

NEDERLAND.

4. Uit de colonne met Pelotons tot de colonne met Eskadrons.

Door gelijktijdige ontwikkeling der eskadrons in linie, als regel d. m. v. opmarsch der pel^{ns}. naar beide zijden; volgens het reglement kunnen de pel^{ns}. echter ook naar een der vleugels opmarcheeren.

4^a. Uit de colonne met Eskadrons tot de colonne met Pelotons.

Door gelijktijdig afbreken met pel^{ns}. in elk eskadron en dan als regel op het 3^e peloton; het afbreken kan ook op een der vleugelpelotons geschieden.
N.B. Vollediger ware het, indien hier van de *open* colonne met esk^{ns}. werd gesproken, de beschrijving der evolutie is hierop ten minste gebaseerd.

DUITSCHLAND.

4. P. 247.

Evenals in het *N. R.* door gelijktijdige ontwikkeling der eskadrons, doch alleen d. m. v. opmarsch der pelotons naar beide zijden.
Bij défilé's of terreinhindernissen voor elk eskadron achtereenvolgens, zoodra er gelegenheid tot opmarcheeren is ontstaan.

4^a. P. 241.

Als in het *N. R.*

FRANKRIJK.

4. P. 663.

Het *Fr. R.* geeft alleen het formeeren van de colonne met esk^{ns}. uit de linie, de eskadronscolonne en de regimentscol^e., in dit reglement nog massa genaamd.

Algemeene Opmerking.

Het *D. R.* voegt aan deze 2 evolutiën volledigheidshalve nog toe, die in *P. 245* aangegeven, n.l. *de overgang van de gesloten col^e. met eskadrons tot de colonne met pelotons*. De evolutie in omgekeerden zin wordt echter niet behandeld.

In het *N. R.* zijn deze formatieveranderingen te verkrijgen in samenwerking met die, behandeld in § 60 en § 61, n.l. *de overgang van de open col^e. met Esk^{ns}. tot de gesloten en omgekeerd*.

In § 46 *N. R.* „Uit de colonne met Esk^{ns}. tot de colonne met Pel^{ns}. overgaan” wordt weder eene eskadrons-evolutie ingevoerd of liever deze blijft in die § behouden, welke in § 30 *Esk^{ns}. S.* is vervallen, n.l. *de overgang van het Esk^{ns}. in linie tot de col^e. met Pel^{ns}. d. m. v. afbreken op één der vleugelpel^{ns}.* Aan het slot van § 46 staat op welke C^{os}. de esk^{ns}. met pelotons afmarcheeren, zooals in de *Esk^{ns}.-school* is voorgeschreven; d. i. niet juist, althans wat het 2e commando van § 46 betreft. Hier had dan het C^o. moeten luiden:

1. In elk Esk^{ns}. pelotons

rechts	—	rechter
links	—	linker

 peloton voorwaarts = marsch, of
2. In elk Esk^{ns}. pelotons

rechts	—	rechts
links	—	links

 hoofd der col^e. = marsch.

§ 46 levert weder het bewijs, dat in de Reg^{ts}.-school niet altijd rekening is gehouden met de veranderingen in de Eskadronsschool. Wel is waar is de *R. S.* van 1900 en de *E. S.* van 1902, doch dan had de *R. S.* toch door „Wijzigingen” daarmede in overeenstemming moeten zijn gebracht, omdat beide reglementen nauw samenhangen.

Wat het *N. R.* open en gesloten col^e. met esk^{ns}. noemt heet in het *D. R.* „Abgeschwenkte Eskadrons- of Regimentscolonne”, omdat in het *D. R.* van de opvatting is uitgegaan, dat deze formatie alleen ontstaat, wanneer het Regiment zich in Eskadrons- of Regimentscolonne bevindt en voor eene zijwaartsche verplaatsing met pelotons gewend — abgeschwenkt — wordt. Wij achten deze formatiën dan ook voor het gevechtveld van weinig belang en haar gebruik alleen door de mogelijkheid, dat soms kleine verplaatsingen noodig zijn, gewettigd; het zegt trouwens genoeg, als wij opmerken, dat de open en gesloten col^e. met eskadrons bij voorkeur als paradevorm worden bebezigd.

5. Uit de Regimentscolonne tot de colonnenlinie.

a. Uit het midden.

Stilstaande door zijwaartsche verplaatsing der esk^{ns}. d. m. v. van geheele wendingen met pelotons.

In beweging op gelijke wijze, gepaard met opmarsch in de richting der frontlijn van het formatie-eskadron, de vleugeleskadrons nemen den verdubbelden gang aan.

b. Van één der vleugels.

Geheel volgens de zelfde beginselen.

5^a. Uit de colonnenlinie tot de Regimentscolonne.

Volgens de zelfde beginselen, doch aansluitend, door weiden met pelotons naar het midden of naar één der vleugeleskadrons.

5. P. 242.

a. Stilstaande, als in het *N. R.*

b. *In beweging*, d. m. v. halve wendingen van de hoofden der eskadrons, waardoor vooruitgaande, en niet zijwaarts, de tusschenruimte der esk^{ns}. vergroot wordt.

5. P. 644.

Het *Fr. R.* voert deze evolutie alleen in beweging uit en in den zelfden geest als het *D. R.*, dus door halve wendingen van de hoofden der eskadrons.

Algemeene Opmerking.

De Duitse en Fransche wijze is ontegenzeggelijk eenvoudiger en minder tijdroovend, de Ned. eskadrons volgen de rechthoekzijden, de Fr. en D. de schuine zijde van den rechthoekigen driehoek. De Ned. wijze verdient dus o. i. geen aanbeveling.

6. Uit de colonnenlinie tot de dubbele colonne.

Door in schuinschen marsch voorwaarts aansluiten der esk^{ns}., waarbij de vleugelesk^{ns}. hun marsch zoodanig regelen, dat zij op hun afstand naast elkaar *achter* de midden-eskadrons volgen.

6^a. Uit de dubbele colonne tot de colonnenlinie.

Door aanmarcheeren of doorgaan der middenesk^{ns}., gepaard met door afz. sch. marsch uitbreiden, zoowel van midden- als van vleugeleskadrons.

7. Uit de Regimentscol^e. tot de dubbele col^e.

Door aanmarcheeren der middeneskadrons en aansluiten door afz. sch. marsch der vleugelesk^{ns}., die daarna in verdubbelden gang opsluiten.

7^a. Uit de dubbele colonne tot de Regimentscolonne.

Als voren, doch door uitbreiding der beide achterste eskadrons, die daarna in de richting der frontlijn van de beide middeneskadrons oprukken.

6. P. 657 en 659.

Het *Fr. R.* handelt in den zelfden geest als het *N. R.*, doch vergenoegt zich en te recht, want een reglement moet kort zijn, met in 3 regels deze 4 evolutiën te beschrijven, terwijl het *N. R.* daarmede ± 3 blz. vult.

Het zegt eenvoudig: *P. 657*, 2e alinea.

„Les deux demi-régiments sont conduits par leurs chefs à la place, qu'ils doivent occuper derrière le colonel”.

blijkbaar van meening zijnde, dat men de uitvoering dezer hoogst eenvoudige evolutiën zonder nadere omschrijving aan het oordeel der esk^{ns}.-commandanten kan overlaten.

Algemeene Opmerking.

Zooals wij reeds opmerkten, behandelt het *D. R.* de dubbele col^e. niet. Het Ned. Reglement geeft aan het slot der 1ste afdeeling den overgang aan van de *open col^e. met esk^{ns}. tot de gesloten en omgekeerd*; deze overgang geven het *Fr. R. P. 664* en *665* en het *D. R. P. 239* en *243* ook; overigens is deze evolutie van uiterst weinig belang.

De redactie van het hoofd van *P. 239* en *243 D. R.* is o. i. niet zuiver. Immers, daar zou moeten staan in verband met de omschrijving, die er op volgt:

P. 239. Aus abgeschwenkten Esk^{ns}.-Kolonnen in abgeschwenkten Reg^{ts}.-Kolonnen en

P. 243. Aus abgeschwenkten Reg^{ts}.-Kolonnen in abgeschwenkten Esk^{ns}.-Kolonnen, daar de hier bedoelde bewegingen precies de zelfde zijn als in § 60 en § 61 *N. R.* aangegeven. Er staat echter: aus abgeschw. Esk^{ns}.-Kolⁿ. in die Reg^{ts}.-Kolⁿ. en aus abgeschw. Reg^{ts}.-Kolⁿ. in Esk^{ns}.-Kolonnen. Wat heel iets anders is!

REGIMENTSSCHOOL.

1ste Afdeling. Overgang van den eenen Colonnevorm tot den anderen.

NEDERLAND.

1. Van de colonne met Pelotons tot de Regimentscolonne.

- Voorwaarts* en wel ^{links}/_{rechts} voorwaarts door schuins ^{links}/_{rechts} uitkomen en opmarcheeren der esk^{ns}. naast het hoofdeskⁿ.
- Zijwaarts*. Door opvolgend wenden der esk^{ns}. hoofd der colonne rechts of links.
- Halfzijwaarts* als in *b*.

1^a. Van de Regimentscolonne tot de colonne met Pelotons.

Door afmarch op een der vleugeleskadrons.

DUITSCHLAND.

1. P. 243.

- Voorwaarts*. Door opmarch naar *beide* zijden naast het hoofdeskadron, of wel als in het *N. R.* door opmarch naar ééne zijde, rechts of links voorwaarts.

1^a. P. 244.

In den regel op het midden door afmarch op het richtingseskadron, de andere esk^{ns}. volgen door halve wendingen. Kan ook op een vleugel-eskⁿ. geschieden en wordt dan in het C^o. aangegeven.

FRANKRIJK.

I. P. 653, in aansluiting met P. 651.

- Voorwaarts*. Het *Fr. R.* geeft eveneens dezen opmarch naar beide zijden of wel rechts of links voorwaarts langs den kortsten weg naast het hoofdeskadron.
- Zijwaarts*. Als in het *N. R.* door opvolgend wenden van de hoofden der eskadrons.

1^a. P. 648.

Het *Fr. R.* geeft vrijheid tot den afmarch op welk eskⁿ. ook, in het C^o. aangegeven. Wanneer de afmarch dus op een der middenesk^{ns}. geschiedt, behoeft het niet, zooals in het *D. R.*, het richtingseskⁿ. te zijn. De bepaling in het regl^t. dat het regt. in 2 demi-régiments is verdeeld en de esk^{ns}. van elk demi-rég. elkaar steeds moeten volgen, voorkomt hier het gevaar van verwarring.

Algemeene Opmerking.

Het is vreemd, dat waar het *N. R.* in de Eskadronsschool den opmarch naar beide zijden en den afmarch uit het midden, als regel, huldigt, dit beginsel in de Regimentsschool niet is doorgevoerd; dit ware toch logisch en is in het *D. R.* dan ook het geval.

Wij gaven de voordeelen, aan dit beginsel verbonden, hiervoor aan en merkten o.a. op, dat deze in grooter troepenverband in verhoogde mate aan den dag treden, daarom juist is het zoo jammer, dat het beginsel in de *E. S.* neergelegd in de *R. S.* niet overal is doorgevoerd.

Het *D. en Fr. R.* kunnen alzoo, wat dit betreft, het *N. R.* tot voorbeeld strekken.

2. Uit de colonne met Pelotons tot de Colonnenlinie.

- Voorwaarts*. Door opmarch naar ééne zijde of naar beide zijden in verdubbelden gang en wel 2e eskⁿ. links, 3e en laatste eskⁿ. rechts van het hoofdeskadron.
- Zijwaarts*. Door gelijktijdig wenden van ieder der esk^{ns}.
- Halfzijwaarts*. Als in *b*, waarna de esk^{ns}. in verdubbelden gang langs den kortsten weg in de richting van het formatie-eskadron opmarcheeren.

2^a. Uit de Colonnenlinie tot de colonne met Pelotons.

- Voorwaarts*. Door afmarch uitsluitend op één der vleugeleskadrons.
- Zijwaarts*. Door gelijktijdig wenden van de hoofden der eskadrons.

2. P. 246.

- Voorwaarts*. Als in het *N. R.* naar beide zijden of naar eene zijde opmarcheerende.

2^a. P. 240.

- Voorwaarts*. Door afmarch op het richtingseskⁿ. of op een der vleugeleskadrons.
- Zijwaarts*. Als in het *N. R.*

2. P. 651.

Het *Fr. R.* geeft de ontwikkeling naar alle richtingen — dus niet als het *N. R.* voorwaarts, zijwaarts en halfzijwaarts alléén, en wel op den reg^{ts}. et., die zich in de richting plaatst, welke hij na het einde der evolutie wenschte te volgen. De opmarch geschiedt overigens naar beide zijden, in het *Fr. R.* teekenachtig „en éventail”, „waaiersgewijze” genoemd of wel ^{rechts}/_{links} voorwaarts. Bij den opmarch naar beide zijden komt het 2e eskⁿ. rechts, het 3e en 4e eskⁿ. links uit.

2^a. P. 648.

Uit de colonnenlinie kan op elk willekeurig eskadron de col^e. met pel^{ns}. worden geformeerd, daarbij voorkomt de bepaling, dat de esk^{ns}. van het zelfde demi-rég. elkander volgen, weder verwarring.

Algemeene Opmerking.

Bij het formeeren van de colonnenlinie wordt door het *N. R.* nu weder *wel* van den opmarch naar beiden zijden gebruik gemaakt, voor het formeeren van de col^e. met pel^{ns}. evenwel *niet* van den afmarch uit het midden. Dit gemis aan consequentie bij het doorvoeren van een beginsel wordt door de andere reglementen vermeden.

3. Uit de Col^e. met Pel^{ns}. tot de Dubbele Col^e. en omgekeerd.

Het 3^e en laatste eskⁿ. komen door schuins ^{links} naast het hoofd en 2^e eskⁿ. ter formatie van de dubbele col^e. Om de col^e. met pel^{ns}. weder te vormen, marcheert de rechter col^e. door en haakt de linker, door halt te houden of door het verkorten van den gang en daarna door schuinsrechts, daarachter aan.

3. P. 658.

Het *Fr. R.* formeert de dubbele col^e. *links- en rechts*voorwaarts — waarom dit ook niet in het *N. R.* voorgeschreven? — zij kan ook worden gevormd door plaatsing der 2 demi-régts. achter elkaar, dus in het 1ste geval 1 en 3 naast elkaar en daar achter
2 en 4;
in het 2e geval 1 en 2 naast elkaar en daar achter
3 en 4.

De afmarch tot de col^e. met pel^{ns}., ofschoon niet afzonderlijk behandeld ligt voor de hand

Algemeene Opmerking.

Het *D. R.* zegt, P. 223, slechts: Für gewisse Zwecke kann die Formation einer doppelten Zug-Kolonne (Doppel-Kolonne) von Vortheil sein. Feststehend in derselben ist nur, dass die ein der Marschrichtung linke Kolonne die Richtung angiebt. Stärke der einzelnen Kolonnen und Zwischenraum sind veränderlich.

Toch verdient de dubbele colonne eene dergelijke stiefmoederlijke behandeling niet. Zij heeft het voordeel, dat hare diepte de helft van die der colonne met pelotons is, waardoor de ontwikkeling voorwaarts in linie, mits door opmarch naar beide zijden, sneller kan plaats hebben. Zij is van nut bij het doortrekken van defilés, die minstens de breedte van 2 pelotons in front bezitten. Zij laat gemakkelijke beweging in het terrein en geringe directieveranderingen toe.

Ook het *Fr. R.* erkent hare waarde, het noemt de dubbele colonne: „Une formation d'approche favorable à la manoeuvre, au jeu des échelons et à l'action par demi-régiment.

NEDERLAND.

1^a. Uit de Linie tot de Eskadronscolonnes.

Door afmarch gelijkijdig in elk eskadron met pelotons, dus uit het midden en wel op het 3e of richtingspeloton.

2. Uit de colonne met Pelotons tot de Linie.

a. Voorwaarts.

1°. Door opmarch der esk^{ns}., geformeerd in colonne met pel^{ns}. naar beide zijden, 2° esk^{ns}. links, 3° en laatste rechts voorwaarts, gevolgd door ontwikkeling in linie der esk^{ns}. door opmarch der pel^{ns}. naar beide zijden.

Of wel:

2°. Door opmarch der esk^{ns}. recht of links voorwaarts en ontwikkeling, als voren, en 3°. Door eerst de colonnelinie te formeeren (§ 35) en daarna uit die formatie de linie (§ 62).

In beginsel bestaat in de 3 hier voormelde evolutiën zeer weinig verschil, alleen in de details, die o. i. het in beslag nemen van 3 blz. plaatsruimte in het reglement niet wettigen.

b. Zijwaarts.

Door wenden met pelotons.

c. Halfzijwaarts. Zie fig. 7.

Door in elk esk^{ns}. hoofd der colonne halfrechts (links) te maken, als elk esk^{ns}. geheel van directie veranderd is, met pelotons links (rechts) te wenden, waardoor de esk^{ns}. in de linie worden ontwikkeld, die daarna door schuinlinks (rechts) in verdubbelden gang tot tegenover en vervolgens door voorwaarts naar hun plaats in de linie oprukken (§ 64); nagenoeg dus eene herhaling van de ingewikkelde en kunstmatige evolutie „halfzijwaarts in linie uit de eskadronscolonnes” (§ 64), waarbij men bovendien den vijand op hoogst gevaarlijke wijze eenigen tijd zijne flank biedt.

DUITSCHLAND.

1^a. P. 235.

Als in het N. R. de esk^{ns}. kunnen echter ook van de vleugels met pel^{ns}. afmarcheeren.

In P. 237 geeft het D. R. bovendien: „Aus der Linie in die Regt^{ts}.-Kol^{te}. echter door tuschenkomst van de esk^{ns}.-Kolonnen, dat dus volgens het N. R. evengoed kan, al staat het er niet afzonderlijk in.

2. P. 264^b.

Voorwaarts. Als in het N. R. voor den opmarch voorwaarts naar beide zijden is aangegeven; dit is de eenige manier voorwaarts, die het D. R. aangeeft.

Zijwaarts. Als in het N. R. door wenden met pelotons.

Het D. R. zegt: „Einschwenken”.

Halfzijwaarts wordt niet behandeld — hiertoe zal de colonne eerst van directie veranderen en daarna opmarcheeren.

FRANKRIJK.

1^a. P. 646.

Als in het N. R.

P. 641 geeft de evolutie van P. 237 D. R., doch zonder tuschenkomst der esk^{ns}. col^{ns}. en nu is zij van meer waarde. Het gl^{ts}. zegt: „Chaque escadron rompant en colonne de pelotons se porte à la place, qu'il doit occuper dans la masse”.

2. P. 652, 4e alinea.

In beginsel voorwaarts, zooals het N. R. aangeeft, alleen in de details der uitvoering bestaat verschil; zoo komt b.v. bij den opmarch „en éventail” het 2° esk^{ns}. rechts en komen het 3° en laatste links voorwaarts uitbovendien formeeren 1 en 2 rechts voorwaarts, 3 en 4 links voorwaarts de linie.

Halfzijwaarts geschiedt de ontwikkeling veel eenvoudiger en sneller dan het N. R. aangeeft.

P. 652, 2e alinea zegt n.l.: „Chaque escadron se porte au galop vers la place, qu'il doit occuper dans la ligne de bataille et se déploie du côté, indiqué par le commandement aussitôt qu'il est en direction. B.v. „Demi à gauche en bataille”; zie fig. 8

Bij deze omschrijving dient men weder vrop te stellen, dat het eerste punt (650) van het hoofdstuk: „Déployer la colonne de pelotons” luidt: „La colonne de pelotons se déploie en ligne de colonnes ou en bataille dans toutes les directions sur le colonel. Celui-ci se place pour commander le déploiement, dans la direction, qu'il veut suivre après la formation.

Algemeene Opmerking.

Wij kunnen hier volstaan met te wijzen op het groote verschil in opvatting, dat spreekt uit de figuren 7 en 8, ten einde niet in herhalingen te vervallen van de critiek op het N. R. bij de informatie uit de esk^{ns}.-colonnen geleverd. De aandachtige vergelijking der figuren 7 en 8 zij den lezer echter ten zeerste aanbevolen.

2^a. Uit de linie tot de Colonne met Pelotons.

Door wenden met pelotons, en wel:

a. Pelotons rechts of links, of de oorspronkelijke richting houdende.

b. Pelotons $\begin{matrix} \text{rechts} \\ \text{links} \end{matrix}$ hoofd der col^{ns}. $\begin{matrix} \text{links} \\ \text{rechts} \end{matrix}$.

c. Pelotons $\begin{matrix} \text{rechts} \\ \text{links} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{links} \\ \text{rechts} \end{matrix}$ peloton voorwaarts.

3. Uit de dubbele Colonne tot de linie.

a. Voorwaarts. Door gelijkijdigen opmarch der esk^{ns}. rechts en links voorwaarts.

b. Zijwaarts. De beide esk^{ns}. aan de zijde, waarheen de formatie geschiedt, komen door wenden met pel^{ns}. in linie, de beide andere esk^{ns}. verlaten voorwaarts de formatie — het Fr. R. heeft hiervoor de tekenachtige uitdrukking débôiter — en wenden met pel^{ns}. achtereenvolgens, zoodra zij in de gelegenheid zijn, daardoor naast de andere esk^{ns}. in de linie op te marcheeren.

c. Halfzijwaarts. Zie als voorbeeld fig. 9. De beide rechtereskadrons wenden met pel^{ns}. halfrechts, marcheeren op in linie uit de halfcol^{ns}., waarna het rechter achterste esk^{ns}. in linie geformeerd door den afz. sch. marsch tegenover zijn plaats in de linie moet komen, om daarna naast het rechter voorste op te rukken.

De beide linkereskadrons verlaten door hoofd der col^{ns}. halflinks de formatie, wenden tegenover hun plaats in de linie achtereenvolgens met pelotons rechts en rukken daarin op, zoodat het linker voorste esk^{ns}. zich daarin het eerste bevindt.

Ook deze beweging is zeer ingewikkeld; waarom niet eerst in versnelden gang met de dubbele colonne, die zich daartoe zeer goed leent, van directie veranderd, waarna de opmarch voorwaarts veel sneller en eenvoudiger plaats heeft. (Zooveel aanvals-terrein wordt daarmee toch niet verloren!)

3^a. Uit de linie tot de dubbele Colonne.

Uit het midden, doordat het 2^e esk^{ns}. pel^{ns}. links-linkerpel^{ns}. voorwaarts

het 3^e „ „ rechts-rechterpel^{ns}. voorwaarts maken.

1 en 4 volgen resp. 2 en 3 door pel^{ns}. links en pel^{ns}. rechts.

2^a. P. 234.

Als in het N. R.

2^a. P. 648.

Als in het N. R.

Men kan echter ook op een bepaald, in C^o. aangegeven esk^{ns}. afmarcheeren, wat met het oog op het doortrekken van defil^{ts}. of het vermijden van terreinhindernissen voordeel op kan leveren. Voor het elks^{ns}. volgen der esk^{ns}. dient ook in dit geval de vaste regel: „Les escadrons du même demi-régiment se suivent toujours” en wel door afbreken, niet door wenden met pelotons, waarbij de regt^{ts}.-ct. „indique la direction à l'escadron de tête, celui-ci rompt dans la direction indiquée”.

3. P. 659.

Voorwaarts, als in het N. R.

Zijwaarts, volgens het zelfde beginsel, alleen komen de esk^{ns}., die zich bevinden aan de zijde, afgekeerd van die, waarheen de linie wordt ontwikkeld, niet, zooals in het N. R., in linie, zoodra zij het front vrij hebben, doch het geheele halve regt. maakt eerst zijn nieuwe front vrij en komt dan voor wenden met pel^{ns}. in de linie, tenzij het aanvankelijk als echelon volgt.

Hier verdient de Ned. wijze de voorkeur, omdat volgens deze, de 2 esk^{ns}., die reeds in linie zijn, zoo spoedig mogelijk met een derde worden versterkt.

Halfzijwaarts wordt in het Fr. R. niet aangegeven; het vermoeden ligt voor de hand, dat de Fr. regt^{ts}.-ct. de methode zal volgen, zooveen bij het N. R. door ons voorgestaan, ook hier immers zal het principe gelden in P. 654 uitgedrukt:

„Avant de déployer la colonne (double ou de pelotons) dans une direction quelconque, le colonel engage, autant que possible, la tête de colonne dans cette direction, de manière à faciliter l'exécution du mouvement”.

of dat in P. 617 laatste alinea neergelegd:

„Avant de commander une formation, le colonel place, autant que possible, le régiment dans la direction la plus favorable à l'exécution.”

Algemeene Opmerking.

De evolutiën met de open en gesloten colonne met eskadrons, aan het einde van de 2e afd. Ned. Regt^{ts}.-school gegeven, laten wij verder buiten beschouwing, daar deze formatie op het gevechtsveld van weinig waarde is. Evenzoo de marschcolonnen met 2en en 4en, die in het D. en Fr. R. onder de evolutiën zijn opgenomen. (D. R. P. 350 en 351. Fr. R. P. 669 e. v.) Daar de opmarch tot de linie en tot de colonnelinie toch door tuschenkomst der pelotons- en eskadronsformatie moet geschieden, opent deze weinig nieuwe gezichtspunten. Het N. R. bepaalt zich dan ook hier wijselijk tot eene beschrijving dier marsch-colonnen in regimentsverband.

NEDERLAND.

DUITSCHLAND.

FRANKRIJK.

2^e Afdeeling. Uit de verschillende Colonnevormen tot de Linie overgaan en omgekeerd.

Algemeene Opmerking.

De Colonnenlinie (ligne de colonnes) in het *N. R.*, evenals in het *D. R.*, de Eskadronscolonnes genoemd, is van zulk een overgroot belang voor de evolutiën van het regiment op het gevechtveld, dat wij bij deze formatie wat langer zullen stilstaan. Wij behoeven er hier niet over uit te weiden, welke groote tactische voordeelen deze vorm biedt, elk leerboek der tactiek somt deze getrouwelijk op. Genoeg zij het nog eens op den voorgrond te stellen, dat de linie van eskadronscolonnes bij uitnemendheid geschikt is voor het manoeuvreren in 's vijands onmiddellijke nabijheid, zonder daarom een tijdigen opmarsch in gevaar te brengen. Het is derhalve de grondvorm, dien het regiment aanneemt bij de bewegingen en evolutiën, welke den eigenlijken aanval in linie-formatie — *den strijdvorm* — voorafgaan.

Uit deze formatie moet dus een snelle, een tijdige opmarsch verzekerd zijn.

Laten wij thans zien, op welke wijze dit belangrijke vraagstuk in de drie reglementen is opgelost, waarbij wij, om de zooeven genoemde redenen, de eischen van *eenvoud* en *snelheid* natuurlijk zeer zwaar moeten laten wegen.

1. Uit de Eskadronscolonnes tot de Linie.

a. Voorwaarts.

Door het gelijktijdig in linie formieren der esk^{ns.} in verdubbelden gang, waarbij de pelotons naar beide zijden uitkomen.

b. Zijwaarts. (Zie fig. 1.)

Door wenden met pelotons van het esk^{ns.} op de aangegeven flank en halve wending met pelotons van de overige esk^{ns.}, die aldus in halfcolonne geformeerd, in verdubbelden gang naar de bedreigde flank oprukken en tegenover hun plaats komen, door eene tweede halve wending met pelotons, in linie naast het formatie-esk^{ns.} komen.

Men heeft in deze evolutie nu een voorbeeld van het gebruik der halfcol^{ns.} als overgangsvorm; de groote afstand, die de esk^{ns.}, welke zich op de niet bedreigde flank bevinden, in galop in deze moeilijke formatie moeten afleggen, is echter geen gering bezwaar; de toestand, waarin het vleugeleskadron de linie bereikt, laat dan ook begrijpelijkerwijze meestal zeer veel te wenschen over.

c. Halfzijwaarts. (Zie fig. 5.)

B.v. Links voorwaarts.

De reg^{ts.} et. doet achtereenvolgens 3 commando's:

1°. In elk Eskadron hoofd der col^{ns.} halfrechts = Marsch.

2°. Pelotons links = Marsch.

3°. In linie = Marsch, waarna de esk^{ns.} door over een voor de beide rechteresk^{ns.} vrij grooten afstand, in linieformatie schuinsrechts te marcheeren tegenover hun plaats in de linie komen, en daarin oprukken. Deze geheele beweging geschiedt in verdubbelden gang.

1. P. 260.

Het *D. R.* geeft alleen de ontwikkeling *Voorwaarts* aan en deze geheel volgens de zelfde beginselen, als in het *N. R.* Lezen wij echter *P. 260* in verband met *P. 256* „Direktionsveränderungen in Eskadrons-kolonnen” en *P. 266* „Formationsänderungen unter gleichzeitiger Annahme einer neuen Direktion”, dan ligt het voor de hand, op welke wijze de ontwikkeling zijwaarts of half-zijwaarts wordt uitgevoerd. De Colonnenlinie voert n.l. eerst eene halve of geheele directieverandering uit en daarna, af zelfs voor dat deze is afgelopen, wordt in elk esk^{ns.} opgemarcheerd, hetzij naar beide of naar ééne zijde. (zie fig. 2.)

1. P. 639.

Ontwikkeling *Voorwaarts* als in *N.* en *D. R.* door gelijktijdigen opmarsch der esk^{ns.}, de pelotons marcheeren echter niet naar beide zijden, doch links of rechts voorwaarts op. Tot de ontwikkeling *Zijwaarts* laat de reg^{ts.}-et. eerst met pelotons wenden; hierdoor ontstaat dus de open col^{ns.} met esk^{ns.}. Deze komt volgens *P. 667* op de volgende wijze „en bataille”:

„Le premier escadron se porte par le chemin le plus court à sa place de bataille, les trois autres sortent immédiatement de la colonne.

„S'ils ont rompu en colonne, ils se déploient le plus tôt possible après avoir débotté et se portent à leur place dans la ligne de bataille.”

Wij stellen ons deze ontwikkeling voor, zooals fig. 3 die aangeeft. In fig. 4 is getracht de evolutie weer te geven, zooals zij volgens de beginselen van het *Fr. R.* feitelijk zou moeten worden uitgevoerd.

Inderdaad is het tusschen-co. van den reg^{ts.}-et., zooals dit nu in *P. 639*, 3° al. aangegeven staat (ter formatie van de open colonne met esk^{ns.}) met deze beginselen in strijd, terwijl ook de snelheid van opmarsch volgens fig. 3 geringer is, dan die volgens fig. IV.

Halfzijwaarts. P. 639, 2° al., aldus: „Le déploiement se fait en éventail, les premier et deuxième escadrons se déployant vers la droite, les troisième et quatrième vers la gauche”.

Wij stellen ons die ontwikkeling voor, zooals fig. 2 aangeeft. Bij deze ontwikkeling moet men rekening houden met de in het *Fr. R.* voorafgaande algemeene bepaling 1ste al. *P. 617*:

„Les déploiements se font sur le colonel; il se place dans la direction, qu'il veut suivre après la formation”.

terwijl veeltijds de ontwikkeling vereenvoudigd zal kunnen worden door het in acht nemen van de bepaling, dat:

„Avant de commander une formation, le colonel place autant que possible, le régiment dans la direction la plus favorable à l'exécution”. (Zie laatste alinea *P. 617*)

en ook *P. 654*:

„Avant de déployer la colonne dans une direction quelconque le colonel engage autant que possible la tête de colonne, dans cette direction, de manière à faciliter l'exécution du mouvement.

(In de figuur geschiedt de opmarsch van alle esk^{ns.} naar eene zijde.)

Algemeene Opmerking.

Het valt niet te ontkennen, en vooral bij eene onderlinge vergelijking der betreffende figuren springt dit in het oog, dat de *Fr.* en *D.* wijzen om zijwaarts en inzonderheid halfzijwaarts in linie te komen, veel eenvoudiger en sneller zijn en toch den geregelden en gesloten opmarsch minder storen. Het halfzijwaarts in linie komen, volgens het *D.* en *Fr. R.*, stemt nagenoeg overeen, enkele details omtrent den opmarsch in het esk^{ns.} daargelaten. (*Fr. R.* n.l. 1ste en 2° esk^{ns.} rechts, 3° en 4° esk^{ns.} links voorwaarts. Gemakshalve is daarom de *Fr.* en *D.* wijze in de zelfde figuur, 2, voorgesteld.)

Het vlotst is wel het *Fr. R.*, dat in *P. 618* gebiedend voorschrijft: „Les déploiements en bataille se font au galop, sans que l'allure soit commandée”.

Dus reglement onderscheidt zich juist door het tegenovergestelde. Zeer minutieus wordt de ontwikkeling voorwaarts, zijwaarts en halfzijwaarts aangegeven.

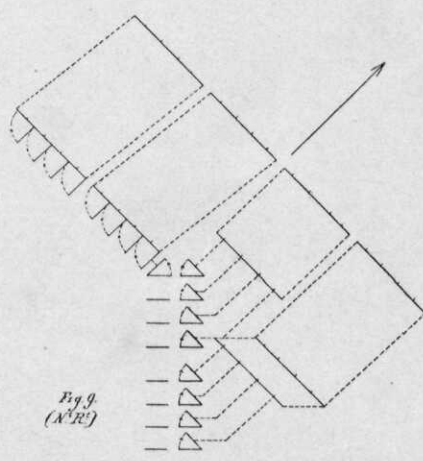
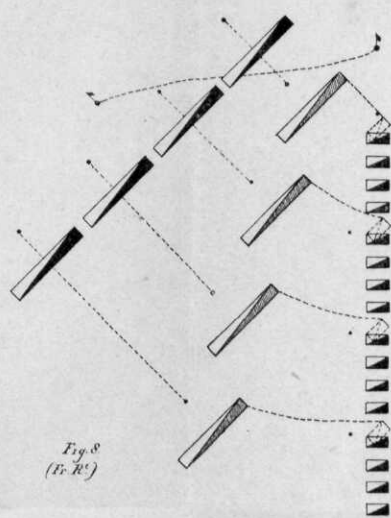
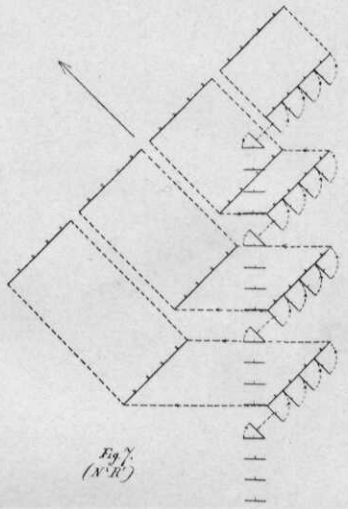
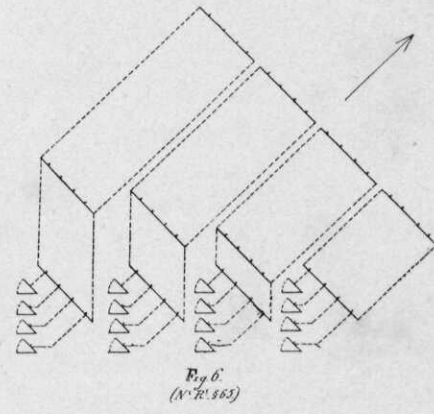
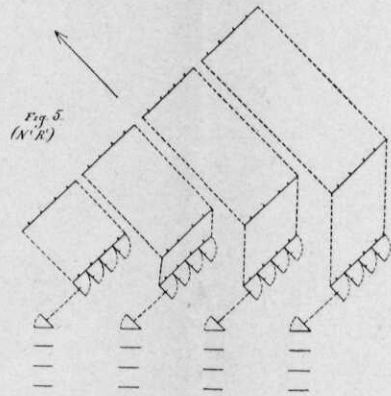
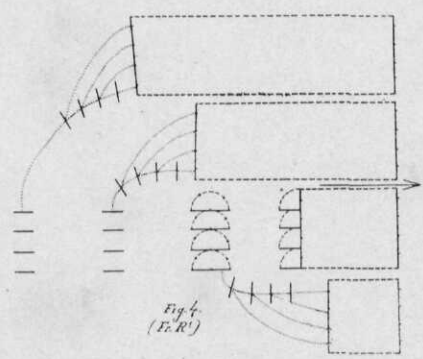
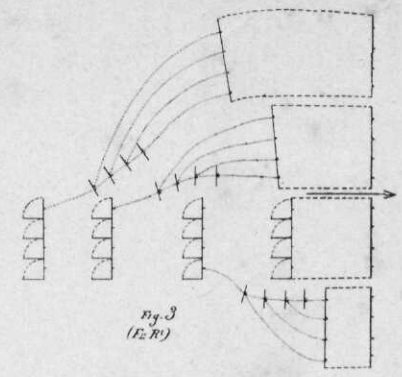
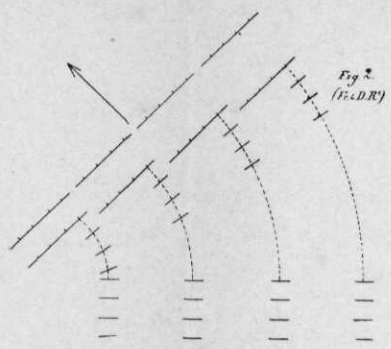
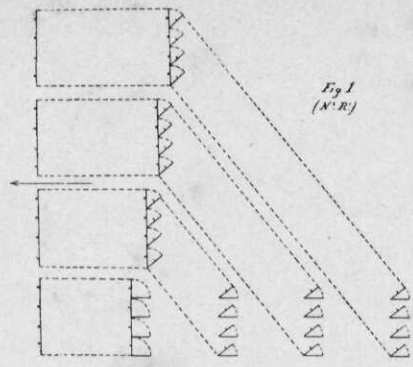
Om halfzijwaarts in linie te komen doet de reg^{ts.}-et. achtereenvolgens niet minder dan 3 Co's. De 2° manier, die het *N. R.* voor de zelfde evolutie aangeeft in § 65, is al even omslachtig. (fig. 6.) En daarmede zou nu een reg^{ts.}-et. het in oorlogstijd voor den vijand moeten doen? Geloove, wie het wil. *Wij* zijn overtuigd, dat hij, als werkelijk de nood aan den man komt, eenvoudig „In linie = Marsch” commandeert, na de richting, waarin moet worden opgemarcheerd door de richting, waarin hij, voor allen zichtbaar, zijn paard plaatst en door wijzen met de sabel zoo duidelijk mogelijk te hebben aangegeven, waarop de ontwikkeling in den snelsten gang plaats heeft, zooals in het *Fr. R.* Dat op het oogenblik een Nederlandsch cavalerie-reg^t door eene dergelijke evolutie totaal in wanorde zou geraken, kunnen wij helaas, niet ontkennen, doch vandaar juist de noodzakelijkheid, dat de esk^{ns.}-et. zich in vreedstijd de opvattingen, zooals b.v. het *Fr. R.* die voorstaat, eigen kunnen maken en hun niet, zooals het *N. R.* dat wil, door den reg^{ts.}-et. als het ware voorgedrukt wordt: „Nu moet het hoofd van Uw Esk^{ns.} halfrechts wenden!”; als dit goed en wel geschied is: „nu met pelotons links wenden” en eindelijk: „nu moet gij in linie komen!” waarbij het reglement dan nog eens peuterig omschrijft, hoe de eskadrons door afzonderlijken schuinschen marsch tot tegenover de plaats, die zij in linie moeten innemen, moeten worden gevoerd en in verdubbelden gang, dus het kan ook draf zijn, in de linie komen.

Men moet de evolutie, aangegeven in het *N. R.* van 1894, § 86, fig. 28 maar eens bekijken, om een denkbeeld te krijgen van de ingewikkeldheid en de tergende langzaamheid eener evolutie. Gelukkig is deze althans vervallen.

Toch zal de ontwikkeling van de linie zijwaarts of halfzijwaarts altijd vrij lang duren. Men moet echter niet vergeten, dat de colonnenlinie eene formatie is, die gewoonlijk slechts onder het oog des vijands wordt aangenomen, wanneer men diens bedoeling en richting heeft vastgesteld. Men zal dus slechts bij uitzondering de colonnenlinie naar de flank of halve flank behoeven te ontwikkelen, zonder eerst de gelegenheid te hebben gehad haar eene directieverandering te doen uitvoeren in de bedreigde richting, eene beweging, waartoe zich deze buigzame formatie uitstekend leent. (Dit ziet men dan ook in de praktijk gebeuren.) Deze zienswijze is blijkbaar ook in het *D.* en *Fr. R.* gehuldigd en daarmede hebben deze *R.* de kunstmatige en niet „kriegsmässige” evolutiën, waarin het *N. R.* verviel, weten te vermijden.

Het *D.* en *Fr. R.* geven nog als evolutie: *de ontwikkeling in linie uit de Regimentscolonne en omgekeerd*, zie *P. 262 D. R.* en *P. 645 Fr. R.* (en *D. R. 237, Fr. R. 641* voor het omgekeerde). Zooals het *D. R.* deze evolutie geeft, is zij geen nadere beschouwing waard, en kon zij in dat reglement evengoed gemist worden, daar de linie eenvoudig door tusschenkomst van de esk^{ns.} col^{ns.} wordt gevormd, iets wat een Ned. reg^{ts.}-et. evengoed kan doen, al staat deze evolutie nog weer eens niet afzonderlijk in het reg^{ts.} beschreven.

De *Fr.* methode is veel handiger en doet denken aan de formatie van de linie uit de dubbele col^{ns.}. De 2 rechter esk^{ns.} marcheeren rechts, de 2 linker links voorwaarts op. Het is eenvoudig en snel. Waarom nam ons *R.* ook deze evolutie niet op?

Vergelijkende beschouwingen van de evolutiën van het eskadron en het regiment in de Nederlandsche, Deutsche en Fransche exercitiereglementen.

DOOR H. v. D.

(Met één plaat.)

(Vervolg van blz. 942 van den Jaargang 1903.)

Wij willen deze beschouwingen niet eindigen, zonder de echelons hier als evolutievorm te herdenken, omdat zij de breede plaats, die zij vroeger in ons reglement innamen, geheel hebben moeten prijsgeven.

In de Regts.-school van 1894 namen de echelons-evolutiën niet minder dan 10 van de 40 evolutiën in beslag. In de Regts.-school van 1900 komen zij nog voor, maar alleen als overgangsvorm. Vergelijk fig. 5, 6 en 7.

Zeer zeker is dit eene belangrijke vereenvoudiging, die bovendien geheel in overeenstemming is met het begrip, dat men zich tegenwoordig van het gebruik en de opstelling der echelons vormt.

Zoo zegt daaromtrent Noot 2 op blz. 73 van de brochure „Het Infanteriereglement” van den toenmaligen Kapⁿ. v. OORDT: „De *echelonformatie* (eigenlijk eene *halfcolonne*) moet worden onderscheiden van de *verdee-ling* in echelons. In ons Cavaleriereglement (1894 en ook in dat van 1900) wordt ten onrechte de benaming echelons toegepast, zoowel op de formatie in *halfcolonne* met ontwikkelde eskadrons of met eskadronscolonne, als op de gewone verdeeling in de diepte, b. v. aanval in echelons (zie § 7 en 8)”. Het Fransche reglement zegt dan ook zeer te recht: „Les échelons constituent non une formation, mais une disposition”.

Waar derhalve de echelons volgens de tegenwoordige opvatting niet meer tot de evolutievormen behooren, zullen wij hen, al zijn zij uit een tactisch oogpunt zeker van groot belang, verder buiten beschouwing laten.

Na al het voorgaande zal het wel geen betoog behoeven, dat wij voor ons aan het nieuwe Fransche reglement verre de voorkeur boven de beide andere geven, en wel, resumeerende, omdat:

- 1°. de stramme, bindende de vormenschool daaruit verdwenen is;
- 2°. aan de onderaanvoerders wél eene groote verantwoordelijkheid wordt opgelegd, doch hen tevens vrijheid van opvatting en van beweging wordt gelaten;

- 3°. de troep in vredetijd niet meer allerlei zaken behoeft te leeren, die men in oorlogstijd toch zoo gauw mogelijk overboord werpt, daar het reglement der Fransche cavalerie tot motto heeft: „Het oorlogsdoel moet de oefening in vredetijd beheerschen”;
- 4°. en last not least de ontwikkeling tot den aanval uit de verschillende formatiën zooveel eenvoudiger en dus zooveel „kriegsmässiger” is geworden.

Ook de Schrijver van „Les Règlements d'Exercice de Cavalerie allemande et française. Leur comparaison, NÆZ, zegt omtrent de evolutiën van het *eskadron* op blz. 21: „Formations”:

„Combien nos procédés sont plus simples et plus rapides, chacun allant prendre sa place et dans l'escadron en particulier le peloton de tête gagnant, quand il est nécessaire, ses 18 M. à droite ou à gauche du capitaine-comm^t., pendant que les trois autres pelotons se portent directement vers la place qu'ils doivent occuper.

Les Allemands ne sont pas encore là et ils n'y viendront probablement pas de sitôt car il est douteux *que leur esprit de formalisme et de régularité* veuille imiter notre soif de liberté et notre amour de découpler.

Laissons-leur donc la demie-colonne. Saluons et passons”.

Van het regiment zegt hij verder:

„On peut encore juger, combien nos procédés sont plus simples et plus rapides, chaque escadron devenant libre de se porter à sa place par des changements de direction de la tête, la seule préoccupation de chaque commandant étant de s'y porter le plus rapidement possible et de se remettre à bref délai dans la main du colonel prêt à frapper ou à être employé”.

Zooals uit deze aanhaling blijkt, staan wij in ons oordeel niet alleen, en bevinden wij ons zelfs in goed gezelschap, daar NÆZ op dit gebied een bekend schrijver is.

Overigens blijft deze brochure nog al aan de oppervlakte der quaestie.

Wij kunnen natuurlijk niet verwachten, op deze punten geen bestrijding te zullen vinden, en willen daarom reeds bij voorbaat tegenover enkele der meest „gebruikelijke” meeningen stelling nemen.

Zoo zijn b. v. velen groote voorstanders van een exercitiereglement, dat tal van evolutiën geeft, onverschillig of daaronder verscheidene zijn, welker gebruik op het slagveld volstrekt noodeloos of verkeerd zou zijn te noemen. Ongetwijfeld zullen zij zelfs reeds met leede oogen van de vereenvoudiging hebben kennis genomen, die de laatste Eskadrons- en Regimentsschool ons Wapen brachten, terwijl zij het nieuwe Fransche reglement, dat aan de spits der moderne cavaleriereglementen staat, beslist uit den boeze zullen vinden.

Vele nauwkeurig omschreven evolutiën met talrijke en lange commando's achten zij goed en nuttig, want deze maken volgens hunne opvatting het eskadron en het regiment lenig en brengen het in de hand van den aanvoerder.

Zij zijn overtuigd, dat dit met den eenvoud en de losheid van het Fr. R. niet is te verkrijgen, dat het Fransche eskadron en het regiment weldra uit de hand van den chef zullen zijn en dat zij de vereischte lenigheid voor het aanvals-evolutionneeren ten eenen male missen zullen. Eene schromelijke wanorde is het eenige, dat zij daarvan verwachten.

Dit laatste nu is, volgens de verzekering van deskundige ooggetuigen, volstrekt niet het geval, integendeel, het Fransche exerceeren is bijzonder vlot en van wanorde valt niets te bespeuren.

Wij verwachtten trouwens niets anders en moeten bovendien als onze besliste meening blijven handhaven, dat het tijd verspillen is, den enkelen ruiter, het eskadron en het regiment in vreedestijd te oefenen in evolutiën, die in oorlogstijd volmaakt onnoodig zijn. Onze manschappen moeten in vreedestijd veel leeren en hun diensttijd is betrekkelijk kort, in vergelijking met dien in het buitenland; ware er tijd over, ja, dan was het wellicht nog niet goed te keuren — maar *wij* moeten in elk geval met den beschikbaren tijd woekeren.

Nu hebben wij wel is waar nog vele vrijwilligers, doch van hen spreek ik niet, hun aantal slinkt, het aantal miliciens per eskadron neemt toe en er zijn vele teekenen, die er onmiskenbaar op wijzen, dat wij het in de naaste toekomst met militie-cavalerie met 18 maanden eerste-oefeningstijd, of met wellicht nog minder, zullen moeten doen.

Dan zal nog meer dan nu met den oefeningstijd moeten worden gewoekerd en al hetgeen voor de voorbereiding tot den krijg onnoodig is, zal onverbiddelijk overboord moeten worden geworpen. Daarom — het oorlogsdoel moet de vredesoefening beheerschen, en niet genoeg kunnen wij ons voor oogen houden, wat § 1 der „Einleitung” van het D. R. zoo treffend juist zegt:

„Das Exerzieren bezweckt Schulung der Führer und Manschaften für den Krieg. Alle Uebungen müssen deshalb auf den Krieg berechnet sein.

Im Kriege verspricht nur Einfaches Erfolg. Es handelt sich daher nur um die Erlernung und Anwendung einfacher Formen, die aber mit Genauigkeit und bis zu voller Sicherheit eingeübt werden müssen”.

Kunnen wij nu werkelijk in ernst volhouden, dat de evolutiën in de Nederlandsche Regimentsschool eenvoudig zijn?

Men denke nog maar eens, om er een enkelen greep uit te doen, aan links of half-links in linie uit de eskadronscolonnen, uit de dubbele colonne of uit de colonne met pelotons.

Het is trouwens over het geheel zeer de vraag, of voor de Nederlandsche cavalerie, in verband met de opdrachten, die haar waarschijnlijk in oorlogstijd ten deel zullen vallen, het vele exerceeren, inzonderheid in de Regimentsschool, zijn rente zal opbrengen.

De vraag verdient overweging, of meerdere oefening in den velddienst niet grooter nut zal afwerpen.

Deze moet hier echter verder blijven rusten.

.

Bij eene eerste lezing van den opmarsch in linie van het eskadron, zooals die in het Fr. R. beschreven staat, ligt de vraag voor de hand, of de pelotons, die in den snelsten gang langs den kortsten weg in linie komen, niet met elkaar in botsing zullen geraken, daar alle nadere omschrijving van den weg, dien zij moeten volgen, en de plaats, die zij moeten innemen, ontbreekt. Die vraag is begrijpelijk, omdat wij aan de bepalingen in het eigen reglement zoozeer gewend, of liever daardoor zoo *verwend* zijn. Wij achten die vrees intusschen niet gewettigd.

Immers het zal op het gevechtsveld wel hooge uitzondering zijn, dat de linie precies recht vooruit t. o. van de marschrichting moet worden gevormd. In verreweg de meeste gevallen zal de opmarschrichting in meerdere of mindere mate van de marschrichting afwijken.

De eskadronscommandant, op wien de ontwikkeling steeds geschiedt, geeft, zoodra hij voor zichzelf de richting daarvan heeft vastgesteld, deze aan door wijzen met de sabel en door de plaatsing van zijn paard.

Het Fr. R. zegt in aansluiting daarmee: „Si le capitaine est à droite de la direction suivie par la colonne chaque peloton se porte à droite par rapport à celui qui le précède et à gauche si le capitaine-ct. est à gauche de la direction suivie par la colonne” (P. 562, 7e alinea, blz. 79).

Doch de mogelijkheid blijft niettemin bestaan, dat de opmarschrichting weinig of niet van de marschrichting verschilt. Zeker — doch ook daarin voorziet wel degelijk het Fr. R., waar het in P. 563 zegt:

„Dans la plupart des cas la place et la direction prises par le capitaine-ct. suffisent à indiquer le sens du déploiement. Mais toutes les fois qu'il est nécessaire on complète le commandement préparatoire: „En bataille” en le faisant précéder suivant le cas des indications. „Vers la droite (gauche) ou Demi à droite (à gauche) ou A droite (à gauche), qui marquent le sens général du déploiement”.

Ook ligt de opmerking voor de hand, dat het N. R. evenzeer het „Nachreiten”, het exerceeren op teekens voorstaat als de beide andere reglementen en ook, dat het noodzakelijk is, eerst te leeren exerceeren op *commando* van eskadrons- en pelotonscommandanten, wil men een goeden uitslag van het exerceeren op teekens verwachten.

Het eerste gedeelte dier opmerking is reeds hiervoor bij de besprekingen, die de eigenlijke vergelijkende beschouwingen voorafgingen (Mil. Spect., Dec. 1903, blz. 940 o. a.), ten volle erkend (vergelijk § 13, 1ste al., Bijz. Bepalingen. Eskadronsschool). Wij vestigen er evenwel nogmaals de aandacht op, dat het „narijden” in het Fr. R. *als regel* staat voorgescreven en de pelotonscommandanten *alleen* bij stof, mist of duisternis, als dus de troep hunne aanwijzingen niet kan zien, en dan nog slechts op gedempten toon, mogen commandeeren (vergelijk Fr. R., P. 543, blz. 68).

Het commandeeren is den pelotonscommandanten hier feitelijk verboden en alleen in bepaald omschreven uitzonderingsgevallen toegestaan.

§ 13 N. R. stelt het narijden beslist achter bij het evolutionneeren

op commando's en zegt alleen, dat het narijden veelvuldig moet ge-oefend worden, terwijl het de voordeelen daarvan erkent.

Het gaat hier echter lang niet ver genoeg in de door ons gewenschte richting. De practijk leert dan ook, dat bij onze exercitiën het evolutioneeren op commando's hoofdschotel en dat op teekens een zeldzaam voorkomend nagerecht is

Als bewijs, dat deze opvatting haar oorsprong in het reglement zelf vindt, diene, dat dan ook in de Ned. Esk^{ns.}-school getrouwelijk *na* de commando's van den esk^{ns.}-ct., die van de pelotons^{cten.} staan afgedrukt. Als het N. R. werkelijk de opvatting van het Fr. R. geheel en al deelde, had het hier kunnen volstaan, zoo het dan per se de beweging precies wilde omschrijven, met den pel^{ns.}-ct^{ten.} aan te geven, waar zij hunne pelotons op commando, aanwijzing of signaal van den esk^{ns.}-ct. hebben te brengen, te geleiden, doch het aangeven van een commando ware in dit kader volmaakt onnoodig, ja zelfs in strijd met die opvatting geweest.

Het Fr. R. geeft in de Esk^{ns.}-school dan ook *nergens de commando's voor de pelotonscommandanten* aan!

Men mag dus aannemen, dat van den beginne af aan bij de Fransche exercitie in de Esk^{s.}-school, de pel^{ns.} door hunne ct^{ten.} worden geleid, *niet* gecommandeerd, en dus ook niet, zooals in Nederland, zoowel op commando's als op teekens, doch het meest op commando wordt geëxerceerd.

En *waarom* zou het ook niet kunnen, zooals het Fr. R. dit wil? Ons dunkt zelfs, dat de Fransche opvatting juist is en dat het logisch is, om, als men eenmaal het groote nut erkent van het *geleiden* der pel^{ns.}, de pel^{ns.} en hunne ct^{ten.} van den beginne af te gewennen aan het geleiden, het narijden, zoodat dit eene tweede natuur wordt. Waartoe dan eerst oefenen op Co. of afwisselend op Co. of teekens?

Men geve echter den pelotons^{cten.} eerst den noodigen tijd — en gebeurt dit wel altijd? — om hunne pelotons in de Pelotonsschool te paard degelijk te oefenen.

Hierin natuurlijk aanvankelijk op commando's, daar men den ruiters toch eerst moet mededeelen — in het commando — wat zij moeten doen, afgezien van de uitlegging, die aan elke beweging en evolutie moet voorafgaan.

Daarna moeten echter de commando's voor goed door teekens worden vervangen (vergelijk die op blz. 30, 3^e en 4^e alinea van het Fr. R.).

Worden daarna die pelotons in het eskadron gebracht, dan is het toch voldoende, dat de pelotonscommandanten van af de allereerste oefening in de Eskadronsschool weten, waar zij hunne pelotons op het commando of zelfs op het teeken van den eskadronscommandant moeten brengen.

Als zij dan hun pelotons daartoe de zelfde teekens geven, die zij in de voorafgaande Pelotonsschool terdege hebben ingeoeffend, lijdt het toch geen twijfel, of zij kunnen hunne pelotons stil en ordelijk op de voorgeschreven plaatsen brengen.

Die teekens der pelotonseten, zijn volgens het Fr. R. „le geste, la direction et l'allure de leurs chevaux” en kunnen afzonderlijk of vereenigd worden gegeven.

Wij herhalen: „Bij onze exercitiën is het exerceeren op teekens nog altijd iets bijzonders; men behoorde, evenals in Frankrijk, niet beter te weten, dan dat het zoo hoorde en commandeeren iets bijzonders was.”

In zooverre daarop nog niet in den loop onzer beschouwingen de aandacht is gevestigd, rest ons na te gaan in welk opzicht de laatste Nederlandsche reglementen, te weten de Eskadronsschool 1902 en de Regimentsschool 1900, eene verbetering van de voorgaande zijn te achten, voor zooverre de evolutiën betreft.

Wat de Eskadronsschool aangaat, bespraken wij reeds den afmarsch uit het midden en den gelijktijdigen opmarsch naar beide zijden, waarbij het voordeel van tijdsbesparing werd genoemd.

Dit beginsel is ook in de Regimentsschool „hier en daar” voor den gelijktijdigen opmarsch van pelotons en eskadrons doorgevoerd en, daar in dit groote verband de tijdsbesparing veel grooter is, is dit vooral hier een voordeel te achten.

Wij wezen er echter reeds eerder op, dat dit goede beginsel niet „hier en daar”, doch overal consequent had moeten zijn doorgevoerd (zie o. a. §§ 31, 34 en 40).

Trouwens, beginselvastheid is niet de grootste deugd onder andere van de Regimentsschool.

Men vergelijkte b. v. eens, op welk eene stellige wijze eens en voor al in het Fr. R. de gangen, bij de evolutiën te bezigen, zijn voorgeschreven.

Wij missen in het N. R. eene bepaling als in P. 619 Fr. R.:

„Les déploiements en bataille se font au galop sans que l'allure soit commandée”. Men leze ook de twee volgende alinea's.

Nu wil de Ned. Regts.-school ook wel alle ontwikkelingen tot de esk^{ns.}-col^{es.} en tot de linie in *verdubbelden gang* — let wel, dat is nog geen galop —, doch door b. v. in § 53 en § 56, waar het juist *samentrekkingen* uit de esk^{ns.}-col^{es.} tot de rendez-vous-formatiën, regiments- en dubbele colonne betreft, ook den verdubbelden gang voor te schrijven, geeft het aanleiding tot zeer begrijpelijke vergissingen van de zijde der esk^{ns.}-cten., die hier elken vasten, logischen gedachtengang missen.

Het grootendeels afschaffen van de halfcolonne werd dankbaar erkend; vooral het feit, dat de halfcolonne van het regiment in de Regimentsschool totaal is afgeschaft, is eene bepaalde verbetering, daar zich, vooral in dit groote verband, de bekende, haar aanklevende nadeelen vergroot deden gevoelen. (Zie Regts.-school 1894, o. a. §§ 11, 55 en 93.)

Eene poging is te bespeuren om het overdadig aantal commando's te beperken, o. a. door het afschaffen van de commando's „*Voorwaarts*” en „*Marsch*” der pelotonscommandanten bij het eindigen eener wending.

Daar de zwenking vroeger, evenals nu nog de wending, eene beweging was, die bij de evolutiën eene groote rol speelde, willen wij haar,

al is zij geen evolutie, toch in het voorbijgaan even herdenken, zij het ook niet met de waardeering, die sommigen er nu nog voor gevoelen. Integendeel, o. i. is het eene verbetering, dat zij uit de Eskadrons- en Regimentsschool verbannen werd.

Een ieder onzer herinnert zich nog maar al te goed de bezwaren, verbonden aan het voeling houden naar de spil, gepaard met het richting houden naar den omkomenden vleugel, de stijve, stilstaande spil, die natuurlijk altijd in het gedrang geraakte, en het onaangename gevoel, als pel^{ns.}-ct. verplicht te zijn oogen in den rug te hebben, ten einde toch in 's hemelsnaam bij de zwenking niet van zijn plaats, twee passen voor het middenrot, af te dwalen.

Een ieder zal het er over eens zijn, dat het nu met de wendingen veel beter gaat en dat het logisch is, het beginsel, dat richting en voeling zijn naar het middenrot, dat zijn pel^{ns.}-ct. volgt, consequent door te voeren, ook waar het de directieverandering van het „Peloton in front” betreft.

Aan de open- en gesloten colonne met eskadrons, welke paradedformatiën zijn en op het gevechtveld dus vrijwel onbruikbaar, hadden wij in het reglement, gaarne eene nog beperktere ruimte willen zien toewijzen.

Wij zijn hiermede aan het einde onzer beschouwingen gekomen en wij moeten bekennen, dat de vergelijking der drie reglementen ons, wat het Nederlandsche reglement betreft, onbevredigd heeft gelaten, ondanks de werkelijk ingrijpende verbeteringen, die wij hiervoor het genoegen hadden, daarin aan te wijzen. Wij zijn dankbaar, doch niet voldaan.

De redenen hiervoor hebben wij in den loop van dit betoog herhaaldelijk en met nadruk genoemd.

Is het wonder, dat wij dan ook reikhalzend uitzien — en wij hopen velen met ons — naar het oogenblik, waarop de beginselen in het Fransche reglement op zoo ruime en onbekrompen wijze geopenbaard, ook in onze Cavalieriereglementen zullen worden nedergelegd?

Batterijen van 3 stukken?

In het „Schweizerische Zeitschrift für Artillerie u. Genie” komt in de nummers 10 en 11 van 1902 een artikel voor van den Kolonel FR. G. AFFOLTER, getiteld: „Über die heutige Entwicklung der Feld-Artillerie”, waarin een overzicht wordt gegeven van de ontwikkeling van het veldmaterieel sedert de invoering van het achterlaadgeschut, en van het standpunt, dat door de verschillende Staten tegenwoordig met betrekking tot de bewapening van de artillerie te velde wordt ingenomen.

Dit artikel, dat zeker in vele opzichten de belangstelling van den lezer zal wekken, verdient naar onze meening voornamelijk de aandacht, om de beschouwingen, die er in gegeven worden omtrent de beste organisatie van de artillerie te velde, en de zeer belangrijke stelling, die aan het slot van het tweede hoofdstuk, met betrekking tot de voor de toekomstige veldartillerie meest wenschelijke formatie van de batterijen wordt verkondigd, n.l. deze, dat de indeeling van 3 stukken bij de batterij onvoorwaardelijk aanbeveling verdient.

Daar hetgeen van Zwitsersche zijde op het gebied van leger-organisatie wordt geschreven, in ons land in den regel met vertrouwen wordt begroet, en dikwijls de daarbij voorgestane denkbeelden ter uitvoering worden aanbevolen, scheen het ons niet van belang ontbloomd, hetgeen door den Schrijver ter motiveering van zijne meening wordt aangevoerd, te bespreken en daarbij na te gaan of dit voldoende geacht kan worden, om bij eene eventueele reorganisatie van onze veldartillerie, de aanbevolen formatie voor de batterijen aan te nemen.

Hiertoe bestaat naar onze meening te meer aanleiding, nu de Minister van Oorlog, blijkens hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting, behoorende bij het wetsontwerp tot nadere aanvulling en verhooging van Hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1903, voor de aanschaffing van snelvuurveldmaterieel, wordt medegedeeld, nog geen bepaald besluit omtrent de samenstelling der batterijen heeft genomen, en dus het overwegen van het voor en tegen van verschillende formaties zijn nut kan hebben, om tot de voor ons meest wenschelijke te komen.

Uit een artikel, voorkomende in de Nieuwe Courant van Vrijdag en Zaterdag 6 en 7 Nov. jl., waarin eene organisatie met batterijen van 6 stukken, met onderverdeeling in halfbatterijen van 3, als de financieel voordeligste aanbevolen wordt, blijkt, dat de batterij van 3 stukken in ons land reeds voorstanders heeft gevonden. Naar onze meening heeft zij

belangrijke nadeelen, die het niet raadzaam maken haar voetstoots aan te nemen.

Eene nadere beschouwing van het artikel van den Kolonel AFFOLTER zal ons vanzelf gelegenheid geven, deze meening toe te lichten.

De eigenlijke motiveering van de door den Schrijver verkondigde stelling omtrent de beste formatie voor snelvuurveldbatterijen, wordt voorafgegaan door eenige beschouwingen, die ons bekend maken met zijne inzichten op artilleristisch gebied. Wij zullen hierbij even stil staan, omdat zijne meening omtrent het gebruik en de indeeling van snelvuurgeschut er uit den aard der zaak ten nauwste mede samenhangt.

Naar aanleiding van de mededeeling van zijne overtuiging, dat Duitschland genoodzaakt zal wezen, na korter of langer tijd van zijn tegenwoordig affuutstelsel af te zien en eene affuit met kanonterugloop aan te nemen, wordt gezegd, dat de reden, die hem tot deze overtuiging gebracht heeft, is: dat deze affuit (n.l. die met kanonterugloop), die een werkelijk snelvuur mogelijk maakt, op het geheele principe van het kleine kaliber, d. w. z. groote aanvangssnelheid en groote gestrektheid van de kogelbaan gebaseerd is. Dit wordt, zijns inziens, het best erkend uit de ondervinding, die wij tot nu toe verkregen hebben, door hetgeen zich bij moderne geweren van klein kaliber heeft voorgedaan. Deze ondervinding leert, volgens hem, dat in alle gevechten, waaromtrent men voldoende gegevens heeft, gebleken is, dat men bij de gestrekte banen een veel grooter aantal schoten noodig heeft, om de zelfde verliezen toe te brengen, dan vroeger bij de minder gestrekte banen.

De juistheid van deze laatste bewering in het midden latende, komt ons die van de verklaring, welke voor dit verschijnsel gegeven wordt, zeer betwistbaar voor. Het is n.l. deze, dat bij de nieuwere vuurwapenen de zelfde richtfouten gemaakt wordende als bij de vroegere, menig projectiel over het doel zal heenvliegen of daarvóór in den grond dringen, dat bij meer gekromde banen door het doel heenging. Ware deze onderstelling juist, dan zou het zaak zijn onze moderne vuurwapenen maar weder spoedig te verwisselen tegen die, waarmede de infanterie voor een 25-tal jaren bewapend was. Het voordeel, dat door den Schrijver aan de nieuwere geweren wordt toegekend, n.l. dat de afstand, waarop zij nog uitwerking beloven, meer dan dubbel zoo groot is als bij de vroeger in gebruik zijnde, weegt toch niet op tegen de nadeelen, aan het veel grootere munitieverbruik op de gevechtsafstanden verbonden, als: grootere belasting van den man, grooter gewicht van de voertuigen of grooter aantal daarvan bij de munitietreinen, enz. De waarde van het voordeel is toch slechts betrekkelijk, daar het infanterievuur alleen bij uitzondering en in gunstige omstandigheden op de grootste afstanden, waarop nog uitwerking te verwachten is, zal kunnen worden aangewend, wil men geen gevaar loopen, op de afstanden, waarop dat vuur tot zijn recht komt, gebrek aan munitie te hebben.

De Schrijver ziet echter, naar wij meenen, over het hoofd, dat bij de meerdere gestrektheid van de banen de zelfde richtfouten wel is waar

grootere verschillen in dracht ten gevolge zullen hebben, maar dat daarom de hoogtespreidingen niet zullen toenemen, en dus de trefkans tegen een verticaal doel niet zal verminderen. De veel grootere bestreken ruimte is daarentegen oorzaak, dat fouten in den geschatten afstand, en als gevolg daarvan in de vizierstelling gemaakt, meer veronzijdigd worden, en dat dus de kans om uitwerking te verkrijgen vergroot wordt. Naar onze meening moet, indien de oorlogservaring bevestigd, hetgeen door den Schrijver omtrent het munitieverbruik bij de infanterie medegedeeld wordt, dit niet aan de vuurwapenen worden toegeschreven, doch wel aan de mindere geoefendheid der schutters, hun gebrek aan kalnte in het gevecht, of andere oorzaken.

De zelfde verschijnselen, als bij de moderne geweren zijn waargenomen, zullen zich, naar de Schrijver meent, ook bij het nieuwe veldgeschut voordoen. Volgens hem zal daarbij, zelfs bij behoud van de zelfde uitwerking van het enkele schot, voor het verkrijgen van de zelfde uitkomsten een grooter aantal schoten noodig zijn dan vroeger, omdat ten gevolge van de meer gestrekte banen meer schoten verloren zullen gaan. Dit wordt daaraan toegeschreven, dat bij het kleinere kaliber en de groote aanvangssnelheid, ook (?) bij het zelfde gewicht van het projectiel, de opening van den spreidingskegel meestal (?) op alle afstanden belangrijk kleiner zal zijn, en dat op het oogenblik, waarop de kogels uitgestooten worden, de richting, waarin dit uitstooten plaats vindt, ongunstiger zal zijn dan bij het oude projectiel.

Wanneer wij deze redeneering overwegen, dan stuiten wij op enkele punten, waaromtrent de meening van den Schrijver ons niet geheel juist voorkomt. Dat bij eene grootere aanvangssnelheid de opening van den spreidingskegel altijd kleiner zou zijn dan bij de kleinere aanvangssnelheden, kan niet worden toegegeven. Zooals algemeen bekend mag worden geacht, hangt toch de grootte van die opening — behalve van de snelheid en de rotatiesnelheid van het projectiel in het springpunt — af van de constructie van de granaatkartets, en die opening zal bij een projectiel, waarbij de springlading in het midden of aan de voorzijde is geplaatst, grooter zijn dan bij eene granaatkartets met lading aan den bodem, terwijl zij bij laatstbedoelde projectielsoort ook nog afhankelijk is van de vermeerdering van snelheid, die door de werking van de springlading aan de vulkogels wordt medegedeeld. Het is dus volstrekt niet noodig, dat bij een kleiner kaliber steeds een spreidingskegel met kleinen tophoek wordt verkregen. Behalve door de aanvangs- en de rotatiesnelheid kan men de grootte van dien hoek ook door de plaatsing en de grootte van de springlading regelen. Bij alle nieuwere geschutstelsels zijn dan ook al die factoren zoodanig met elkaar in verband gebracht, dat men bij een gemiddeld interval — waarvan de grootte naar die van de lengtespreiding der springpunten wordt geregeld — eene zoodanige verspreiding van de vulkogels op het doel verkrijgt, dat elke man, die zich binnen die spreiding bevindt, kans heeft door een kogel, maar ook door niet meer dan één kogel getroffen

te worden, m.a.w. dat de trefferdichtheid op het doel zoo groot is, dat op het trefbare oppervlak van één man (in M^2 . uitgedrukt) gemiddeld één kogel zal vallen.

Ook omtrent de richting, waarin de kogels bij het springen van de granaatkartets worden uitgestooten, schijnt de Schrijver andere begrippen dan de algemeen geldende te bezitten. Bij de grootere aanvangssnelheid en het langere projectiel ¹⁾ zou zeker de trekhelling van het vroegere geschut niet meer passen; daarom wordt deze helling dan ook zoodanig geregeld, dat de lengte-as van het projectiel steeds ongeveer raaklijn aan de baan blijft, en dat de bekende kegelvormige beweging van de as om die raaklijn zeer gering wordt. Het uitstooten van de granaatkartetskogels zal dus ongeveer in de bewegingsrichting van het projectiel in het springpunt plaats vinden en daar deze richting slechts flauw dalend is, zal de dieptewerking van het granaatkartetssschot groot zijn. Het spreekt vanzelf, dat bij het grooter worden van het interval de trefferdichtheid op het doel zal afnemen, maar dit is bij alle granaatkartetsen het geval, en het nadeel, hieraan verbonden, zal zich te meer doen gevoelen, naarmate de normale trefferdichtheid geringer is, dus bij granaatkartetsen met meer geopenden spreidingskegel, waarbij deze nauwelijks voldoende is.

Het beweren van den Schrijver, dat bij de moderne kanonnen in het gevecht in meerdere mate dan vroeger granaatkartetskogels over of langs het doel zullen heen gaan of daarvoor zullen aanslaan en dus voor de werking verloren zullen zijn, achten wij dan ook onjuist, en de vergelijking, die verder tusschen het geweer- en het artillerievuur gemaakt wordt, heeft, o. i., geen zin. Gaat bij het moderne geweer wellicht de grootere uitwerking, die als gevolg van de betere ballistische eigenschappen van het wapen verwacht mag worden, in het gevecht gedeeltelijk verloren, doordien de troep onder de hevige werking van het vijandelijke vuur moreel te zeer geschokt wordt, om voldoende nauwkeurig te richten, dikwijls zelfs om met de vereischte vizierstelling te schieten, dit geldt niet voor de artillerie, waar juist ten gevolge van de verbeteringen, die bij het tegenwoordige materieel aan de richtmiddelen zijn aangebracht, en van de inrichting van de affuit de fouten, die bij het richten gemaakt worden, geringer zullen zijn, dan bij de oudere geschutstelsels. Waar voldoende nauwkeurige waarneming van de schoten mogelijk is, zal dan ook bij het nieuwe geschut de uitwerking van een zelfde aantal schoten belangrijk grooter zijn, dan bij het vroegere, wat ook uit de uitkomsten der genomen proeven is gebleken.

¹⁾ Bij gelijk gewicht zal het projectiel van het kleinere kaliber langer zijn en meer metaalbelasting bezitten dan dat van het grootere. Bij gelijke aanvangssnelheid kunnen de eindsnelheden dus ook grooter zijn, en in zooverre kan het gewicht van invloed zijn op de grootte der opening van den spreidingskegel. Het rechtstreeksche verband, dat zooals de Schrijver schijnt te meenen, tusschen die grootte en het projectielgewicht zou bestaan, hebben wij niet kunnen ontdekken.

De stelling door den Schrijver als conclusie uit het hier besproken betoog gesteld, kan door ons dan ook niet worden aangenomen. Kanonnen van kleiner kaliber, dan het tot nu toe gebruikte, waarbij aan het projectiel eene grootere aanvangssnelheid en eene meer gestrekte baan wordt gegeven, vorderen tot bereiking van de zelfde nuttige werking niet, zooals hij zegt, een „grooter aantal schoten en eene grootere vuursnelheid”. Dit zou alleen dan het geval zijn, wanneer het kaliber zoo klein was, dat het niet meer mogelijk zou zijn eene goede granaatkartets te construeeren (b.v. het kanon van 5 cM. stelsel EHRHARDT). Bezit een kanon betere ballistische eigenschappen en een beter geconstrueerd projectiel dan een ander, dan zal men bij een zelfde projectielgewicht, natuurlijk van een gelijk aantal schoten meer uitwerking mogen verwachten, en van de grootere vuursnelheid van het nieuwere veldgeschut zal alleen in bepaalde gevechtsomstandigheden gebruik gemaakt moeten worden, b.v. wanneer het noodig is een doel te beschieten, dat zich slechts gedurende korten tijd aan het vuur blootstelt.

De tweede helft van de conclusie, n.l. „dat voor elk geschutstelsel een bepaald projectielgewicht de grootste nuttige werking heeft”, zal elkeen gaarne onderschrijven. Hoe zij echter uit de door den Schrijver omtrent het granaatkartetsschot gedane mededeelingen volgt, is ons niet duidelijk mogen worden. Na hetgeen in het door de Zwitsersche Commissie voor het snelvuurveldgeschut in 1895 gepubliceerde rapport ¹⁾, omtrent dit punt gezegd is geworden, komt het ons echter overbodig voor hierop nader in te gaan. Alleen wenschen wij even aan te teekenen, dat bij welk geschutstelsel ook, iedereen gaarne het grootste projectielgewicht zal aannemen, dat met de bestemming van het geschut bestaanbaar is.

Als wij in het bovenstaande hebben aangetoond, dat de uitspraken van den Kolonel AFFOLTER niet als onomstootelijke waarheden kunnen aangenomen worden, zal het zeker geen verwondering wekken, dat die omtrent het aantal stukken, waaruit eene batterij snelvuurgeschut moet zijn samengesteld, door ons niet onvoorwaardelijk kon worden aangevaard. De lezing van het zeer weinige, dat ter motiveering van zijne meening ten deze wordt aangevoerd, heeft ons niet van de juistheid daarvan kunnen overtuigen.

Wij behoeven niet bevreesd te zijn te veel van het geduld van den lezer te vergen, door hetgeen ter zake wordt medegedeeld, over te nemen. Het luidt aldus:

„Tot het buiten gevecht stellen van een doel heeft men naar mate „van het geschutstelsel een bepaald aantal projectielen met een bepaald „gezamenlijk gewicht noodig. Dit munitiegewicht is verschillend en „wel des te grooter, naarmate meer stukken bij het schieten gebruikt „worden; dientengevolge is echter de tijd, waarin de opdracht wordt

¹⁾ Zie „Revue d'Art. '96. „Etude d'un matériel de campagne pour l'artillerie suisse”.

„uitgevoerd, des te kleiner. Het is daarom in het belang van een richte-
 „tig gebruik (economie) van tijd en munitie, wanneer men stukken
 „bezigen kan, die, goed gericht, een snel schieten — snelvuur — toe-
 „laten, d.w.z. de economie verlangt een stelsel van snelvuurgeschut,
 „waarbij een zoo gering mogelijk aantal stukken eene elementaire op-
 „dracht in voldoende korten tijd kan uitvoeren.

„Ook het inschieten vordert minder schoten bij eene batterij van
 „een kleiner aantal stukken. De grootste zekerheid omtrent een juist in-
 „schieten verkrijgt men bij eene batterij van drie stukken; de uitvoering
 „van eene elementaire opdracht vordert volgens de ervaring gemiddeld
 „40 à 50 schoten”.

Ziedaar alles, wat ter aanbeveling van de voorgestane formatie van
 de veldbatterijen wordt gezegd. Duidelijk is dit naar onze meening
 niet, of het juist is, wordt door ons betwijfeld, en zonder schroom
 durven wij verklaren, dat het onvolledig is. De beide laatste negatieve
 eigenschappen dienen eenigszins nader aangetoond te worden.

Wat in de eerst aangehaalde zinsnede gezegd wordt, kan — moreele
 invloeden buiten beschouwing latende — niet worden tegengesproken,
 mits men stilzwijgend onderstelt, dat de beschouwde projectielen ook
 tot een zelfde stelsel behooren, daar anders (b. v. bij vergelijking van
 kamer-granaatkartetsen met granaatkartetsen met centrale lading) er
 nog wel wat op zou zijn af te dingen. Dat echter het aantal schoten,
 noodig tot het bereiken van een zeker gevechtsdoel, met het aantal
 stukken zou aangroeien, kunnen wij niet gelooven. De vuurmonden van
 de nieuwere geschutstelsels schieten alle zóó nauwkeurig en komen
 in ballistisch opzicht zóó volkomen met elkaar overeen, dat eene
 mindere uitwerking van een bepaald aantal schoten bij het gebruik
 van meerdere vuurmonden, alleen aan fouten, in het richten der stuk-
 ken, zou kunnen worden toegeschreven, en deze fouten zullen bij de
 tegenwoordige richtmiddelen en affuiten bij nauwkeurige bediening zeer
 gering zijn. Daarentegen gaat, zooals de ondervinding leert, de uitwer-
 king bepaald achteruit, zoodra de snelheid, waarmede de bediening
 plaats heeft, eene zekere grens overschrijdt, m. a. w. als er eenigszins
 haast moet worden gemaakt.

Om deze reden komt het ons niet aannemelijk voor, dat wat de goede
 uitwerking van een bepaald aantal schoten betreft, het kleinere aantal
 stukken steeds in het voordeel zou zijn. Dit aantal moet bij elke bat-
 terij zoo groot zijn, dat in den regel het gevechtsdoel kan worden be-
 reikt, zonder dat het noodig is de vuursnelheid boven de zoeven be-
 doelde grens op te voeren.

Waarom het inschieten bij een kleiner aantal stukken minder schoten
 zal vorderen, wordt ons niet medegedeeld. Wij betwijfelen, of dit wer-
 kelijk zoo is. Bij het inschieten, waarbij schot voor schot wordt waar-
 genomen, is de tijd, die er voor gevorderd wordt, voornamelijk afhan-
 kelijk van den vluchttijd van het projectiel, en doet het niet ter zake, of
 de schoten met 3 of meer vuurmonden, worden gedaan, mits deze maar

in ballistisch opzicht als één beschouwd kunnen worden. Bij het inschieten met salvo's daarentegen zal de batterij met een grooter aantal stukken in het voordeel kunnen zijn, daar toch, naarmate zulk een salvo uit meer schoten bestaat, de kans grooter zal worden, dat er enkele goed worden waargenomen. Deze belangrijke omstandigheid wordt door den Schrijver over het hoofd gezien, waar hij verklaart, dat voor een juist inschieten, eene batterij van drie stukken de grootste zekerheid zal bieden. Werd het aantal stukken alleen door de mogelijkheid van snel en juist inschieten bepaald, dan zou het dikwijls voordelig zijn een grooter aantal vuurmonden te hebben. In elk geval is drie geen gelukkig gekozen getal. Indien met sectie-salvo's moet worden ingeschoten, — wat zich o. a. kan voordoen als de gesteldheid van het terrein niet toelaat granaten of granaatkartetsen met schokbuis te gebruiken, of de springpunten van die projectielen waar te nemen, zoodat men GKT. met lage springpunten voor dit doel moet aanwenden, zal er altijd één stuk in de batterij overschieten. De batterijcommandant zal alsdan voortdurend moeten aangeven, welke stukken opnieuw geladen moeten worden of wel, men zal elk salvo uit 3 schoten moeten doen bestaan, ook al zouden 2 voor het beoogde doel toereikend zijn.

Blijkt uit het vorenstaande, dat de Schrijver niet voldoende heeft aangegeven, dat, wat hij economie aan munitie en tijd noemt, de indeeling van drie stukken bij eene batterij zou vorderen, hij heeft geheel verzuimd te bewijzen, dat deze indeeling ook met het oog op het tactisch gebruik van de artillerie te velde de meest gewenschte zou zijn.

Dit achten wij de zwakke zijde van zijn betoog, daar zelfs, al ware deze indeeling, in verband met de zooeven bedoelde economie, voordelig, zij toch nog geen aanbeveling verdient, indien er met betrekking tot de tactiek van het wapen ernstige bezwaren tegen bestaan. In een grooter munitieverbruik kan voorzien worden, door eene grootere munitie-uitrusting aan de stukken te geven, tijdwinst bij de uitvoering van eene opdracht kan verkregen worden, door meer artillerie daarvoor beschikbaar te stellen, doch bezwaren, die met betrekking tot het gebruik en de aanvoering van het Wapen in het gevecht aan eene bepaalde organisatie verbonden zijn, kunnen niet dan in vreedstijd opgelost worden.

En zulke bezwaren zijn, naar onze meening, werkelijk aan de voorgestelde groepeerings van de beschikbare stukken in batterijen van 3 vuurmonden verbonden.

Gaan wij na, hoe de aanvoering in het gevecht bij zulk eene batterij zou kunnen zijn, dan doet zich daarbij dadelijk de vraag voor, hoeveel officieren er, behalve de batterijcommandant, bij elke batterij of halfbatterij moeten worden ingedeeld. Eén officier zal minstens noodig zijn, daar er anders niemand beschikbaar zou zijn om den batterijcommandant te vervangen. Wordt dezen officier in het gevecht de taak opgedragen, die tegenwoordig een sectiecommandant vervult, dan zal die te omvangrijk voor hem zijn.

In den regel toch, zal hij de batterij in de stelling moeten brengen,

die door den batterijcommandant is verkend, daarna van dezen de mededeelingen ontvangen omtrent het te beschieten doel (c.q. het te kiezen hulprichtpunt), het te bezigen projectiel, de wijze van vuren en van de gegevens voor de richting, waarna hij de noodige bevelen en aanwijzingen aan de stukscommandanten zal moeten geven. Verder zal hij moeten nagaan, of de plaats van opstelling van alle stukken goed is gekozen en of deze goed geplaatst zijn, ten deze de noodige verbeteringen doen aanbrengen, en eindelijk onder het vuur voortdurend contrôle op de bediening nitoeffenen. Dat dit bij 3 stukken voor één persoon niet doenlijk is, zal wel geen betoog behoeven. Deelt men daarentegen twee officieren bij elke batterij in, dan is er voor beide weder geen voldoende werk, en de tweede zou zonder bezwaar met het toezicht op en de aanvoering van een vierde stuk kunnen belast worden.

Eene andere vraag is, of men niet de stukscommandanten meer zelfstandig met de uitvoering van de bevelen van den batterijcommandant zou kunnen belasten, zoodat de taak van den sectiecommandant zich zou bepalen tot het houden van toezicht op de uitvoering. Deze vraag wordt door ons beslist ontkennend beantwoord. Juist bij het innemen van de stelling en het openen van het vuur zijn de oogenblikken veelal kostbaar en daarbij zou zeker vertraging ontstaan, indien de stukscommandanten zich alsdan niet uitsluitend aan het in de stelling brengen van hun stuk konden wijden. Er moet kader bij de batterij zijn, dat alsdan van den batterijcommandant de noodige bevelen en aanwijzingen ontvangt voor het openen van het vuur, om die aan de stukscommandanten over te brengen, zoodra deze hunne stukken in de stelling hebben gebracht, en hen zoo noodig bij de uitvoering ervan te recht te wijzen. Dit kader zal te meer noodig zijn, wanneer, zooals in de toekomst is te verwachten, de stukscommandanten behalve hun stuk ook nog een caisson in de stelling moeten brengen. Hierbij dient in het oog gehouden te worden, dat de stukscommandanten bij het in stelling komen, slechts ongeveer zullen weten in welke richting het doel, dat beschoten moet worden, moet worden gezocht, en dat zij in de eerste oogenblikken, na hunne aankomst in de stelling, zich niet kunnen verwijderen van de plaats, waar hun stuk moet komen te staan, en zich alleen met de goede opstelling van dat stuk kunnen bezig houden. Het zal den batterijcommandant dus in den regel niet mogelijk zijn hun persoonlijk de noodige aanwijzingen voor de opening van het vuur te doen, daar hij voortdurend het doel in het oog dient te houden, het voorgelegen terrein moet blijven waarnemen en, zoo de batterij in afdeelvingsverband optreedt, zijne aandacht aan de bevelen van den afdeelvingscommandant moet schenken, waartoe hij zich veelal op eenigen afstand van de batterij zal moeten opstellen. Moesten de stukscommandanten zich dáár bij hem voegen om bovenbedoelde aanwijzingen te ontvangen, dan zou het openen van het vuur daardoor zeker eene belangrijke vertraging ondervinden. Om deze redenen komt het ons voor, dat de aanvoering in het gevecht bij eene batterij van 3 stukken een moeilijk op te los-

sen vraagstuk is, daar de indeeling van één officier als sectiecommandant niet voldoende is, en die van twee tot krachtsverspilling aanleiding geeft. De aanvoering van den gevechtstrein is hier buiten beschouwing gelaten, daar deze op de onderhavige quaestie geen invloed heeft.

Een ander belangrijk bezwaar, o. i., aan de batterij van drie stukken verbonden, is, dat zij te weinig verdeelbaar is, en dat ook in dit opzicht de economie bij het gebruik van de artillerie niet voldoende tot haar recht komt. Een enkel stuk te detachieren tot het vervullen van eene zekere opdracht heeft toch steeds als onpractisch gegolden, en hierin zal de invoering van snelvuurgeschut zeker geen verandering brengen. Daargelaten nog, dat om met een enkel stuk kans op eene eenigszins bevredigende werking te verkrijgen, de vuursnelheid boven de gewenschte maat zal moeten worden opgevoerd, en dat men in de behoefte aan munitie dikwijls niet dan ten koste van de andere vuurmonden van de batterij zal kunnen voorzien, blijft toch het groote gevaar bestaan, dat bij het zelfs tijdelijk onklaar worden van het stuk gedurende den opmarsch naar de in te nemen stelling of onder het vuren, men de gewenschte uitwerking van artillerievuur zal moeten ontberen, en dit wellicht juist dan, wanneer de behoefte daaraan zich zeer doet gevoelen. Ook zou bij zulk eene detachering de moeilijkheid ten opzichte van de aanvoering bijzonder aan den dag treden. Wordt de aanvoering aan een officier opgedragen, dan geschiedt dit ten koste van die van het overige gedeelte van de batterij, tenzij bij de batterij of halfbatterij van 3 stukken 3 officieren waren ingedeeld, wat, zooals boven reeds is gezegd, geen nut zou hebben. Wordt daarentegen het commando aan den stukcommandant opgedragen, dan ontstaat het gevaar, dat het stuk in het gevecht niet op zoo oordeelkundige wijze zal worden gebruikt, als wanneer een officier met de leiding was belast.

Tegen het aannemen van de hier beschouwde formatie van de batterijen te velde pleit eindelijk nog de overweging, dat het bestaande sectieverband jarenlang in de practijk, ook in den oorlog, is beproefd en deugdelijk bevonden, terwijl voor de voorgestelde halfbatterijen de ondervinding nog niets heeft geleerd, zoodat men, door deze aan te nemen, geheel in den blinde zou tasten. Eerst wanneer men, na invoering van snelvuurgeschut — zij het dan ook alleen op het schiet- en manoeuvreerterrein — de noodige ervaring omtrent het tactisch gebruik daarvan zal hebben verkregen, zou het aannemen van eene verandering van zoo ingrijpenden aard, gewettigd kunnen zijn. Thans ware dit on-tijdig.

In het bovenstaande hebben wij getracht de redenen te ontvouwen, waarom wij de formatie van batterijen van 3 stukken voor de artillerie op voet van oorlog bepaald af te keuren achten. Is onze meening ten deze juist, dan mogen andere overwegingen er niet toe leiden haar aan te nemen. Toch komt het ons raadzaam voor na te gaan of de meening, uitgesproken in het aangehaalde hoofdartikel van de Nieuwe Courant,

dat de groepeerling van de voorhanden stukken, op voet van oorlog, in halfbatterijen van 3 stukken, „per se” de financieel voordeeligste is, niet voor tegenspraak vatbaar is te achten. Om hierbij geen gevaar te loopen, van een ander standpunt dan de Schrijver van dat artikel uit te gaan, meenen wij te mogen aannemen, dat deze met ons zal medegaan, als wij als eisch voor eene goede vredesorganisatie van de bere- den artillerie stellen, dat zij de mogelijkheid biedt om bij mobilisatie spoedig de voor elk onderdeel van het veldleger bestemde stukken, be- hoorlijk bediend en aangevoerd, te velde te brengen. Aannemende, dat bij eene divisie 48 stukken zullen worden ingedeeld, dan kunnen deze gegroepeerd worden in 12 batterijen van 4 stukken of in 16 batterijen van 3 stukken. Wil men het nadeel ontgaan, dat bij mobilisatie nieuwe onderdeelen moeten worden opgericht, en wensch men op voet van vrede een kleiner aantal onderdeelen in stand te houden dan op voet van oorlog, dan kunnen de eerstbedoelde batterijen in vredestijd samen- gevoegd worden tot 6 batterijen van 8 stukken, de in de tweede plaats genoemde tot 8 batterijen van 6 stukken. Daar het totaal aantal stuk- ken gelijk is, en het kader en het personeel, in het bijzonder voor de bediening van de vuurmonden en de munitievoorziening bestemd, hoofd- zakelijk van het aantal stukken afhankelijk is, mag, o. i., aangenomen worden, dat de groepeerling van de stukken geen belangrijke verschillen ten deze zal veroorzaken. Om deze reden gelooven wij, dat het vol- doende is, als wij eene vergelijking maken tusschen de batterijen van 8 en van 6 stukken, met betrekking tot het kader, dat voor de aan- voering op het gevechtveld als minimum moet worden beschouwd, en het administratieve kader, dat in vredestijd aanwezig dient te zijn. De volgende tabel bevat eene opgave van hetgeen wij meenen, dat ten deze noodig zal zijn.

	Bij batterijen van 8 stukken.		Bij batterijen van 6 stukken.	
	per batterij.	per divisie.	per batterij.	per divisie.
Kapiteins.....	1	6	1	8
Luitenants (Beroeps).....	3	18	2	16
id. (Militie).....	3	18	2	16
Adjudanten-onderofficier of opper- wachtmeesters dienstdoend officier	1	6	1	8
Oppervachtmeesters-administrateur.	1	6	1	8
Fouriers.....	1	6	1	8

Bij deze opgave is er op gerekend, dat bij mobilisatie de batterijen voor de helft door luitenants zullen worden gecommandeerd, dat bij die

van 4 stukken officieren of adjudanten-onderofficier (opperwachtmeesters) dd. officier met het commando over de sectiën en den gevechtstrein zullen worden belast, en dat bij die van 3 stukken, behalve de commandant, slechts één officier bij de stukken en bovendien één officier of adjudant-onderofficier (opperwachtmeester) dd. officier als commandant van den gevechtstrein zullen worden ingedeeld. Bij laatstbedoelde batterijen, zal op deze wijze eene goede aanvoering niet verzekerd zijn, zooals reeds vroeger is aangetoond. Bovendien zal bij de helft van die batterijen, behalve de commandant, geen beroepsofficier aanwezig zijn, wat evenmin voldoende is, omdat het, zooals wel geen betoog zal behoeven, niet raadzaam zou zijn eene organisatie aan te nemen, waarbij het mogelijk ware, dat reeds spoedig na eventueele mobilisatie een groot aantal batterijen door militie-officieren zou moeten worden gecommandeerd. Het aantal beroepsofficieren, voor de vredes-batterijen van 6 stukken gevraagd, kan dus zeker niet verminderd worden.

Uit de tabel blijkt nu, dat het aantal beroepsofficieren, voor beide formaties noodig, en waardoor de kosten in hoofdzaak bepaald worden, vrij wel gelijk is, en dat voor hetgeen verder aan kader in vredestijd aanwezig moet zijn, de batterijen van 8 stukken in het voordeel zijn. Neemt men nu in aanmerking, dat wanneer een zelfde aantal miliciens voor hunne opleiding over een grooter aantal batterijen moet worden verdeeld, het aantal daarvoor noodige instructeurs licht grooter zal worden, dan bij een kleiner aantal batterijen, en dus de onderstelling, dat het lagere beroepskader bij beide formaties ongeveer gelijk zal zijn, bij de vergelijking van de kosten vermoedelijk in het voordeel van de batterijen van 6 stukken is, dan zal het geen verwondering wekken, dat wij nog niet overtuigd zijn, dat deze werkelijk in elk geval de goedkoopste zal zijn.

Verder op deze quaestie in te gaan komt ons niet noodzakelijk voor, in de eerste plaats omdat de kosten van eene organisatie in hoofdzaak beheerscht worden door de eischen, die men aan de sterkte, de aanvoering en de geoeffendheid van het Wapen stelt, en deze veel uiteen kunnen loopen, maar voornamelijk omdat die kosten, naar onze meening, eerst in de laatste plaats in aanmerking mogen komen, bij de beantwoording van de vraag, of die organisatie al dan niet moet worden aangenomen. Wil men bij de uitgaven voor de bereden artillerie eene zekere grens niet overschrijden, dan mag niet ten koste van hare aanvoering en bruikbaarheid te velde naar bezuiniging worden gestreefd, daar dit middel bij een eventueelen oorlog wel eens zeer duur zou kunnen blijken. Het komt ons beter voor in dit geval het aantal batterijen te velde te beperken, mits hierdoor de zekerheid worde verkregen, dat deze aan de eischen voldoen, die er met het oog op hare oorlogsbestemming aan gesteld moeten worden. Dat die zekerheid door het aannemen van eene organisatie met batterijen of halfbatterijen van drie stukken zou verkregen worden, valt, zooals wij boven getracht hebben aan te toonen, zeer te betwijfelen, en deze formatie aan te nemen, omdat zij

financieel de voordeeligste is, kan dus niet in 's lands belang geacht worden.

Deze maatregel zou nog grooter nadeel hebben, indien zij er toe mocht leiden bij eene reorganisatie van onze bereden artillerie het aantal stukken, dat thans bij de onderdeelen van het veldleger is ingedeeld, niet te vermeerderen en het grooter aantal vuurmonden, waarover wij in de toekomst waarschijnlijk zullen beschikken, te bestemmen voor bij mobilisatie op te richten reserve-batterijen. Het zou toch verkeerd zijn te meenen, dat de verhooging van de vuurkracht, die de artillerie te velde zal verkrijgen, door de invoering van snelvuurgeschut, op zich zelve voldoende zou zijn, om bij behoud van het tegenwoordig aantal stukken, onze infanterie in het gevecht die artilleristische ondersteuning te verzekeren, waaraan zij behoefte heeft. Die ondersteuning is toch in de eerste plaats afhankelijk van het aantal stukken, dat te velde wordt gebracht, en eerst in de tweede plaats van de wijze, waarop deze tot batterijen zijn gegroepeerd. Door eene goede groepeeringswijze kan voorkomen worden, dat er bij de batterijen meer stukken zijn ingedeeld, dan noodig zijn, om het aantal schoten, dat in den regel moet worden gedaan, in den daarvoor beschikbaren tijd af te geven en dat dus van de vuurkracht der voorhanden stukken in de meest voorkomende gevallen, o. a. in den geschutstrijd, niet voldoende partij zou getrokken kunnen worden, doch de grootste vuurkracht, die ontwikkeld kan worden, blijft van het aantal stukken afhankelijk, dat tot bereiking van een zeker gevechtsdoel kan samenwerken. In beslissende oogenblikken, wanneer het noodig is den tegenstander met vuur te overstelpen, zal alleen door het in werking brengen van een groot aantal stukken, het overwicht op dezen verkregen kunnen worden.

In geen van de Staten, die tot de invoering van snelvuurgeschut bij de veldartillerie zijn overgegaan, heeft deze maatregel dan ook, zoover ons bekend is, tot vermindering van het aantal stukken, dat bij de onderdeelen van het leger te velde gebracht kan worden, geleid. Daar dit aantal bij ons tot nu toe geringer was dan in de meeste andere legers, is het zeer te wenschen, dat bij de invoering van nieuw geschut ten deze verbetering worde gebracht, en dat, zoo de voorstellen van de Regeering, voor wat betreft het aantal van de aan te schaffen vuurmonden met de daarbij behorende voertuigen, munitie en verdere uitrusting, ongewijzigd worden aangenomen, weldra elke onzer divisien eene versterking aan artillerie zal ontvangen, die bij mobilisatie onmiddellijk te velde kan worden gebracht.

K. J. VAN RAVENSWAAY.

Veldfornuizen in het Russische leger.

Het in andere landen met goeden uitslag gevolgd stelsel, om te velde het voedsel voor den troep in keteltjes van kleine afmetingen, als het ware ieder voor zich, te doen bereiden, heeft in Rusland geen toepassing kunnen vinden. De Slaaf hecht niet genoeg waarde aan zijn voedsel, mist het noodige geduld voor de toebereiding daarvan, kortom kan zijn voedsel niet zelf bereiden, zoodat velen zich soms eenige dagen achtereen met brood tevreden stelden, anderen hunne soep half gaar aten, en uitputting der krachten, zoowel als ziekte, van een en ander het gevolg waren. Daarbij kwam het, onder alle omstandigheden aan dit stelsel klevende, nadeel, dat wanneer een met koken bezig zijnde troep zich plotseling moest verplaatsen, de ketels geledigd moesten worden en zoowel de moeite, reeds aan de bereiding besteed, als de gebezigde voedingsmiddelen verloren gingen. Ter gedeeltelijke voorziening in deze bezwaren kookte men het eten der troepen, na aankomst ter plaatse, in groote koperen ketels, die op gewone voertuigen vervoerd werden. Het koken der soep in deze ketels, die met behulp van eene soort veldkeukens verwarmd werden, kostte echter 5 à 6 uren tijd, zoodat warm voedsel bezwaarlijk in tijds aan den troep verschaft kon worden, en bovendien bij eenigszins verspreide legering der troepen, het uitgeven van het eten met groote moeilijkheden gepaard ging.

Aan een en ander heeft men in Rusland een einde gemaakt door de invoering in het leger van veldfornuizen van de firma CHRISTOPHE BRUN & ZN. te Warschau, waarmede gedurende den marsch der troepen, binnen 2 à 2½ uur, soep met vleesch, gort met spek of rijst gekookt kunnen worden, zoodat eene rust van een half uur voldoende is om alle manschappen te voeden. Indien het eten verstrekt wordt, nadat de troep reeds verspreid is, kan dit den manschappen ter plaatse, waar zij verblijf houden, in de fornuizen gebracht worden.

Van deze veldfornuizen zijn voor de manschappen twee modellen ingevoerd: één infanterie- en artillerie-veldfornuis en één cavalerie-veldfornuis.

Voor officieren worden door de firma verschillende modellen vervaardigd, alsook z.g. samowar-buffetten.

Infanterie- en artillerie-veldfornuis. (FIG. 1.)

Het fornuis met toebehooren is op een vierradig voertuig geplaatst, dat uit een voor- en achterwagen bestaat; in de verbinding tusschen

beide is een caoutchoucbuffer ingeschakeld, waardoor de schokken, welke het eene deel ondergaat, zeer verzwakt op het andere worden overgebracht. Beide stellen zijn van steunstukken voorzien, om gescheiden opgesteld te kunnen worden, terwijl de voorwagen afzonderlijk als voertuig gebezigd kan worden.

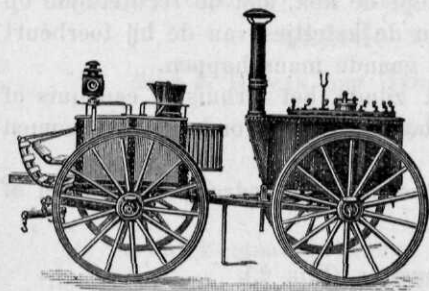

FIG. 1.

Het fornuis, dat op het achterstel geplaatst is, bestaat uit 2 in elkander geplaatste ketels; de binnenste *koperen* ketel, waarin de spijzen bereid worden, zinkt tot aan het deksel in de buitenste *ijzeren* ketel, waarin gestookt wordt, rust met een vlak geslepen rand op een dergelijken rand van den buitenketel en wordt daarop met schroeven bevestigd. Het deksel

van den binnenketel is voor de helft vast, de andere helft kan om een 2-tal scharnieren opgeslagen worden, doch is gedurende het koken met schroeven op den ketel bevestigd. Het roeren, het bijvoegen van enkele bestanddeelen, enz., heeft plaats met behulp van een in het deksel, op eene cilindervormige verhooging, aangebracht kleiner deksel, dat door een hefboom met schroef hermetisch gesloten kan worden. Ter voorkoming van het springen van den ketel is in het laatstgenoemd deksel eene veiligheidsklep aangebracht, die ook gebezigd wordt om vóór het openen van het groote deksel den stoom zooveel noodig te doen ontwijken. De ketel heeft een nuttigen inhoud van ± 306 L.; de overige ruimte, door pijltjes aangegeven, mag niet aangevuld worden.

De buitenketel dient om te stoken; de vuurhaard, die voorzien is van een beweegbaren bodem om den trek te kunnen regelen, is aan de achter-onderzijde van dezen ketel aangebracht; twee in de onderzijde van den achterwand geplaatste deurtjes geven gelegenheid brandstof aan te voeren en het vuur te ontsteken. Nadat het koken is afgelopen, wordt de vuurhaard gesloten, om de afkoeling tegen te gaan. Aan de voor-bovenzijde van den buitenketel is de schoorsteen aangebracht, die bij het rijden door poorten, enz., verlaagd kan worden.

De op den voorwagen geplaatste kist is voorzien van verschillende afdeelingen en bevat, behalve voedingsmiddelen, fourage voor 2 dagen en brandhout, eene zaag, een bijl, een vleeschmes, een grooten lepel en dito vork, een stookijzer, een borstel, om den ketel te reinigen, een werktuig om den schoorsteen schoon te maken en nog enkele gereedschappen. Eene der afdeelingen is met zink bekleed en dient tot berging van het vleesch, als dit om het stukken te beletten uit den ketel genomen moet worden; nadat de beenderen uit het vleesch verwijderd zijn, worden eerstgenoemde weder in den ketel gedaan. Boven op het deksel der kist, die tevens als bok dient, is een emmer bevestigd; dit deksel bestaat uit 2 deelen, welke, resp. naar voren en achteren teruggeslagen

wordende, op stevige pooten rusten en dan door de koks als tafels gebezigd kunnen worden. Aan de achterzijde van de kist is een ijzeren korf bevestigd, welke met brandhout gevuld wordt, om gedurende den marsch, zonder halt te houden, te kunnen stoken. In den ketel kunnen bovendien de levensmiddelen voor 200 à 240 man geborgen worden. Bij het uitgeven van het eten schept de kok, aan de rechterzijde op het achterstel staande, het eten in de keteltjes van de bij toerbeurt langs de linkerzijde van het fornuis gaande manschappen.

Wil men, bijv. in kantonnement zijnde, het fornuis in een huis of schuur onderbrengen, dan kan dit daartoe van het onderstel afgenomen worden.

De prijs van dit fornuis, met toebehooren bedraagt 625 roebel of ruim f780, franco station Warschau.

Cavalerie-veldfornuis. (FIG. 2.)

Dit heeft de zelfde inrichting als het voorgaande; het fornuis en de kist voor levensmiddelen en gereedschappen zijn echter op een tweeradig voertuig aangebracht. De ketel is ongeveer de helft kleiner dan het infanterie- en artilleriemodel en kan de levensmiddelen voor 120 à 140 man bevatten; de prijs bedraagt 500 roebel of f625, franco station Warschau.

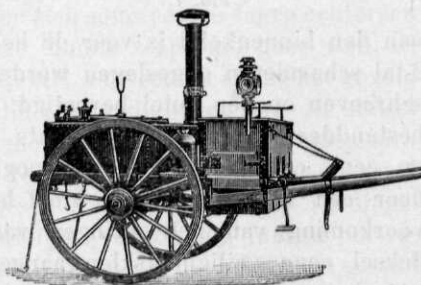

FIG. 2.

Door invoering van dergelijke veldfornuizen wordt de colonnelengte voor elke compagnie infanterie, elk eskadron cavalerie en elke batterij artillerie wel met één voertuig verlengd, doch men behoeft dan ook geen levensmiddelenwagen mede (resp. in) te voeren, zoodat op dit punt geen verschil ontstaat. Bovendien werken, naar men in Rusland heeft opgemerkt, deze fornuizen ook in zooverre gunstig, dat het aantal achterblijvers op marsch er door verminderd wordt. De wetenschap, dat zij, die het eindpunt van den marsch bereiken, dadelijk warm voedsel ontvangen, doet menigeen de uiterste krachten inspannen om daar gelijktijdig met de anderen aan te komen.

R. L. SCHOLTEN.

Machinegeweren, hun tactisch gebruik en hunne waarde voor ons Leger.

door J. H. VAN DER HEGGE ZIJNEN, Kapitein der Jagers.

(Met 6 afbeeldingen.)

De techniek staat in dienst van alles en allen; de groote veranderingen, die zij in den loop der tijden in de bewapening der legers aanbracht, veroorzaakten telkens grootere uitwerking en deze bepaalde wederom de richting, die de tactiek moest inslaan, om door het toepassen van nieuwe gevechtsvormen de door het vijandelijk vuur te lijden verliezen, zooveel mogelijk, te beperken.

De drang, naar het invoeren van vuurwapenen van grooter vermogen, deed zich voortdurend onweerstaanbaar gevoelen en van elke verbetering, die de techniek mogelijk maakte, werd gretig partij getrokken.

Zoo leidde o.a. de Krimoorlog er toe, dat de Infanterie haar gladde geweren voorgoed in de magazijnen inleverde en dat in het tijdvak 1856—1864 bijna alle groote mogendheden en eenige der kleinere de getrokken handvuurwapenen aannamen. Toch treden in '59 de Franschen nog met een glad geweer in het veld tegen de Oostenrijkers, die in dit zelfde jaar met een getrokken vuurwapen waren uitgerust. Inferieur dus in dit opzicht, konden NAPOLEON's troepen het evenwicht herstellen door het vuur hunner getrokken voorlaadkanonnen (waarmede hunne artillerie voor een gedeelte was bewapend) tegenover de gladde vuurmonden der Oostenrijkers en, als gevolg, zien wij na den oorlog, dat Oostenrijk zich voor de toekomst de groote voordeelen der toenmalige getrokken kanonnen verzekert.

Wat de artillerie betreft, deze kende ook een tijdperk van zwakte en wel in de tijden, toen het gladde kanon niet in staat was den strijd op te nemen tegen de getrokken achterlaadgeweren, welke vuurkracht aan het defensieve vermogen der Infanterie zoozeer ten goede was gekomen. Die geweren waren in staat de batterijen op zulk een grooten afstand te houden, dat hun vuur de gesloten massa's niet of slechts met zeer onzekere uitwerking kon bereiken. (Zie o.a. KÜHNE: Kritische und unkritische Wanderungen über die Gefechtsfelder der Preussischen Armeen in Böhmen 1866, 5° deel, Anhangsel, blz. 220.)

En in den Jubiläumsband van VON LÖBEL's Jahresberichte, deel II, blz. 630, wordt als bijkomende oorzaak van het artillerische fiasco van '66 vermeld, dat de inferieure werking der Pruisische artillerie ook ten deele

moet worden toegeschreven aan de verkeerde en overdreven denkbeelden, die in dit land heerschten ten aanzien van de waarde der getrokken kanonnen, en voorts aan de indeeling van het wapen in de marschcolonnen, die „reserve-artillerie” kenden. „Nicht in letzter Linie lag die Ursache für das Zurücktreten der Preussischen Artillerie in der ausserordentlichen Ueberlegenheit der Bewaffnung und Fechtweise der Preussischen Infanterie über die Oesterreichische die es jene gestattete, nach kurzem Feuergefecht zum Angriff zu schreiten ohne die Vorbereitung durch Artillerie-Feuer abzuwarten. Die Preussische Infanterie war eben meist von vornherein im unbestrittenen Besitz der „Feuerüberlegenheit” auch wenn sie an Zahl nicht überlegen war. Je länger der Feldzug dauerte um so mehr wuchs das Selbstvertrauen der Preussischen Infanterie, um so weniger fühlte sie die Nothwendigkeit, die Unterstützung der Artillerie abzuwarten”. — Eerst een von HINDERSINN en een von HOHENLOHE, wijlen den genialen Schrijver der Militaire Brieven, konden het wapen opbeuren en op zijn plaats brengen, zoodat '70/71 met gulden letters in de Duitsche krijgsgeschiedenis kon worden vermeld, terwijl nog 4 jaar te voren de Pruisen $\frac{1}{3}$ van hunne artillerie met gladde kanonnen in het veld hadden gezonden.

Opnieuw neemt echter de infanterie een voorsprong, repeteergeweren, rookzwak kruit, vermindering van het kaliber met al den aankleve van dien, zij maken de infanterie tot een hoogst gevaarlijken tegenstander. Toen evenwel bij de artillerie eenheidsprojectielen goed voldeden, toen de kardoes vervangen werd door eene metalen huls, bevestigd aan het projectiel, toen schok- en tijdbuis gecombineerd werden, toen dus de lading vereenvoudigd en de snelheid van vuren verhoogd was, mede door het op scherpzinnige wijze beperken van den terugloop, toen vervaarlijke en gevaarlijke springmiddelen getemd waren, toen kreeg men het snelvuurkanon, dat thans overal is of wordt ingevoerd (al kibbelt men nog over de vraag: schilden of geen schilden) en waaraan zelfs kleine Staten op den duur den rug niet hebben kunnen toedraaien, gedachtig aan NAPOLEON'S woord: „Op het slagveld wordt de overwinning voor $\frac{3}{4}$ door moreele en voor $\frac{1}{4}$ door materieele invloeden beheerscht”.

De concurrentie tusschen KRUPP, EHRHARDT, SCHNEIDER-CANET en nog enkele groote onder de grooten, hebben die nieuwe veldvuurmonden, al dan niet met pantserschilden, gemaakt tot een wapen, geducht in vuursnelheid, geducht in beweegbaarheid, en door de geringere hoogte boven den grond, tot een in het terrein moeilijker te vinden vijand. Alzoo was de artillerie weer geworden het wapen, dat met vertrouwen offensief kon optreden en was het nu aan de infanterie verder te zien, hoe zij in het werkdadige dien tegenstander zou te lijf gaan, die behalve in zijn kanon nog in de veldhouwitsers het vermogen bezit, krombaanvuur af te geven, in staat haar achter dekkingen op te zoeken en te treffen.

Om de schommelende balans weer in evenwicht te brengen, kwam men terug op de wapens, die in vroeger tijden eene groote vuurkracht

en vnuersnelheid hadden getoond en die toen alleen niet voldeden, omdat men van hen méér verlangde, dan zij konden geven. Het revolverkanon, de mitrailleur aan de zijde van den infanterist in het vuur gebracht, moest diens weerstandsvermogen belangrijk doen toenemen en hem een toevoer van kracht verzekeren, waardoor hij tegenover het moderne infanterievuur minder afhankelijk werd. Had toch de GATLING in den Amerikaanschen burgeroorlog een arbeidsveld gevonden en goed voldaan bij de marine, en was de mitrailleuse of het canon à balles in '70/71 als deel der Fransche veldartillerie opgetreden.

Die mitrailleur had groote verwachtingen opgewekt en nog grootere teleurstellingen gegeven. Op geheimzinnige wijze te Meudon geconstrueerd, bleek te velde, dat de dracht slechts tot 1800 M. reikte, dat het vuur zeer moeilijk was te regelen, dat deze kanonnen, tegen *infanterie* gebruikt, op *doelmatigen* afstand „produisaient des effets meurtriers”, doch dat zij door artillerie in „no time” in elkaar geschoten waren. Maar hunne moreele werking was zéér groot. Commandant ROUSSET schrijft in zijn door de Academie bekroond werk over '70/71 op blz. 64: „Celui-ci (dat is de soldaat) aimait à en entendre le crépitement significatif, et il est arrivé souvent que quand une troupe décimée commençait à faiblir, il a suffi pour la maintenir en bon ordre de faire avancer une batterie de canons à balles qui aussitôt, coûte que coûte, ouvrait son feu sur n'importe quoi”. Nu moge dit een schamel positief resultaat zijn, het was toch eene vingerwijzing, dat, goed gebruikt, een klein, zeer snelvurend kanon, groote voordeelen *kan* opleveren en te recht zegt dan ook Hauptmann BRAUN in zijne brochure „*Das Maxim Maschinengewehr und seine Verwendung*”, dat de slechte resultaten komen op rekening van een ondoelmatig gebruik en van onbekendheid met de eigenschappen van het wapen.

Hauptmann BRAUN's brochure is in deze bespreking veel gebruikt en wij zeggen dit om eene aanklacht van plagiaat te ontgaan, hoewel men ons zal toegeven, dat er in de wereld al bedroefd weinig oorspronkelijks is. De zes afbeeldingen zijn naar fotografieën uit die brochure.

Intusschen was de weg door GATLING gewezen en constructeurs van beteekenis, als MAXIM, HOTCHKISS, COWELL, COLT, GARDNER, MADSEN, BERGMANN, JUDGE, Aartshertog KARL SALVATOR en DORMUS, NORDENFELD, GRÜSON e. a., togen aan het werk en leverden machine-geweren, die bij de marine en in permanente versterkingen toegang verkregen, doch die voor den veldoorlog nog niet rijp genoeg schenen.

Al die verschillende constructies hebben hun eigen voordeelen en bij de keuze uit de allengs verbeterde wapens spreken soms niet alleen technische, doch ook politieke redenen mede. Zoo koos b. v. Frankrijk het stelsel HOTCHKISS en geen Duitsch fabrikaat, Oostenrijk nam het stelsel KARL SALVATOR-DORMUS en Duitschland verbeterde het MAXIM stelsel en nam dus eene Amerikaansche vinding, daar HIRAM MAXIM een der directeuren is of was van de groote fabrieken van VICKERS SONS AND MAXIM in Engeland. Deze fabrieken vergunden sinds eenigen

tijd aan de Deutsche Waffen- und Munitions-Fabriken in Berlijn, om ook in Deutschland die wapens te vervaardigen.

Hadden revolverkanonnen méér dan één loop, het grondtype van een tegenwoordig machinegeweer, dat het onderwerp van deze bespreking uitmaakt, is: één gewone geweerloop met eene bijzondere soort sluittoestel, rustende op eene lichte affuit en eene inrichting om het oververhitten van den loop te voorkomen, voorts de mogelijkheid om het vuur, dat automatisch wordt afgegeven, al of niet over het doel te verdeelen (z. g. „strooien”).

Het MAXIM machinegeweer in Europa in 19 legers en bij 21 vloten ingevoerd en bij 13 andere in beproeving, is wel als een der meest volmaakte typen te beschouwen.

Zonder duidelijke teekeningen zou eene beschrijving van het wapen zeer onvolledig zijn en wij willen er ons dus alleen toe bepalen te zeggen, dat voor den loop elke willekeurige geweerloop kan genomen worden, die, om het oververhitten te beletten, ligt in een z. g. watermantel, die met water is gevuld (3.7 KG.) en eene inrichting heeft om den damp, die door het warm worden van den loop wordt ontwikkeld, te laten ontsnappen. Er zijn er, die deze stoomuitlating afkeuren, omdat daardoor een der voordeelen van het rookzwakke kruit wordt te niet gedaan. Bij het, in 1900 in België aangenomen, stelsel HOTCHKISS is geen watermantel aangebracht, doch heeft op eene andere wijze de uitstraling van warmte plaats, die eene verhitting van den loop boven 400° C. belet, terwijl bij het stelsel FITZGERALD (met 8 loopen) de afkoeling het geheim van den ontwerper is.

Ook het stelsel COLT (zie Revue d'artillerie, Juli 1902) heeft geen warmte-uitstraler en als gevolg hiervan verbrandde bij de proeven de smeerolie en waren na 7000 schoten bovendien de velden uitgesleten.

Om te vuren behoeft men slechts op een knop te drukken en, zoolang men drukt, zoolang werkt de machine. Houdt de druk op den knop op, dan eindigt het schieten; door dus korte stooten of drukken te geven, kunnen enkele schoten worden afgegeven. De gemiddelde vuursnelheid bedraagt 400—500 schoten per minuut, overeenkomende met het aantal patronen door 1 sectie infanterie onder gunstige omstandigheden in 1 minuut te verschieten.

Is het vuren afgelopen, dan wordt het water uit den mantel verwijderd, de loop schoongemaakt en in-geolied.

De Maxim is zeer krachtig gebouwd en daardoor zeer lang bruikbaar. Het geweer met sluitstuk weegt rond 27.5 KG., het geheele wapen is lang 1.07 M. en dus door één man gemakkelijk te dragen. De onderstellen of affuiten zijn van uiteenlopenden vorm. Zoo gebruikt men 3-beenige voetstukken op de wijze van een statief der fotografen; het achterste been, dat achteruit wordt getrokken, heeft op verstelbare hoogte een gewoon rijwielzadel, waarop de schutter gaat zitten, terwijl verschillende aanslaghoogten, vanaf ± 0.25 M., kunnen worden aangenomen. Aan dien drievoet zijn al of niet afneembare raden aangebracht,

zoodat geweer, drievoet en de beide raden een licht voertuig kunnen vormen. (Zie fig. 1.)

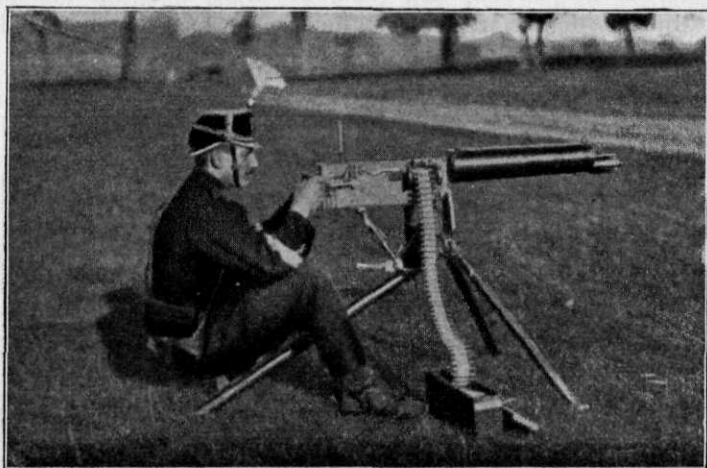

FIG. 1. (Zwitsersch machinegeweer.)

In Duitschland rust het Maxim machinegeweer, ingedeeld bij de cavalerie en infanterie, op eene z.g. slede-affuit van 51 KG., met 2 kleine raden. Twee man kunnen geweer en affuit gemakkelijk dragen of aan riemen, dank zij de raden, voorttrekken; zelfs bleek uit proeven, dat het geheel zonder bezwaar op de bovenste verdieping van een huis kon gebracht worden. (Zie fig. 2.)

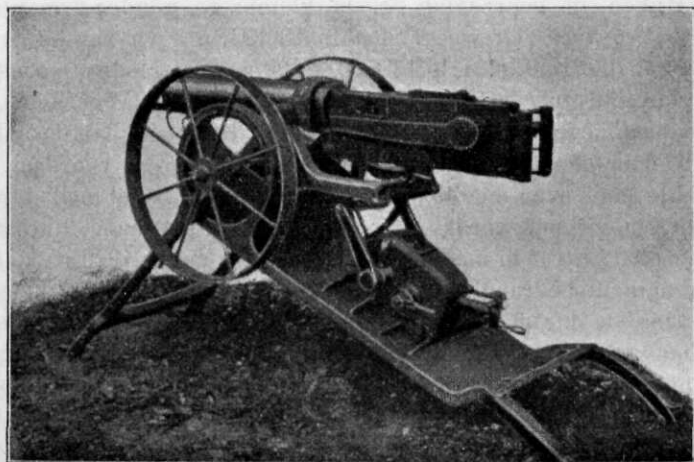

FIG. 2.

Op marsch wordt geweer met slede op eene soort affuit gelegd, die

gekoppeld aan een voorwagen, een 4-radig voertuig vormt, dat door 4 paarden met 2 berijders wordt getrokken. Bij onverwachte aanvallen kan het vuur geopend worden vanaf de affuit en is dus het machinegeweer tijdens den marsch veel minder weerloos dan het veldkanon. (Zie fig. 3.)

FIG. 3.

De patroonbanden bevatten ieder 250 patronen, wegende voor het Duitsche geweer M/98 8 KG. Deze banden liggen in houten kistjes met schuifdeksel en worden, al vurende, geleidelijk afgewonden.

De Hotchkiss, die bij 4 legers en 2 vloten is ingevoerd en bij 7 andere Rijken in beproeving is, is kleiner en minder zwaar dan de Maxim; het geweer zelf weegt slechts 18 KG. en een verstelbare drievoet, waarop het rust, slechts 15 KG., zelfs moet de nieuwste constructie nog lichter zijn en compleet slechts 24 KG. wegen. Wij zeiden reeds, dat dit machinegeweer geen watermantel heeft en dat de afkoeling geschiedt door een „radiator” of uitstraler: een groot voordeel, omdat het te velde soms even moeilijk is water te vinden, als het mede te voeren.

Geweer en 3-voet worden door één paard gedragen, dat dan nog bovendien 600 patronen medeneemt, terwijl een ander 1920 stuks draagt. De vuursnelheid bedraagt 5—600 schoten in de minuut, is dus grooter dan die van den Maxim, hoewel de patronen zijn aangebracht op een mes-singen band, die aan deuken blootstaat, en niet op eene soort singel-stof.

Niet onbelangrijk voor ons onderwerp zijn de uitkomsten, waartoe eene Zweedsche beproeving leidde en die den Hotchkiss boven den Maxim stelde. Eenige ervan volgen hier:

Het geweer bestaat uit slechts 29 eenvoudige en solide deelen. Het mechanisme is gemakkelijk te begrijpen en in goeden staat te houden; onderdeelen, die bij het vuren beschadigd kunnen worden, zijn gemakkelijk te vervangen. Gebreken, die belemmerend zullen gaan werken, zijn

gemakkelijk te onderkennen. Water voor loopafkoeling is niet noodig; de hinderlijke en ongewenschte dampvorming bestaat niet. Het stelsel is het minst vatbaar voor vocht en stof. Gescheurde patroonhulzen werken niet storend, hetgeen bij den Maxim wel het geval is. Onder 20.000 schoten kwam geen enkele gescheurde huls voor, hetgeen bij den Maxim soms tot ongewenschte vuurpauzen aanleiding gaf.

Het was o.m. op deze gronden, dat de Zweedsche commissie tot de slotsom kwam, dat de Hotchkiss (6.5 mM.) aan alle billijke eischen voldeed, die aan een bruikbaar wapen mogen gesteld worden.

Het stelsel is aangenomen in België, ook voor den Congostaat, in Frankrijk, in Italië (marine), Mexico, Noorwegen, Zweden (landmacht), Portugal (marine), Rusland (marine) en eindelijk is het ook in Turkije in beproeving.

Den Maxim vindt men in Abessynië, als zegening der beschaving, verder in Argentinië, Chili, China, Korea, in Duitschland, Marokko, Engeland, Perzië, Peru, Rusland, Zwitserland en Spanje en in al die Rijken voor de landmacht.

Hieruit blijkt dus, dat de beide besproken stelsels wel zoowat den meesten aftrek hebben gevonden en dat ook hier weer het goede de vijand is van het betere.

Aangezien de Maxim bij onzen grooten nabuur en militairen toonaangever blijvend is ingevoerd en bij verschillende manoeuvres reeds flink op den voorgrond is getreden, zullen wij dus verder, zooals gezegd, dit wapen volgen en de organisatie ervan vluchtig nagaan.

Bij de troepen blijvend ingedeeld is de Maxim in Duitschland, Engeland, Mexico en Zwitserland; proeven worden er mede genomen in Frankrijk, Rusland en Japan; Portugal gaat het dit jaar doen en Oostenrijk heeft de proefnemingen aangevangen. In Amerika zijn 50 stuks Vickers-Maxim aan de infanterie uitgegeven. (Mil. Woch., 1904, n°. 2.)

Sinds 1 October 1902 heeft *Duitschland* 13 machinegeweer-afdeelingen, voor het meerendeel ingedeeld bij de Jagerbataljons en verder bij Infanteriebataljons; 12 behooren bij Pruisische en 1 bij Beiersche troepen. In de toekomst krijgt elk legerkorps eene afdeeling.¹⁾

De afdeeling bestaat uit 6 geweren, vormende 3 sectiën, met 3 patrooncaissons voor het geheel. Alle voertuigen zijn bespannen met 4 paarden. Per geweer zijn noodig 4 bedieningsmanschappen en 1 stuks-(geweer) commandant; de patronenvoorraad is ongeveer gelijk aan tweemaal de hoeveelheid, voor eene compagnie infanterie beschikbaar. Commandant is een kapitein, luitenants commandeeren de sectiën, terwijl de afdeeling in het geheel sterk is: 4 officieren, 77 onderofficieren en minderen, 55 paarden, 6 geweren en 7 voertuigen, waaronder 3 caissons.

Bij de bespreking van het exercitie- en schietvoorschrift wordt op een en ander nog nader teruggekomen.

¹⁾ Volgens de *Jahrb.*, Mei 1903, zouden 1 Oct. van dat jaar bij de Saksische troepen 2 afdeelingen worden opgericht.

Zwitserland heeft 4 bereden en 3 onbereden Maximgeweer-compagnieën, de laatste behooren tot de versterkingen van den St. Gotthard (2 compⁿ.) en voor St. Maurice in het boven Rhone-dal en blijven verder buiten beschouwing. De 4 bereden compagnieën zijn toegevoegd aan de 4 legerkorpsen en onder de bevelen van de cavalerie-brigaden gesteld. De compagnie heeft 8 geweren (4 sectiën), 4 2-spannige caissons en twee verdere voertuigen, in het geheel 4 officieren, 68 onderofficieren en minderen, 99 paarden, de 8 geweren en 6 voertuigen. Na 90 dagen recruteschool komen de manschappen bij de compagnieën. De officieren worden, zoowel uit de cavalerie als uit de infanterie betrokken. Als bewapening heeft men sabels, pistolen en karabijnen (pistolen van 7.65, karabijnen van 7.5 mM.). Verder zijn bij de compagnie 12 veldkijkers. Tactisch wordt de compagnie in 2 geweerbatterijen verdeeld; 1 korporaal en 5 ruiters vormen de bediening (nos. 4 en 5 zijn paardenhouders). Het kaliber is het zelfde als het infanteriegeweer, n.l. 7.5 mM. Wapen met 3-voet worden op één paard gepakt, rechts het geweer; in twee kisten draagt één paard 2000 patronen, in het geheel worden 16 000 stuks op pakpaarden medegevoerd, terwijl de caissons 60 000 stuks bevatten. (Zie fig. 4.)

FIG. 4.

Engeland, hoewel het de voordeelen der machinegeweren met weemoed heeft kunnen zien, formeert geen zelfstandige afdeelingen; de Boeren gebruikten het machinegeweer, als op zich zelf staanden vuurmond, dus niet in sectiën of afdeelingen. Sectiën zijn ingedeeld bij de infanterie, de bereden infanterie en de cavalerie, voor zooveel het actieve Leger betreft en voorts voor de Imperial Yeomanry en de militiebataljons. Zij gebruiken de munitie van 7.7 mM. van het Lee-Enfieldge-

weer. Eene affuit, een soort voorwagen, waarop het geweer geplaatst is, wordt gebruikt bij de cavalerie, de Yeomanry en de bereden infanterie. De loop steekt door een stalen schild, zoodat de schutter gedekt is. Voor de infanterie is de affuit lichter en wordt door één paard of muil-dier getrokken, dat door een geleider aan de hand wordt gevoerd. Iedere cavalerie-brigade krijgt in oorlogstijd 1 sectie en 41 000 patronen (voor 2 geweren). Evenzoo krijgt elke brigade en elk militiebataljon van het veldleger in oorlogstijd 1 sectie met 21 200 patronen. De stalen schilden hielden in Zuid-Afrika in den regel de geweerkogels der Boeren tegen.

Oostenrijk, zeiden wij, heeft de proefnemingen aangevangen. In het begin van Augustus 1903 werd eene cavalerie- en eene bergmachinege-weer-afdeeling opgericht, met het doel het stelsel MAXIM-NORDENFELDT practisch te beproeven. Uit het Militär Wochenblatt n°. 113 van 1903 vernemen wij dienaangaande, dat beide afdeelingen ieder 2 Maxim-Nor-denfeldt M/1889 hebben gekregen en dat de loop is ingericht voor de infanteriepatroon M/93.

De geweren, ingedeeld bij de cavalerie, hebben als de Duitsche eene slede-affuit en komen op een voertuig te liggen, terwijl alle bedienings-manschappen bereden zijn. De bergafdeeling zullen wij laten rusten.

Per geweer worden medegevoerd 11 000 patronen, bij 250 stuks op één band verzameld; behalve de scherpe patroon, staan nog ter be-schikking exercitie- en „Unterrichts”-patronen van het normale gewicht.

De afdeeling staat onder bevel van een 1ste-luitenant.

Frankrijk neemt nog steeds proeven; bij de chasseurs Alpains zijn sinds 1900 eenige afdeelingen opgericht, naar het schijnt alleen voor den bergoorlog. HOTCHKISS is daar te lande „en vogue” en was inge-deeld bij de groote cavaleriemanoevres in 1903 in de Argonnen gehouden.

Rusland heeft bij de Chineesche expeditie 8 machinegeweer-batterijen medegezonden, elke batterij van 4 geweren; welk nut zij daar gedaan hebben is niet bekend; in Europa zijn 4 compagnieën à 8 mitrailleurs, bij wijze van proef, opgericht bij enkele infanteriedivisiën in het gou-vernement Warschau.

Japan, de macht, waarmede in het Oosten ernstig rekening moet gehouden worden, heeft 2 batterijen in beproeving genomen: de eene stelsel MAXIM, de andere GATLING.

In Mei van het vorige jaar verscheen in Deutschland een Ontwerp-Exercitiereglement voor machinegeweer-afdeelingen, waaraan wij het volgende ontleenen.

Uit de inleiding zij aangehaald: Maschinengewehr-Abtheilungen sollen durch ihr Feuer zum Siege beitragen. *Hauptsache für sie ist deshalb gutes Schiessen, rechtzeitig, vom richtigen Platz gegen das richtige Ziel.*

Snelle beoordeeling van het terrein, juiste keuze van de stelling, nauwkeurig schatten en meten van den afstand en vlug nemen van de richting, moet voortdurend beoefend worden, want zonder dit alles kan het machinegeweer in het gevecht evenmin met succes gebruikt worden,

als zonder grondige kennis van de tactische eischen der andere wapens in het algemeen en die der infanterie in het bijzonder.

Voor de bediening worden vereischt 1 stukscommandant (Gewehrführer) en 4 manschappen (Schützen), waarvan één richter is. Bij afgezeten bediening staan deze op één gelid achter het geweer; zijn zij opgezeten, dan vinden 2 plaats op den voorwagen en 2 ter weerszijden van het geweer.

Het vuur kan afgegeven worden van de affuit of alleen van de slede, waartoe deze laatste met het geweer zoogenaamd van de affuit wordt vrijgemaakt en naar de gekozen opstellingsplaats wordt getrokken of gedragen. In het laatste geval staat 2 pas naast het geweer eene z. g. munitie-slede. De patroongordel wordt vervolgens op het commando „Geladen” door het geweer geschoven en het slot door middel van den hefboom gespannen. Hierna wordt drukpunt genomen. (Zie figⁿ. 5 en 6.)

FIG. 5.

De vuursoorten zijn „Dauerfeuer” en „Reihenfeuer”. Het snel, automatisch vuren is het Dauerfeuer; de laatstgenoemde soort, gebruikt wordende om het goede vizier te vinden, bestaat in het afvuren van 25 schoten, waarna eene pauze volgt om de uitwerking na te gaan, zooals het ontwerp-reglement zegt. Of dit steeds mogelijk zijn zal, mag aan rechtmatigen twijfel onderhevig zijn. Al naar de verschillende aanslaghoogten onderscheidt men den staanden, knielenden, liggenden of zittenden aanslag.

Verder valt op te merken, dat men het vuur concentreert op één punt van het doel of dat dit over zijn geheele breedte wordt onder vuur genomen, z. g. strooien. Snel strooien gaat natuurlijk ten koste van de uitwerking.

Is het vuur afgelopen, dan klinkt het commando „Gewehr an Ort”, waarop het geweer met slede door 2 man wordt opgenomen en weder op de affuit wordt bevestigd.

De afdeeling van 6 geweren met 3 caissons en 1 voorraadwagen

vormt de gevechtsafdeeling; de gevechtstrein bestaat uit de officiers- en reservepaarden en de bagagetrein uit een 2-spannigen pakwagen, een dito levensmiddelenwagen en een fouragewagen met 4 paarden.

In batterij staande is de frontbreedte \pm 100 pas met 20 pas tusschenruimte tusschen de geweren, welke afstand desnoods tot 5 pas ingekrompen kan worden.

Meer dan het bovenstaande hebben wij voor ons doel van het formeele gedeelte van het ontwerp-voorschrift niet noodig en zullen wij dus nu een blik slaan op den inhoud van het ontwerp-schietvoorschrift.

Wat in het schietvoorschrift voor de infanterie is gezegd over het schieten en het vermogen van het infanteriegeweer, geldt onveranderd voor het machinegeweer.

FIG. 6. (Zwitsersch machinegeweer in gevecht.)

100.000 scherpe patronen zijn per jaar uitgetrokken voor elk geweer en hiervan worden er o.a. 60.000 gebruikt voor het gevechtsschieten, 500 voor oefening der officieren, verder een aantal voor inschieten, schijfschieten met de karabijn, enz., enz. Behalve deze scherpe patronen zijn ook jaarlijks 100.000 losse patronen beschikbaar, waarvan er 70.000 gebruikt moeten worden bij velddienstoefeningen en manoeuvres.

Bij de bespreking van het exercitiereglement zeiden wij reeds, wat Dauer- en wat Reihenfeuer is.

Uit de schootstafel de volgende gegevens.

50 % treffers worden verkregen:

op 800 M. tegen een doel, 0,56 M. hoog, 0,43 M. breed en 16 M. lang.
 " 1600 M. " " " 1,58 M. " 1,23 M. " " 12 M. "

Mil. Spect. 1904.

op 1900 M. tegen een doel, 2.45 M. hoog, 1.65 M. breed en 12 M. lang.
 „ 2000 M. „ „ „ 2.90 M. „ 1.81 M. „ „ 13 M. „
 Tot zoover het schietvoorschrift!

De Generaal ROHNE, de oorlogsballisticus bij uitnemendheid, heeft het vuur der machinegeweren tot onderwerp van een artikel gemaakt in het Mil. Woch. van 1902 (nos. 88/90.) De Schrijver komt daarin tot de conclusie, dat de uitwerking dier geweren op de grootere afstanden „ausserordentlich schnell” afneemt, indien het vizier niet juist is gesteld; een daarbij gevoegd staatje geeft aan welk percent treffers te verwachten is in eene breede schijf van 1 M. hoogte, als de fout in het vizier 25 of 50 M. bedraagt. Met het goede vizier krijgt men op 500 M. 96 % treffers en met eene fout van 50 M. in het vizier slechts 18 %; op 1000 M. 63 %, als het vizier goed is gesteld, en 0 % bij eene fout van 50 M.; op 2000 M. 18 % bij het goede vizier en geen enkel percent, als eene fout van 50 M. is gemaakt.

De reden van die schielijke vermindering in uitwerking ligt in het feit, dat de spreiding zeer gering is en de bundel dus zeer dicht. Het geweer toch, is niet onderhevig aan de fouten van den schutter (denkt aan het rukken en het niet stil liggen van het wapen), welke fouten door de massa schutters worden vergroot en die dan de groote spreidingen geven, waaraan ten deele de onveilige strooken hun ontstaan te danken hebben.

De groote juistheid, eene eigenschap van den Maxim, komt dus eerst tot haar recht bij nauwkeurige bekendheid met den afstand; is die afstand onbekend en wordt slechts eene betrekkelijk geringe fout gemaakt, dan daalt de uitwerking veel sneller dan bij eene tirailleurlinie en blijft zelfs daar beneden. In zijn „Das gefechtsmässige Abtheilungsschiessen der Infanterie” en zijne „Schiesslehre für Infanterie” geeft ROHNE op blz. 8, resp. op blz. 82 vgg. eene verhandeling over deze voor de infanterie, zoogoed als voor de andere wapens belangrijke gelegenheid.

De dichtheid van den bundel is ook oorzaak, dat men bij het bezigen van verschillende vizieren deze niet verder uit elkander neemt dan 50 M., want proefondervindelijk bleek, dat bij bekendheid met den afstand eene strook van 12 maal het aantal HM. van den afstand, waarop men schiet, wordt bestreken, waaruit dus wederom volgt, dat tot op 1000 M. met 2, tot op 1500 M. met 3 à 4 en tot op 2000 M. met 5 verschillende vizieren moet geschoten worden, indien de afstand niet juist is te schatten, en verder dat dus onder die omstandigheden eene gedetacheerde sectie niet verder dan tot 1200 à 1300 M. mag schieten.

Uit den rijken inhoud van het evengenoemde opstel nemen wij nog over, dat eene afdeeling van 6 geweren in 1 minuut met 3600 patronen, strooivuur afgevend op 800 M., aan eene vrijstaande batterij 120 treffers bezorgt, welk aantal op 1600 M. reeds gedaald is tot 16 en op 2000 M. slechts 8 bedraagt. En Generaal ROHNE beweert en berekent

verder, dat zulk eene afdeeling van 6 geweren, wat uitwerking betreft met strooivuur, tot op 1000 M. overeenkomt met eene ingeschoten veldbatterij van 6 stukken, maar dat dan de Maxim-afdeeling nog het onschatbare voordeel oplevert, dat zij na 1 minuut uitwerking heeft en de batterij eerst als zij is ingeschoten, waarbij voorts de Maxims eene hoeveelheid munitie gebruiken die, in KG. uitgedrukt, de helft is van die der batterij.

In zijne Schiesslehre vermeldt de Schrijver, dat 100 tirailleurs op 2000 pas 101 (52) schoten moeten doen om in 50 (26) minuten tijds aan eene ongedekt staande batterij, met 50 bedieningsmanschappen, enz. er bij, 50 % (30 %) verliezen te bezorgen. Is die batterij half gedekt, dan moeten die tirailleurs per man 200 (103) schoten doen om in 100 (51) minuten het zelfde resultaat te verkrijgen. Dit alles, als de afstand onbekend is; is deze echter bekend, dan behoeven per man maar 14 patronen te worden verschoten tegen de ongedekte of 28 tegen de half gedekte batterij om het zelfde resultaat te verkrijgen.

De bovenstaande voorbeelden doen de groote juistheid van het vuur uit machinegeweren binnen de 1000 M. duidelijk uitkomen en spreken het luide uit, dat het machinegeweer nooit op de *grote* afstanden moet gebruikt worden. Daardoor vervalt dan al vanzelf het denkbeeld, dat de machinegeweren in staat zouden zijn artillerie te vervangen. De grootste kracht wordt ontwikkeld tusschen 800 en \pm 1200 M.

(Wordt vervolgd.)

Moderne Infanterietactiek.

Men schermt nogal eens met het „Une armée doit changer de tactique tous les dix ans”. Daargelaten, dat NAPOLEON het nooit in dezen vorm en zeker in ruimere beteekenis meende, ligt hierin toch deze waarheid, dat men na elken oorlog de eigen tactiek zorgvuldig dient te toetsen aan de verkregen ervaringen, om haar zoo noodig te wijzigen en aan te vullen.

Waar nu langzamerhand over vele gegevens uit de jongst gevoerde oorlogen kan worden beschikt, wenschen wij verschillende punten nader te beschouwen.

I. IJLE EN DICHTÉ TIRAILLEURLINIËN.

Ons Infanteriereglement kent voor infanterie, die aanvallend optreedt, slechts een vorm voor het verspreide gevecht en wel de sectie met 50 M. front, d. i. een man per M. ¹⁾

Dit nu is veel te exclusief en beter schijnt het ons, den aanvoeders meerdere vrijheid te laten.

Gewoonlijk baseert men de dichte linie op het axioma, dat vuuruitwerking boven dekking gaat (o. i. echter daarvan onafscheidelijk is), en waar men nu het vuur des verdedigers wil onderdrukken, dit moet doen met zooveel mogelijk geweren. Consequent doorredeneerende, zou men dus vuur op vier gelederen moeten toepassen, waaraan, gelooven wij, niemand denkt, en te recht. De groote verliezen toch, en de moreele indruk hiervan hebben gedwongen tot het gevecht in verspreide orde, d. w. z. tot vergrooting der tusschenruimten en tot het gebruik maken van dekkingen. Naarmate nu de kogelregen dichter en het aantal aanwezige dekkingen geringer is, achten wij het ook logisch de tusschenruimten te vergrooten, om de verliezen te beperken. De practijk bevestigt deze meening.

Zoo meldt o. a. de Schrijver van „Der deutsche Infanterie-Angriff 1902”, dat op 1200 M. verkregen werden op knielende schutters met 0.5 M. tusschenruimte 5 à 6 % treffers; met 4.5 M. tusschenruimte 1 à 2 % treffers.

¹⁾ Pt. 344 van ons Infanterie-reglement geeft eenige vrijheid, doch heeft hierop blijkbaar geen betrekking.

Het Mil. Wochenblatt 1903, N°. 86, geeft aan, dat de verliesprocenten tot op de helft daalden bij een vuur op 600 M., toen de tusschenruimten van 0.40 M. tot 2.40 M. werden vergroot.

Nu is beperking der verliezen in ieder stelsel gewenscht en zeer zeker op die afstanden, waarop de aanvaller meer schijf dan schutter is, d.i. boven 800 M. Het blijkt toch, dat op die afstanden de verdediger zulke kleine, nagenoeg onzichtbare doelen biedt, dat de schietuitkomsten hierop uiterst gering zullen zijn.

Dichtheid der aanvalslinie biedt hier dus meer na- dan voordeel en eerst beneden 800 M. kan, ter wille van meerdere vuuruitwerking, aan grotere dichtheid worden gedacht.

Doch er is meer!

1. Men doet bij eene dichte tirailleurlinie vrijwillig afstand van de voortdrijvende kracht der ondersteuningstroepen. Wanneer men in de Nederlandsche tirailleurlinie ondersteuningstroepen zou willen inschuiven, ontbreekt hiertoe de ruimte, totdat ontzettende verliezen zijn ingetreden. Immers één man per M. is een maximum, gaat men hierboven, dan krijgt men, wat v. LINDENAU ons mededeelt¹⁾:

„Die geringen Treffergebisse sind aber nach mehreren Nachrichten nicht allein durch die unzureichende Schieszfertigkeit verschuldet, sondern auch ganz erheblich durch den Umstand beeinflusst worden, dasz die englischen Schützen in den engen Linien sich gegenseitig im Waffengebrauch behindert haben und ganz besonders ungünstig in dem ruhigen Gebrauch der Waffe beeinflusst wurden, als in den engen Linien die Verluste sich sehr schnell häuften, und die Feuerdisziplin sich verhältnismässig schnell lockerte.”

En toch, het is zoo natuurlijk bij een tot staan komen der linie, te trachten deze door het inwerpen van nieuwe afdeelingen tot hernieuwd voorwaarts gaan te bewegen.²⁾ Bij eene ijle linie zal dit ook kunnen; doch wat geschiedt bij eene dichte? De brigade HART bij Colenso geeft hierop het antwoord³⁾: „The crowding of the men and confusion of units, due to HARTS refusal to allow a wide extension and to the continual sending up of reinforcements into the firing line to keep up the advance, only made matters worse”.

Is de linie te ijel, welnu men kan ze verdichten, doch is zij te dicht, dan corrigeert het vijandelijk lood!

2. Een ander gevaar ligt daarin, dat men allicht sterke afdeelingen zal ontwikkelen tegenover enkele vijandelijke patrouilles, die zich zeer verspreid hebben opgesteld en krachtig vuren. Hierdoor ontstaat dan een groot oponthoud, ja, wordt wellicht een aanval ingezet

1) Was lehrt uns der Burenkrieg für unseren Infanterieangriff?

2) Infantry Training, blz. 199, geeft dit ook aan.

3) The Times History of the War in S. A. IIe Deel.

in verkeerde richting. Kapitein HOLMES WILSON geeft hiervan in „The Relief of Ladysmith” een aardig voorbeeld. ¹⁾ (blz. 59.)

Dit nu kan vermeden worden door ieder gevecht in te leiden met eene ijle verkenninglinie. VON BOGUSLAWSKI ²⁾ wil dit denkbeeld wel aanvaarden, v. LINDENAU (blz. 29) acht het bepaaldelijk een onafwijsbare eisch en dit wel met het oog op de schijnbare ledigheid van het slagveld bij het gebruik van rookzwak kruit. De Engelschen vormen deze linie met hunne scouts. ³⁾

Wel kent ons Reglement op de Exercitiën der Infanterie II, pt. 473, gevechtspatrouilles op korten afstand in terrein, dat bedekt of waarvan de begaanbaarheid twijfelachtig is, doch deze defensieve gedachte dient tot grootere afstanden en tot alle terreinen verruimd te worden, terwijl eene bepaalde opleiding de manschappen geschikt moet maken om in eene dergelijke verkenninglinie op te treden.

3. Ons reglement kent wel het sleepend gevecht (pt. 512), doch maakt ook hier geen gewag van het gebruik van eene ijle linie. Toch verdient deze, waar het eene zuivere demonstratie geldt, alle aanbeveling.

4. Tegenover moderne schilden-artillerie in stelling is infanterie in front boven 300 M. vrijwel weerloos. Zij kan dus slechts trachten de verliezen te beperken door lage doelen te bieden of zich te verplaatsen, maar ook door eene ijle linie te vormen.

Resumeerende zouden wij wenschen, dat in onze reglementen:

1. werd gezegd, dat de tusschenruimte der tirailleurs ook meer dan 0,60 M. mocht bedragen, hetgeen thans slechts bij de verdediging is toegestaan;

2. de taak der gevechtspatrouilles tot verkenninglinie werd verruimd; en dat de volgende gedachten mochten ingang vinden ten aanzien van het gebruik van dichte of ijle tirailleurliniën:

A. *De dichte linie* heeft het nadeel door vijandelijk vuur veel te lijden, doch bezit zelf ook groote vuurkracht. Bij verrassende flankaanvallen of tegenover een zwakken, slecht gedekten tegenstander, in het alge-

¹⁾ De Kapitein JHR. J. H. RAM haalt dit voorbeeld aan in de voordracht, gehouden in de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap op 13 December 1901. (blz. 190.)

²⁾ Taktische Folgerungen aus dem Burenkriege und der Gruppenangriff, blz. 47.

³⁾ Infantry Training, blz. 173, waar het heet:

„It is an invariable rule that all bodies of infantry in the field should feel the way, and at the same time protect themselves from surprise, by means of scouts, who should be pushed out several hundred yards in advance and to the flanks”. Hunne verplichtingen (blz. 199) sluiten o. a. in het zoeken van 's vijands stellingen.

Het Deutsche Exerzir-Reglement für die Infanterie 1889, blz. 95, voorzagt reeds hierin, zij het ook minder duidelijk.

meen op korte afstanden, dus waar men snel vuuroverwicht wil hebben, past men ze toe. Ook bij ontmoetingsgevechten om de eigen overmacht te benutten of snel eene stelling in te nemen. Zij is de vorm van het beslissend gevecht, doch zal op open terrein tegenover een vijand in goede stelling en tegenover artillerie liefst vermeden worden.

B. *De ijle linie* lijdt minder van infanterie- en artillerievuur, doch mist in vele gevallen de noodige kracht. Zij wordt op open terrein gebezigd en wel

door den verdediger, omdat hij hier bij de groote frontale sterkte troepen wil sparen;

door den aanvaller, omdat hier veelal de beslissing niet door hem wordt gezocht. Zij kan echter ook dienen tot inleiding van een beslissenden aanval en wordt dan langzamerhand door aanvulling verdicht. Zij is de vorm voor het demonstratief of sleepend gevecht en voor de gevechtsverkenning.

II. ZIJN AANVALLEN OVER OPEN TERREIN MOGELIJK EN NOODZAKELIJK?

Wanneer een verdediger beschikt over goed geoefende troepen met ongeschokt moreel en met grooten munitievoorraad, wanneer hij het open terrein bestrijkt uit eene versterkte stelling met het vuur eener krachtige tirailleurlinie, met voldoende soutiens daarachter, en wanneer bovendien zijne artillerie die des vijands en échec houdt, dan zal een aanval bij dag, zonder meer, over dit open terrein weinig succes beloven. Naarmate echter aan de bovenstaande, den verdediger gunstige, factoren meer ontbreekt, wordt ook de kans voor den aanvaller grooter en zouden wij dan ook ongaarne instemmen met von SCHLICHTING, waar hij zegt ¹⁾: „Hervorzuheben bleibt... , dasz vöellig offene Flächen im feindlichen Infanteriefeuer überhaupt nicht mehr zu überschreiten sind und zwar weder von Schützenlinien noch ihren Unterstützungstrupps irgend welcher Grösze und Form". Dit schijnt ons veel te absoluut en tot ons genoegen ziet Infantry Training (blz. 194) den toestand niet zoo donker in. ²⁾

En mochten de meest ongunstige factoren aanwezig zijn, welnu de nacht, het pioniergereedschap ³⁾, de omvatting en last not least eene krachtige samenwerking der aanvalsartillerie en ook der mitrailleurafdeelingen met de eigen infanterie blijven troeven in de hand der aanvallende partij.

En dit is gelukkig, want wegredeneeren kan men het open terrein

¹⁾ Taktische und strategische Grundsätze der Gegenwart. I, blz. 46.

²⁾ In Combined Training lezen wij: The ground for 1000 yards in front of a line of infantry, provided that they are steady enough to take careful aim and the ground is favorable, is so closely swept by a sheet of lead as to be well-nigh impassable to troops in any other formation than lines of skirmishers, extended at wide intervals.

³⁾ Zie o. a. bij Paardeberg.

nu eenmaal niet. Zelfs zal, in verband met de wijze, waarop een verdediger zijne stelling kiest, de frontaanval wel meestal grotendeels over open terrein moeten geschieden. De krijgsgeschiedenis leert ons dit ook. Zoo wijst Oberst v. SCHACK in zijn „Garden bei St. Privat” er op, dat de aanvallen door de Lauterweide bij Weissenburg, door den Sauergrund bij Wörth en over het exercitieveld van Saarbrücken bij Spicheren over open terrein geschieden, en zegt „mogen wij zulk terrein niet betreden, alvorens vuuroverwicht is verkregen, dan mogen wij het ook niet betreden tot het verkrijgen van overwicht, dan hadden de genoemde aanvallen achterwege moeten blijven, „dann thäten wir besser gleich abzurüsten”.

En de moderne oorlogen toonen het zelfde: Dhomokos (1897), El Caney (1898), Elandslaagte en vele andere gevechten in den laatsten oorlog geven ons aanvallen over open terrein te zien.

Van Paardeberg lezen wij omtrent den aanval der Canadeezen ¹⁾:

„Le mouvement du bataillon eut lieu sur un terrain absolument découvert, un peu ondulé, sans aucun autre abri, que les petits accidents du sol et quelques fourmilières. La ligne de feu s'approcha à une distance variant de 400 M. à la droite à 800 M. à la gauche”.

Het inwerpen van 3 compagnieën bracht een deel der linie nog 200 M. vooruit, niettegenstaande het vuur verdubbelde. Hierin ligt zeker wel eenige geruststelling.

Zeker is het intusschen, dat er veelal een aanzienlijke tijd zal verlopen, zonder dat de aanvaller terrein wint. Bij Elandslaagte ligt eene linie een half uur op 800 yards, bij den aanval op Talanahill blijft zij twee uur op de zelfde plek, zelfs verlopen in den slag bij El Caney op Cuba drie uren, zonder dat de aanvalslinie merkbaar terrein wint. Maar in alle drie gevallen kwam het toch weer tot een voorwaarts gaan.

Wanneer men in zulke gevallen te veel vertrouwt op de uitwerking der omvatting, m.a.w. in front weinig doortast, zoo geeft men den verdediger gelegenheid troepen aan het front te onttrekken tot versterking der vleugels of, zooals in het tweede gedeelte van den Z.-Afrikaanschen oorlog het geval was, men geeft den verdediger, in casu den Boeren, gelegenheid zich tijdig los te maken, om aldus de beslissing te ontgaan. ²⁾

Ofschoon wij dus gaarne toegeven, dat een aanvaller bij voorkeur zijn hoofdaanval zal richten door meer dekking biedend terrein, meenen wij te mogen aannemen, dat aanvallen over open terrein ook in de toekomst noodzakelijk zullen zijn.

Onze manschappen dienen dan ook, nog meer dan thans, het gebruik maken van het terrein te leeren; het kruipen ³⁾, plat langs deff grond,

¹⁾ Revue Militaire, April 1903.

²⁾ FOURNIER, La guerre sud-africaine. II. Avant-propos.

³⁾ Zie o.a. KUNZ, Taktische Beispiele II, blz. 83 en

Der deutsche Infanterie-Angriff 1902, blz. 19, omtrent de wijze van uitvoering. In het gevecht bij Paardeberg, 18 Febr. 1900, wordt de tirailleurlinie der 9^e Divisie, al kruipend, versterkt en tot op 450 M. vooruitgebracht.

dient te worden onderwezen, doch bovenal dient wat meer offensieve geest in de gedachten van aanvoerders en minderen te worden gebracht: de voet-voor-voet-terugtrek-theorieën werken op den duur niet gunstig op het gevoel van eigenwaarde.

De te kiezen vormen komen hieronder nog ter sprake.

III. HET VERKRIJGEN VAN GEGEVENS VOOR DEN AANVAL.

Hiertoe beschikt de aanvaller, behalve over spionnen, over de volgende middelen:

1. De verkenning in algemeenen zin door cavalerie en wielrijders. Hierbij kan ongeveer de frontlijn der voorposten en de breedte der opstelling worden bepaald, terwijl in den rug des vijands gegevens kunnen worden verzameld. Deze verkenning gaat ook gedurende het gevecht onafgebroken door.

2. Waarneming van hooge punten en uit ballons (hiertoe een ballon aan den staart der voorhoede). Wanneer krijgt ons leger een ballon?

3. Verkenning door gevechts-verkenningsspatrouilles uit cavalerie of infanterie bestaande. Deze krijgen bepaalde opdrachten tot verkenning van sommige punten of van den toestand van terreingedeelten.

4. Het inleidend gevecht, grootendeels door de voorhoede te voeren.

Dit is zeker wel eene hoofdzaak en toch hebben de Engelschen in den jongsten oorlog herhaaldelijk de beteekenis hiervan niet ingezien. *Het gevecht zelf verschafft de beste gegevens voor de verdere leiding.*

Het Fransche reglement, titre VII, § 6, zegt dit karakteristiek:

„Pour achever la reconnaissance des forces et des dispositions de l'adversaire et choisir le point sur lequel sera produite l'action décisive, le commandant en chef engage peu à peu sur tout le front les troupes chargées du combat de préparation.

Leur rôle est d'opposer à l'ennemi, sur tous les points où il montre des troupes le minimum de forces nécessaires pour le contenir, l'immobiliser et l'user, en le tenant à tout instant sous la menace d'une attaque sérieuse”.

Inderdaad is dit niet anders dan het oude Napoleontische beginsel: „On s'engage partout, puis on voit”.

IV. VERKORTEN DER MARSCHCOLONNES EN TACTISCHE OPMARSCH.

Tot het verkorten der marschcolonnen zullen vooral de vormen, vermeld aan het slot van § 79 V.V. aanbeveling verdienen. Bepaalde verzamelvormen zijn af te keuren, daar nog verdere verplaatsingen volgen en zij hiertoe, als ook voor de ontwikkeling tot het gevecht, te onpractisch zijn. ¹⁾

¹⁾ Het is wel zonderling, dat wij ons nog steeds, onder den naam van normaalvormen, verheugen in een drietal formaties van het bataljon, die hoogstens als bivakvorm kunnen dienen, doch verder vrijwel onbruikbaar zijn. Een Nurks zou hierin aanleiding kunnen vinden tot woordspelingen, doch dit ter

De tactische opmarsch moet buiten vijandelijk artillerie- en infanterievuur worden verricht en wel zoodanig, dat iedere afdeeling met haar front, zooveel mogelijk, loodrecht komt te staan op hare aanvalsrichting.

Doet men dit niet en ontwikkelt men zich overhaast, dan moet men toch later door flankbewegingen, directieveranderingen, schuinschen marsch en looppas de fout herstellen, m.a.w. men geeft aanleiding tot verliezen, verwarring en uitputting. ¹⁾

De afdeelingen zorgen zelf voor onderling verband; op de vleugels geplaatst, beschermen zij de buitenflank door echelonnering.

V. ONTWIKKELING IN DE GEVECHTSORDE.

Deze geschiedt, zooveel mogelijk, gelijktijdig over het geheele aanvalsfront, evenwijdig aan den vijand. De afdeelingen moeten een richtingspunt hebben of een strook, waarin zij zich moeten bewegen. Het verband wordt onderhouden naar de afdeeling, die het verst vooruit is.

Tot op ± 1200 M. zullen op open terrein de afdeelingen, zelfs onder artillerievuur, in open flankcolonnen kunnen blijven ²⁾, in front beveiligd door eene ijle verkenningslinie. Beneden ± 1200 M. zal voor de voorste afdeelingen de verspreide orde noodig worden, waarbij vooral de tirailleurlinie niet te dicht moet zijn. (Zie blz. 37.)

De verkenningslinie drijft vijandelijke patrouilles terug. ³⁾ Kan zij niet verder, dan wacht zij de tirailleurlinie in.

Deze gaat, zoolang mogelijk, zonder te vuren voorwaarts; nog altijd geldt het woord van BUGEAUD: „Tirer de loin est le type de la mauvaise infanterie”.

Op open terrein zal echter op 1000—800 M. de tirailleurlinie tot halt houden en vuren komen.

VI. HET SPRONGSGEWIJZE VOORWAARTS GAAN.

Aangaande de sprongen valt het volgende op te merken:

1. De sprongen moeten verrassend plaats vinden; alles wat de aan-

zijde latende: zou het niet wenschelijk zijn, de dubbele colonne te doen vormen door de e^{en}, 2 aan 2 in flankcolonne op te stellen (met e^{en}, of pelotons) en ook voor de colonnenlinie te bepalen, dat deze uit flankcolonnen bestaat?

Wij mogen toch ook als ons devies beschouwen § 1 van het Fransche reglement: „La préparation à la guerre est le but unique de l'instruction des troupes”.

¹⁾ Zie F. HOENIG. Untersuchungen über die Taktik der Zukunft, blz. 102, alsmede KUNZ. Kriegsgesch. Beispiele, Heft 12, blz. 65.

²⁾ Mits ruim geëcheloneerd en afwisselend voorwaarts gaande.

³⁾ Wij zijn bij onze oefeningen te veel gewend aan te vallen op duidelijk gemarkeerde stellingen. Intusschen „ce n'est pas la guerre”. Het gevaar is dan ook groot, dat men te lang in gesloten of geopende vormen blijft en door vuur overvallen wordt (HART bij Colenso, Modderrivier). Ook hiertegen moet de verkenningslinie waken.

dacht des verdedigers daarop kan vestigen, dient vermeden te worden. In het reeds meer aangehaalde werkje „Der deutsche Infanterie-Angriff 1902”¹⁾ lezen wij van de Engelsche aanvallen: „Durch das Bemerkbarmachen dieser Sprünge von ca. 80 M. Länge, durch lauten Zuruf, Piff und Vorspringen der Chargen vor die Front wurde dem Gegner das Treffen noch erleichtert”.

2. Het opspringen moet uiterst snel geschieden. v. LINDENAU geeft aan, dat bij het afgeven van levendig vuur sectiën en compagnieën hiertoe 8 à 10 seconden behoeven en citeert aangaande het opspringen der Engelschen (blz. 34): „Das Aufstehen erfolgt zögernd und nach und nach. Dadurch gewinnt der aufmerksam gemachte Feind Zeit, die später sich erhebenden Leute schon beim Aufstehen mit wohlgezieltem Feuer zu empfangen”.
3. De sprong geschiedt telkens, wanneer het vijandelijk vuur onderdrukt is, het is eene soort proef. Was het vuur werkelijk onderdrukt²⁾, dan verloopt blijkens de ervaring eenige tijd, voordat de verdediger de voorwaartsche beweging heeft opgemerkt en onder vuur genomen. DÖBERITZ geeft hiervoor aan 10 seconden, in welken tijd een afstand van 30 pas kan zijn afgelegd.
4. Ofschoon in beginsel de sprong zoo lang mogelijk moet zijn, want, „Die Halte im Vorgehen müssen nach Kräften vermieden werden, denn sie sind die Sargnägel einer gesunden Taktik” (HOENIG), wordt toch in de practijk de lengte bepaald, doordien de sprong van dekking tot dekking plaats vindt, of doordien het weder geopend worden van het vijandelijk vuur tot nederwerpen dwingt.³⁾ De deugdelijkheid van den troep, de hevigheid van het vuur en de steun, dien men van eigen artillerie- of mitrailleurvuur ontvangt, zullen op de lengte eveneens van invloed zijn.

Naarmate men den vijand dichter nadert, worden de sprongen korter en de afdeelingen, die ze uitvoeren, kleiner; ten slotte zijn dit groepen of nog minder. Dit is volstrekt geen nieuw verschijnsel. REISNER VON LICHTENSTERN⁴⁾ en KUNZ⁵⁾ vermelden het reeds betreffende 1870, PUSY-REWSKI betreffende de aanvallen op Gorni Dubniak.⁶⁾

Deze zoogenaamde Boerenaanval (zie v. LINDENAU, blz. 23) verdient echter voor de grootere afstanden geen aanmoediging, daar de leiding en invloed der aanvoerders te zeer verloren gaan, zoodat velen zullen achterblijven, terwijl het eigen vuur veelal zal worden gehinderd. Daar

¹⁾ Wij zullen dit verder kortweg als „DÖBERITZ” aanhalen.

²⁾ LINDENAU, blz. 23, schrijft: „Wurde das Feuer der Engländer zu heftig, so lag die Mehrzahl der Buren auch mit dem Kopfe auf dem Erdboden und wartete ab”.

³⁾ Infantry Training, blz. 147: „At decisive ranges a rush should not be so long that the enemy has time for aimed fire, and can only be continued whilst the surprise lasts”.

⁴⁾ Schieszausbildung und Feuer der Infanterie im Gefecht, blz. 154.

⁵⁾ Kriegsgesch. Beispiele. Heft 14, blzn. 42 en 79.

⁶⁾ Die russische Garde, blz. 127.

de dappersten echter steeds zullen voorgaan en de anderen zich er wellicht later weder bij aansluiten, zal deze aanvalsvorm in het laatste stadium van een aanval herhaaldelijk ontstaan. Het Fransche reglement, titre III (blz. 81) en het Engelsche (blz. 171) hebben dit thans ook gesanctionneerd.

Een belangrijk middel tot het voorwaarts brengen der linie ligt in het doen inwerpen van versterkingen. Wel is waar zal dit niet steeds gelukken en met name, wanneer de ondersteuningstroepen een grooten afstand moeten afleggen of wel een hevig vuur te doorstaan hebben, alvorens de tirailleurlinie te bereiken, zullen zij zich daar ter plaatse neerwerpen. Edoch in tal van gevechten (Wörth, Spicheren, Flavigny, 16 Augustus, de kiezelgroeven van Point du Jour, 18 Augustus 1870) zien wij voorbeelden van het wél gelukken, zoodat wij daaraan dan ook waarde blijven hechten. (Zie ook Paardeberg, hierboven aangehaald.)

VII. DE ONDERSTEUNINGSTROEPEN.

Men hoort herhaaldelijk bij oefeningen de aanmerking, dat de ondersteuningstroepen zich te dicht bij de tirailleurlinie bevinden. Men bedenke echter wel, dat hun hoofddoel *niet in het zich dekken ligt*, zoodat, wanneer men hierop te zeer den nadruk legt, men alle kans heeft, dat zij, het voornaamste: *het tijdig ondersteunen der linie* niet zullen kunnen uitvoeren en niet met hunne geweren, doch slechts met hunne beenen hulp zullen trachten te verleen (v. LINDENAU, blz. 30).

Het behouden van gesloten afdeelingen, als ondersteuningstroepen, verdient zeker alle aanbeveling en mag men BONNAL ¹⁾ gelooven, dan heeft de Duitsche Keizer dit zijnen onderbevelhebbers op aardige wijze getoond, door onverwacht cavalerie te doen ingrijpen tijdens eene oefening, waarbij de ondersteuningstroepen waren verspreid. Men zal ze dus gesloten houden, zoo noodig op één gelid, niet dan bij noodzakelijkheid verspreiden, en dan weer achter iedere dekking verzamelen, en ze slechts bij gebrek aan dekkingen verspreid mogen laten. Er wordt toch anders licht te veel gevergd van hun moreel en de ondervinding leert dan ook, dat zij, verspreid zijnde, licht gaan vuren, ²⁾ hetgeen natuurlijk zeer nadeelig op de tirailleurs moet werken.

¹⁾ La récente guerre sud-africaine, blz. 28.

²⁾ HOENIG, Rozerieulles.

v. D. GOLTZ in „Der Thessalische Krieg” zegt ons aangaande den slag bij Dhomokos: „Schützenlinie, Unterstützungen und Bataillonsreserven, Alles in Laufschrift aber in vollständiger Auflösung, in über 500 M. Tiefe die Ebene bedeckend gehen feuernd vor, die Hinteren feuern unbesorgt über die Vorderen oder in sie hinein: Allah ist grosz, er wird das Geschosz lenken. Etwa 400 M. vor den Schützengraben halten die Vordersten. Alles läuft nach und allmählich entsteht eine geschlossene dichte Feuerlinie”. Hier was alzoo de leiding geheel verloren gegaan.

Hun taak omvat voorts ook het opdrijven en medenemen van ongewonde achterblijvers der voorste linie. Dit kwaad toch, het achterblijven, is algemeener, dan men denkt, en onze reglementen voorzien hierin niet.

Het Duitsche reglement zegt (blz. 50): „Einzelne Unteroffiziere, für jeden Zug etwa einer, sind nicht als Gruppenführer zu verwenden und haben bei der Vorwärtsbewegung hinter der Schützenlinie zu verbleiben”. Zij, die HOENIG'S werk „24 Stunden MOLTKE'SCHER STRATEGIE” hebben gelezen, of de beschrijving van den slag bij Solferino in de „Etudes sur le combat” van ARDANT DU PICQ zullen de noodzakelijkheid van dergelijke maatregelen gevoelen en tragi-comisch is het te lezen, hoe de generaal HAMILTON bij Elandslaagte zelf uit achtergeblevenen nieuwe ondersteuningstroepen ging vormen (Times History of the War. II.) en deze in de tirailleurlinie bracht.

VIII. DE STORMAANVAL. ¹⁾

Slechts dan, wanneer de verdediger moreel en fysiek is geschokt, d. w. z. door vuur is verpletterd, of wel geen munitie meer heeft, kan de stormaanval gelukken. Ook deze is echter eene proefneming of in sommige gevallen eene wanhoopsdaad.

Is het gros der verdedigers echter tot standhouden nog in staat, dan zal hun vuur, evenals voorheen, den aanval afwijzen. Kunstmiddelen, als het loopend vuren (BOGUSLAWSKI), veranderen hieraan o. i. niets.

In hetgeen BEN VILJOEN verhaalt omtrent Rhenosterkop, of een medestrijder der Boeren in Beiheft N°. 8 Mil. Wochenblatt 1901, behoeft voor het afslaan van een stormaanval alzoo geen nieuwe ontdekking te worden gezien.

Wel is het echter zaak hier nog eens te wijzen op de beteekenis van de bajonet. Heeft men het blanke wapen niet, of is men er onvoldoende mede geoefend, dan zal men ook het gevecht van man tegen man trachten te ontwijken. En men vleie zich niet met de hoop, dat dit niet meer zal voorkomen: in bedekte terreinen en bewoonde oorden, alsmede bij het nachtgevecht zal het regel moeten zijn, terwijl het ook de slotacte van elken geslaagden aanval dient te vormen.

Wij erkennen gaarne, dat bajonetgevechten op groote schaal, zooals Amstetten ²⁾ en Dürrenstein ³⁾ in 1805 uit den tijd zijn, doch o. a. het Swiepwald bij Königgrätz, het Niederwald bij Wörth, het nachtgevecht in Servigny (31 Aug. 1870) de aanvallen op Gorni-Dubniak, de Griviçaredoute en Scheinowo in 1877 geven ons bajonetgevechten te zien.

¹⁾ Ziet men den verdediger terugvloeien, dan ontstaat de stormaanval vanzelf. De b. ct. die Snelvuren, Attaqueeren en Stormloop laat blazen (pt. 497) behoort tot een vorig tijdperk. De stormloop ontstaat gewoonlijk zonder zijne tusshenkomst.

²⁾ DUMAS. Précis des Evènements Militaires. Tome III, blz. 303.

³⁾ Combat de Dürrenstein par ALOMBERT.

Ook bij de nachtelijke uitvallen uit Ladysmith bleek de waarde van het blanke wapen boven het vuurwapen. (Zie ook 6 Jan. 1900.)

Onze meening is dan ook, dat de soldaat er toe moet worden opgevoed naar den bajonetaanval te verlangen, niet om hem te vreezen. De zeldzaamheid der bajonetgevechten bewijst niet, zooals velen gelooven, de geringe waarde van het blanke wapen, doch wel, dat slechts zelden aan weerszijden afdeelingen worden aangetroffen, die het durven gebruiken.

Zoo schrijft KUNZ ¹⁾ aangaande den strijd om het Niederwald:

„Im Allgemeinen hielten beide Gegner den Angriff mit dem Bajonett nicht aus, wer am lautesten schrie und brüllte, blieb für den Augenblick Sieger. Man war sich so nahe, dasz man das Weisze im Auge der Gegner sehen konnte! Der Adjutant von 1/87 fiel von Bajonettstichen durchbohrt, ein Füsilier von 11/87 erhielt auszer drei Schuszwunden noch dreizehn Bajonettstiche. Einzelne Tapfere sind also wirklich zum Handgemenge gekommen, die grosze Masse aber vermied den Bajonettkampf, sowohl auf preuszischer wie auf französischer Seite”.

Hetgeen ons Reglement Infanterie I bepaalt omtrent de oefeningen voor het bajonetgevecht, lijkt ons dan ook hoogst onvoldoende en met name aan het nachtgevecht schijnt niet gedacht te zijn (pt. 212).

Ten slotte wenschen wij nog eenige regelen te wijden aan:

IX. HET BEPALEN VAN AFSTANDEN.

Het schijnt, dat de Boeren hierin meesters zijn geweest. Toch blijkt o. a. uit de Times History, dat zij èn bij Modderrivier èn bij Colenso zeer veel moeite hebben gehad met het vinden van het juiste vizier. Wij nu, zijn zeker geen meesters op dit gebied en toch blijft bij ons de afstandsmeter een vrome wensch. Hoelang nog?

Wij wenschen per se geen nieuw reglement, doch, waar alreeds ver-
luid, dat enkele wijzigingen zullen worden aangebracht, hopen wij, dat ook in de richting, die wij aangaven, een en ander zal worden gewijzigd.

C. C. DE GELDER.

¹⁾ Kriegsgesch. Beispiele. Heft 13, blz. 20.

De Oorlogsbegrooting voor 1904 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

„Soignez bien les détails, ils ne sont pas sans gloire” was blijkbaar dit jaar het devies van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling van het VIII^{ste} Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1904. Groote beginselen werden in den regel slechts aangeroerd, maar détails (kleinigheden).... men verzonk er letterlijk in. De legerorganisatie bijv. — eene zaak, voor onze toekomstige legerinrichting van zoo uitnemend gewicht — werd, zooals wij nader zullen zien, niet principieel besproken, doch aan ondergeschikte zaken, bijv. het op Maandag van permissie terugkeeren der miliciens, meer aandacht geschonken, dan zij inderdaad verdienen.

Dit verschijnsel wordt niet uitsluitend bij Hoofdstuk VIII waargenomen. Het spruit, o. i., voort uit de meer en meer op den voorgrond tredende zucht om kleine belangen te dienen, uit eene steeds sterker sprekende neiging om mede te regeeren. In stede van te overwegen, of men zich in groote omtrekken met het beleid van den Minister vereenigen kan, of de aangevraagde gelden, in verband met andere belangen en de eischen der schatkist, toegestaan kunnen worden, en eenmaal met het gevoerde beleid instemmende, de uitvoering dan ook met vol vertrouwen te laten ter plaatse, waar zulks behoort, waart er een geest van wantrouwen in de Vergaderzaal rond, die zich telkens en telkens uit in eene poging tot ingrijpen, om de handelingen des Ministers in eene door een bepaald lid of eene bepaalde fractie gewenschte richting te dwingen. Dat de goede gang van het geheel daaronder lijden moet, is, o. i., aan geen redelijken twijfel onderhevig.

Daarbij openbaart zich soms eene werkelijk verrassende naïveteit! Wat moet men bijv. anders denken van den eenvoud des harten van het lid, of de leden, die in het Voorloopig Verslag belangstellend informeert, of het opperbevel in tijd van oorlog al dan niet geregeld zal worden en den Minister daarbij welwillend verwijst naar een boekwerk, waarin omtrent die gelegenheid „belangrijke beschouwingen” geleverd worden. Is zulk eene opmerking nu de moeite van het maken daarvan wel waard?

Ten deele meenen wij de verschijnselen, waarop wij hiervoor wezen,

ook te moeten toeschrijven aan het ontbreken van specialiteiten op militair gebied in de Tweede Kamer; niet van mannen, die eenig en alleen gekozen zouden moeten worden, omdat zij z.g. militaire specialiteit zijn, maar van hen, die nevens de aan den volksvertegenwoordiger te stellen eischen, bovendien voldoen aan de voorwaarde, dat zij van militaire aangelegenheden eene zoo ingaande studie gemaakt hebben, dat zij in staat zijn het geheel te beheerschen en de consequenties van elke handeling op het gebied van legervorming, legerorganisatie, enz. te overzien. Ontbreken dergelijke persoonlijkheden, die aan de werkzaamheid der Tweede Kamer, natuurlijk met eerbiediging van ieders vrijheid, eene zekere leiding, wellicht ook eene zekere wijding zouden weten te geven, dan is het, zelfs bij den besten wil der leden afzonderlijk, niet wel anders mogelijk, dan dat ieder zich beweegt op dat beperkte gebied, waarop zijne aandacht gevallen of gevestigd is, en men zich noodwendig tot detailzaken blijft beperken, waarbij dan nog niet zelden tegenstrijdigheid is te bespeuren tusschen het aangenomen algemeene stelsel en de bijzondere wenschen der verschillende afgevaardigden, ook als hunne politieke overtuiging daar geheel buiten staat.

Dat men inderdaad het geheel niet overziet, zich niet zuiver bewust is, waarheen men gaat, en zich geen duidelijke voorstelling gemaakt heeft, van hetgeen ons leger worden moet, blijkt, o. i., niet onduidelijk, wanneer men bijv. den Heer TYDEMAN, een dergenen, die een zeer werkzaam aandeel nam in het tot stand komen der legerwetten 1901, thans hoort zeggen: 1) „Ik stel mij voor, dat wij te eeniger tijd zullen moeten komen tot een organisatie als de bestaande, maar met algemeenen dienstplicht en nog korter oefeningstijd òf tot een zuiver militieleger, zooals het Zwitsersche, door sommigen, als ik het goed begrijp, het „volksleger” genoemd.

„Wanneer wij de stekken daartoe zullen moeten uitzetten, wanneer wij zullen moeten bepalen welk systeem ten slotte zal aangenomen worden, dit zal misschien zijn wanneer wij tot de regeling van den landstorm zullen overgaan, dan zullen wij nader moeten preciseeren. Thans is de tijd daarvoor nog niet gekomen”.

Dit toch, schijnt ons eene geheel verkeerde wijze van werken toe. Dat men bij de regeling van den landstorm, d. i. bij het leggen van den sluitsteen van het gebouw, eerst zou moeten bepalen welk stelsel ten slotte moet worden aangenomen, kan onmogelijk de juiste weg zijn. Het stelsel der toekomst, het doel, dat men zich voorstelde te bereiken, had reeds bij de behandeling der legerwetten elkeen, maar vooral hen, die daaraan een zóó werkzaam aandeel namen, en door hun ingrijpen in meer dan een opzicht tot wijziging van het oorspronkelijk stelsel leidden, scherp omljnd voor oogen moeten staan. Dan had men met vasten tred op het doel kunnen afgaan; dan had de mogelijkheid bestaan, dat men een stelsel uit één stuk zou verkrijgen; bij het volgen

1) Handelingen d. S. G. 1903—1904. II, blz. 1075.

van den door den Heer TYDEMAN aangegeven weg daarentegen, loopt men gevaar slechts broddelwerk tot stand te brengen. Natuurlijk kan men niet, als met een tooverslag, een nieuwen toestand scheppen, een tijdperk van overgang zou onder alle omstandigheden noodig geweest zijn, maar dan had men gedurende den overgangstijd den nieuwen toestand kunnen voorbereiden, wat, althans in den zoeven aangegeven gedachtengang, nu geenszins het geval is.

De zoo hoog noodige wijziging in de volksopvoeding, welke, zooals wij ten vorigen jare reeds bespraken, ¹⁾ zelfs voor de goede uitvoering der legerwetten 1901 dringend noodzakelijk is, laat nog steeds op zich wachten; aan de voorbereiding daarvan is, voor zoover bekend, door het Departement van Binnenlandsche Zaken nog niet eenmaal de hand gelegd. Toch leidt elk uitstel in dit opzicht noodwendig tot het onbepaald verschuiven van het tijdstip, waarop de goede werking van de legerwetten gewaarborgd zou kunnen zijn.

Van een en ander mag men der Volksvertegenwoordiging intusschen geen grief maken; de hoofdoorzaak ligt hier in de onvoldoende voorbereiding van de herziening der legerwetten gedurende de eerste periode van die lijdensgeschiedenis; alleen, de Kamer had die herziening, o. i., niet moeten ondernemen, waar zoowel vastheid van inzicht als doeltreffende voorbereiding toenmaals geheel ontbraken.

De Heer VERHEY besprak ²⁾ die wijziging in de volksopvoeding — welke, o. i., beter bij Hoofdstuk V der Staatsbegroting op hare plaats was geweest — ter loops in de zitting van 19 Dec. l.l., in de volgende bewoordingen: „Meermalen heb ik er bij den Minister van Binnenlandsche Zaken op aangedrongen om een centrale gymnastiekschool te stichten, in den geest als door een van de voorgangers van dezen Minister werd voorgesteld vanwege het Departement van Oorlog; het betreffende wetsontwerp werd helaas teruggenomen en tot nog toe schijnt dit desideratum nog verwijderd. Ik ben overtuigd, dat, indien zulk een inrichting niet komt, het slecht gelukken zal in ons land de gymnastiek op zulke hoogte te brengen en die plaats te doen innemen, opdat bereikt kan worden hetgeen men zich voor de toekomst moet voorstellen: aanmerkelijke verkorting van den eersten oefeningstijd”.

Volkomen waar, maar als die overtuiging bestaat, waarom doet dan niemand het voorstel tot het oprichten van zulk eene onderwijsinrichting?

De man, die daaraan de vereischte leiding zou kunnen geven, die zou kunnen scheppen, wat zoo hoog noodig geoordeeld wordt, bestaat, waarom zulk eene kracht niet te gebruiken voor een zóó uitstekend doel?

Aan het voorbereidend militair onderricht — de schakel tusschen

¹⁾ Zie Mil. Spect., 1903, blz. 67.

²⁾ Handelingen, als boven, blz. 1079.

Mil. Spect. 1904.

volksopvoeding en militaire opleiding — werden de volgende beschouwingen gewijd:

„De gymnastiek en de schietoefeningen zijn, zooals wij weten, bijna nog in het geheel niet tot haar recht gekomen, en indien men inderdaad van voorbereidend militair onderricht wil spreken dat eenig doel zal treffen, zal men die twee factoren niet mogen verwaarloozen. In het algemeen zal het voorbereidend militair onderricht op veel hooger trap moeten worden opgevoerd, niet wat de theoretische eischen betreft, maar wat de wijze aangaat waarop het gegeven wordt en wat de uitbreiding betreft, wil men op grond van ervaring kunnen spreken.” (De Heer TYDEMAN. ¹⁾)

„Ik kom daarom tot de conclusie: 1°. dat het reizen van de geschikte onderofficieren meer beperkt moet worden; immers indien het van belang is goed voorbereidend onderricht te geven, van oneindig grooter belang is het, dat het leger in alle opzichten geoefend en beschikbaar kader bezit. 2°. dat het voorbereidend onderricht meer en meer moet opgedragen worden aan militiekader. 3°. dat het voorbereidend onderricht moet vereenvoudigd worden en beperkt tot gymnastiek en voorbereidende schietoefeningen. Hoofdofficieren en kapiteins, die in het leger zijn getuigen, dat de oefeningen in de soldatenschool en de theorie weinig bijdragen tot het africhten der jongelieden wanneer zij in dienst zijn.” (De Heer VAN VLIJMEN.) ²⁾)

Voorts wenschte de Heer DUYMAER VAN TWIST het voorbereidend militair onderricht onder een afzonderlijk hoofd te stellen, een man, die „al zijn tijd, krachten en zorg aan deze instelling wijden wil” en werd door dezen Spreker bezwaar geopperd tegen de verkorting van den termijn, gedurende welken de oefeningen zullen plaats vinden (15 Nov. tot 15 Febr., in plaats van half Oct. tot 1 Maart), alsmede tegen het geven van het onderricht, althans ten deele, op het midden van den dag, terwijl de Heer VERHEY, onder gebruikmaking van met groot verloop zijnd militiekader, alsmede van gepensionneerd en gepasporteerd kader, ook van de zeemacht en het Indische leger, de oefeningen in het goede jaargetijde wilde doen voortzetten.

In zijne repliek weet de Minister van Oorlog, o. i. volkomen te recht, de onvoldoende belangstelling in het voorbereidend militair onderricht aan de bepaling der Militiewet, die verdeling van de viermaanders over alle gemeenten beveelt, ³⁾ en daardoor geheel ongeoeffenden vaak

¹⁾ Handelingen, als boven, blz. 1075.

²⁾ „ id. id. 1101.

³⁾ Van de tot korte oefening ingelijfd der lichting 1903 hadden slechts 1159 aan de gestelde eischen van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid voldaan; in 592 gemeenten had geen der tot korte oefening aangewezen aan die eischen voldaan en in 147 was het aantal, dat daaraan wel voldaan had, gelijk aan of grooter dan het aantal tot korte oefening in te lijven. Van de lotelingen der lichting 1903 ontvingen in het geheel 2507 aspiranten één der bewijzen.

doet voorgaan aan hen, die zich met ijver op de vooroefening hebben toegelegd; sprak Z. E. als zijne meening uit, dat in de toekomst alleen van de georganiseerde landweer verbetering in de inrichting van dit onderricht te wachten is, en waarschuwde tegen overschatting van het *eigenlijk militaire* onderricht met de woorden:

„Het is dan ook zeker dat de graad van militaire geoefendheid, die 's winters wordt verkregen, in betrekkelijk korten tijd kan behaald worden, als men onder de wapenen is, vooral als men lichamelijk goed ontwikkeld is en zooveel doenlijk schietonderricht ontvangen heeft.”¹⁾

In verband met dit onderwerp brengen wij nog in herinnering, dat de tegenwoordige Minister van Binnenlandsche Zaken bij de behandeling der legerwetten in de zitting der Tweede Kamer van 6 Maart 1901 als zijne meening te kennen gaf: „Voor de vooroefeningen zou het noodig zijn, dat aan de gemeentebesturen de verplichting werd opgelegd om schietbanen op te richten In de tweede plaats zou voor de vooroefening noodig zijn, dat op de scholen het gymnastiek-onderwijs meer vaste regeling kreeg; in Zwitserland bedraagt dit 60 uren per jaar. Maar in elk geval zou dit punt pas later bij een wijziging van de wet op het lager onderwijs aan de orde kunnen komen. . . . In de derde plaats zullen er *instructeurs* moeten zijn, beschikbaar gesteld door het leger, om plaatselijk in de dorpen die oefeningen te leiden . . .”²⁾

Met voldoening hebben wij de verschillende, hiervoor aangestipte beschouwingen bij de behandeling van Hoofdstuk VIII vernomen, omdat wij daaruit ontwaren, dat door hen, die zich met deze aangelegenheid bezighielden, in hoofdzaak de richting gevolgd werd, welke wij ten vorigen jare voor het voorbereidend militair onderricht aangaven. Aan de toen door ons neergeschreven beschouwingen³⁾ hebben wij dan ook niets toe te voegen. Daar zij intusschen nog eenige uitbreiding geven aan hetgeen wij hiervoor als te bereiken doel gesteld zagen, schrijven wij die beschouwingen hier nogmaals af:

„Bovendien zou hieruit (gebruiken van reservekader van de tweede categorie en van kader van de landweer, wanneer deze georganiseerd zal zijn) een voordeel kunnen voortspruiten, omdat men dan voor dit onderricht niet langer uitsluitend op de wintermaanden aangewezen zou zijn, wat thans, nu het onderwijzend personeel uit het leger getrokken wordt, uit den aard der zaak niet anders kan. Wij noemen dit een voordeel, omdat als de oefeningen in een gunstiger jaargetijde plaats hebben, zij ook op eene andere, o.i. meer nut brengende wijze gehouden kunnen worden. Theorieën en oefeningen bij lamplicht in lokalen, met vaak zeer beperkte ruimte, gegeven, mogen al niet geheel ontbeerd kunnen worden, het leger zou van het voorbereidend militair onderricht meer vruchten kunnen plukken, wanneer daarbij op den voor-

1) Handelingen, als voren, blz. 1099.

2) id., 1900--1901, II, blz. 1149.

3) Mil. Spect., 1903, blz. 68.

grond stonden: entraineeren, oefeningen in het marcheeren, de belasting daarbij langzamerhand opvoerende, totdat die van den veldsoldaat gedurende langeren tijd zonder bezwaar gedragen kan worden; oefeningen in het overwinnen van hindernissen; eenvoudige oefeningen in den velddienst; kennis van het terrein, vooral ten opzichte van het gebruik, dat de soldaat daarvan moet maken; waar eenigszins mogelijk meer uitgebreid onderricht in het schieten; enz. Eene zoodanige uitbreiding van het voorbereidend militair onderricht zal vanzelf noodig blijken, wanneer men overgaat tot de regeling van het gymnastisch onderricht, als voorbereiding van de militaire vorming, omdat daardoor vanzelf een deel van het tegenwoordig voorbereidend militair onderricht wordt overgenomen."

Door eene grondige herziening van de volksopvoeding, gepaard aan eene uitbreiding in vorenstaanden zin van het voorbereidend militair onderricht kan men komen tot, wat men noemt, een volksleger, waarin de diensttijd verkort wordt voor al degenen, die zich door inspanning en ijver eene zoodanige mate van geschiktheid verworven hebben, dat hunne militaire oefening inderdaad verkort kan worden, en die door hunne volharding bij die vooroefeningen hun wil derwijze geschoold hebben, dat ook de duur van hunne militaire opvoeding eene gelijke vermindering kan ondergaan. Dan zal de Nederlandsche jongeling — ook hij, die niet in het leger mocht treden — beter voor zijn levenstaak voorbereid den mannelijken leeftijd bereiken en eene niet te versmaden winst in volkskracht verkregen zijn. Maar daarbij moet dan eene wijziging der Militiewet hen, die dien ijver, die volharding betoond hebben, zekerheid geven, dat zij de vruchten van hun arbeid ook in tastbare voordeelen zullen oogsten. In dit opzicht kan de bestaande Wet, „ook al wordt zij zoo goed mogelijk uitgevoerd en tot haar recht gebracht, nimmer de gewenschte uitkomst geven”.

Nu wij hier het z.g. volksleger ter sprake hebben gebracht, mogen wij niet nalaten een oogenblik te verwijlen bij eene uitspraak van den Minister van Binnenlandsche Zaken, ter gelegenheid van de algemeene beraadslaging over de Staatsbegroting voor 1904.¹⁾ Na in herinnering gebracht te hebben, dat de Minister zich aansprakelijk blijft stellen voor hetgeen door hem, als Kamerlid of in officieele stukken, te voren is gezegd, verklaart Z.E. „nogmaals, dat wat ik indertijd over het volksleger heb gezegd, ook nog heden mijne overtuiging is”. Intusschen wordt hieraan toegevoegd: „Wat nu verder het volksleger betreft, wanneer ik nu eens mag spreken los van dit Kabinet, dus geheel persoonlijk, dan zeg ik, dat ik mij als volksvertegenwoordiger op dit oogenblik zou moeten verzetten tegen elken maatregel, die strekken kan tot invoering van het volksleger. Ik zal zeggen waarom.”

¹⁾ Handelingen 1903—1904, II, blz. 659.

„Bij een bespreking van het volksleger op 19 December 1902 (bladz. 723 van de *Handelingen*) werd de vraag gesteld: „welke reden is er dan voor de socialistten, zelfs al zijn zij vaderlandslievend, om te zijn voor een volksleger”. En daarop heeft de heer VAN KOL geïnterrumped met de woorden: „om ook een geweer te krijgen en weerbaar te zijn”. De bedoeling van deze interruptie was niet twijfelachtig. Zoo wijs ik er op, dat nog in *Het Volk* van 20 November voorkomt deze uitspraak: „Als men op den voorgrond stelt dat de kapitalistische klasse nog een *vertroubaar leger* heeft — en als ze dat niet heeft is de heele algemeene staking *onnoodig* — dan is er niet heel veel inzicht”, enz.”

„Wat blijkt daaruit? Dat men in die kringen de ernstigste pogingen aanwendt om een volksleger te krijgen, dat volgens den heer VAN KOL een geweer aan de menschen in handen geeft; en in de tweede plaats om het leger onbetrouwbaar te maken bij het handhaven der orde, in dien geest, dat het zich niet keert tegen de ordeverstoorders, maar tegen hen, die de orde willen handhaven. En nu moet men kiezen of deelen: of men de orde wil handhaven of niet; maar wil men dat doen, dan gaat het niet aan steun te verleenen aan hen, die een geweer willen om de orde juist te verstoren”.

Deze beschouwingen verdienen ongetwijfeld nauwgezet overwogen te worden door allen, die voor de toekomst iets van het z.g. volksleger verwachten. Want wanneer een stelsel van legervorming er toe zou *kunnen* leiden, juist het tegengestelde te doen verkrijgen van hetgeen men beoogt, d. i. een *onder alle omstandigheden* betrouwbaar leger, dan zou zulk een stelsel, alleen daarom reeds, zeker geen aanbeveling verdienen.

Intusschen mogen wij niet nalaten op te merken, dat het niet noodzakelijk alleen het volksleger is, dat „aan de menschen een geweer in handen geeft”. Bedoelt men hiermede toch, dat elkeen in het hanteeren der wapenen bedreven is, dan bedenke men, dat dit ook voorkomt bij een stelsel van algemeenen dienstplicht met langdurigen oefeningstijd. Wil men er daarentegen mede te kennen geven, dat elkeen werkelijk een wapen in handen heeft, dan *kan*, doch *behoeft* dit volstrekt niet bij een volksleger het geval te zijn en zou het ook bij elk ander stelsel van legervorming regel *kunnen* zijn.

Het vragen naar een geweer, met het doel *ook* weerbaar (in den minder gewenschten zin van het woord) te zijn, had daarom in het hier vermelde geval geen zin en dit te minder, omdat bij ons, ten tijde der plaatsvervanging, de minder bedeelden, als regel, reeds soldaat werden, terwijl de meergegoeden daarentegen gewoonlijk vrij uitgingen. Bij elk ander stelsel, en dus ook bij een volksleger, d. i. een leger met z.g. algemeenen dienstplicht, wordt het zwaartepunt ongetwijfeld naar de zijde der meergegoeden verschoven.

Wil nu eene aan de bestaande staatsorde vijandige fractie trachten het leger onbetrouwbaar te maken, dan zullen, wanneer deze fractie

bovendien aan zekere ziekelijk cosmopolitische neigingen lijdt, daaruit, zoowel voor het geval van oorlog, als voor dat van handhaving der orde, bezwaren kunnen voortspruiten, doch deze poging kan, wanneer het Staatsgezag onvermogen blijkt om daartegen op te treden, ook al weder bij elk stelsel van legervorming verwacht worden.

Of dergelijke pogingen tot den beoogden uitslag zullen leiden, hangt, o. i., meer van den volksgeest, d. i. van den geest, dien men in het volk weet te *ontwikkelen*, dan van het stelsel van legervorming af. Zeer zeker betwijfelen wij althans ten sterkste, of onze 8½-maandsche oefeningstijd in staat zou zijn om dergelijke begrippen, wanneer zij diep wortel gevat hebben, afdoende te bestrijden.

Maar juist daarom wijst alles er op, dat welk stelsel van legervorming men ook aanvaardt moge, men als onafwijsbaren eisch moet stellen, dat — enkele ongunstige uitzonderingen wellicht daargelaten — het gevoel van plicht in den, aan het einde van zijn eerste-oefeningstijd gekomen militair zoo zeer ontwikkeld is, dat hij de door hem verworven vaardigheid in het hanteeren der wapenen niet tegen, doch — mocht dit onverhoopt noodig zijn — alleen in het belang der bestaande staatsorde aanwendt. Hieruit vloeit dus weder voort de noodzakelijkheid om — gezien den korten oefeningstijd, waarover men onder alle omstandigheden slechts beschikken zal — de volksopvoeding in zoodanige banen te leiden, dat reeds vóór de dienstplichtige leeftijd bereikt is, de gewenschte karaktereigenschappen zooveel mogelijk ontwikkeld zijn, opdat de goedgezinden — en gelukkig ontmoet men deze nog als regel — niet alleen bestand blijven tegen elke poging tot verleiding tot ontrouw, die tegenover hen in het werk gesteld mocht worden, maar bovendien door hun voorbeeld eene krachtige propaganda in de goede richting maken.

Hoe men het geval ook keere, de volksopvoeding beslist, o. i., *ook in dit opzicht* over de waarde, welke de strijdkrachten zoowel voor een oorlog, als voor het handhaven der orde zullen bezitten; *ook in dit opzicht*, omdat bij den korten eerste-oefeningstijd alleen door eene goed geregelde volksopvoeding aan de door den Heer SERET zoo te recht aan het leger gestelde eischen: *voldoend gedisciplineerd en voldoende geöfend* kan voldaan worden.

Het officierskadervraagstuk, waarop in den laatsten tijd, vooral in verband met het bestaand incompleet, meer en meer de aandacht valt, werd uit verschillend oogpunt besproken. De Heeren VAN KARNEBEEK en VERHEY wijdden daarbij o. a. enkele beschouwingen aan de opleiding tot officier, waarbij op den voorgrond gesteld werd, dat de wetenschappelijke eischen te hoog, de eischen ten aanzien van de fysieke gesteldheid te streng en de kosten te groot waren.

De eischen in wetenschappelijken zin gesteld, houden natuurlijk verband met het geheele stelsel van opleiding en al drong de Heer VAN KARNEBEEK er nu niet op aan, uit zijn geheele betoog viel wel af te

leiden, dat de gedachte hem niet vreemd was om het thans bij het militair onderwijs gevolgd stelsel aan een commissoriaal onderzoek te onderwerpen.

Zonder in eene beoordeeling te willen treden van het bij ons bestaande stelsel, welke *hier* minder op hare plaats zou zijn, vestigen wij toch hieronder de aandacht of enkele vraagpunten, die daarbij op den voorgrond treden. Het geldt hier ongetwijfeld een zeer teer vraagstuk, want moet eenerzijds met ernst gewaarschuwd worden tegen eene onoordeelkundige verlaging van het wetenschappelijk peil onzer officieren, die zich in dit opzicht gerust met elk Europeesch officierskorps kunnen meten, aan de andere zijde mag natuurlijk niet voorbijgezien worden, dat het geenszins de bedoeling is den a.s. officier met de grootst mogelijke wetenschappelijke bagage te belasten, omdat het doel, dat men zich daarbij stelt, daardoor geheel voorbijgestreefd zou kunnen worden. Daarvan zou toch het gevolg kunnen zijn, in de eerste plaats dat de bijzondere geschiktheid voor den allereerst te bekleeden rang op den achtergrond geraakte bij de te hoog opgevoerde wetenschappelijke vorming, in de tweede plaats dat de lust tot studie door het geestelijk „overnemen” gedurende den opleidingstijd verminderde of wellicht te loor ging. De opleiding moet dus beoogen: 1°. het geven van eene algemeene ontwikkeling, zooals de officier die in den wetenschappelijken kring, waarin hij verkeert, behoeft, en die bovendien het voordeel heeft zijn blik te verruimen; 2°. het verleenen van de volkomen geschiktheid, zoowel in theoretisch als in practisch opzicht, voor den allereerst te bekleeden rang; 3°. het leggen van de grondslagen voor verdere studie.

Het is zeer wel mogelijk, dat bij het vooropstellen van deze regels de opleiding vereenvoudiging zou kunnen ondergaan; daarbij mag dan echter niet voorbijgezien worden, dat aan de verdere vorming van den officier gedurende zijn dienstdtijd groote zorg besteed moet worden en dat hiertoe de wetenschappelijke leiding van de verschillende chefs, waaronder hij gesteld is, eene daadwerkelijke behoort te zijn.

Eene vereenvoudiging zou zeker gewenscht zijn, wanneer zij tot besparing van tijd en dus tot vermindering van kosten kon leiden, want het is onwedersprekelijk, dat de opleidingskosten hoog zijn, al gaat het daarom volstrekt niet aan deze *te* hoog te noemen. De Heer TER LAAN, die aan den toelichtenden staat ontleende, dat per cadet aan de Koninklijke Militaire Academie jaarlijks f 1581.12 wordt uitgegeven en daaruit concludeerde, dat dit was „het dubbele van het bedrag, dat een student kost aan onze toch al peperdure Universiteiten”, zag daarbij — laat ons hopen onwillekeurig — over het hoofd, dat onder de eerstbedoelde kosten die van het internaat begrepen zijn, eene instelling, die althans tot dusverre aan onze Hoogeschoolen onbekend is. Daarom was de opmerking van dien zelfden Heer, dat door het heffen van eene bijdrage van de cadetten „een zeer groot onrecht” geschapen werd, omdat de

toelating voor de niet bezittenden dientengevolge uitgesloten was, onbillijk. Tot dusverre ontvangt men aan andere Staats-opleidingsinrichtingen van den zelfden aard, evenmin kosteloos onderhoud.

Doch hoe dit zij, vermindering der kosten, op dit deel van het militair onderwijs vallende, is zeer gewenscht en wanneer men daartoe geraken kon, zonder de opleiding zelve te schaden, zou dit zeer stellig toejuicing verdienen. In dit opzicht verdient een opzettelijk onderzoek, dat de Minister volstrekt niet verwierp, inderdaad overweging.

Ten aanzien van de eischen, voor de fysieke gesteldheid geldende, teekenen wij aan, dat hierin wellicht wijziging mogelijk zou zijn in dien zin, dat minder strenge eischen gesteld zouden kunnen worden, zonder nochtans de fysieke geschiktheid der a.s. officieren te verminderen. Het wil ons intusschen voorkomen, dat men hierbij niet zoozeer minder strenge keuringen op het oog moet hebben, dan wel eene herziening van het reglement op het geneeskundig onderzoek.

Het door den Heer VERHEY aangegeven denkbeeld om met het oog op het onvervuld blijven van een groot aantal plaatsen aan de inrichtingen van onderwijs, ten gevolge van het ontoereikend aantal adspiranten, dat een voldoende examen heeft afgelegd, „hen, die waarborgen geven dat zij het onderwijs behoorlijk kunnen volgen” voorwaardelijk te plaatsen, kan ons niet toelachen. Daarbij zal men, naar wij vreezen, altijd op het bezwaar blijven stuiten, dat het uiterst moeilijk is, zoowel om uit een met onvoldoenden uitslag afgelegd examen te besluiten tot het behoorlijk kunnen volgen van het onderwijs, als om een eenmaal, zij het ook voorwaardelijk geplaatst cadet, die zich goed gedraagt en zich behoorlijk inspant, maar nochtans het onderwijs niet behoorlijk volgen kan, weder te verwijderen. Licht zal men hiertoe zeker niet overgaan, zoodat men zal komen óf tot langer verblijf dan het normale en dus tot veel hoogere kosten, óf tot het verlagen van het wetenschappelijk peil. Beide oplossingen schijnen ons ongewenscht.

Iets anders is het, wanneer men, zooals thans reeds geschiedt, nagaat of in de inrichting der examens wellicht wijziging ware te brengen, waardoor men bij handhaving van billijke eischen meerdere zekerheid verkrijgt, dat geen goed bruikbare jongelieden worden afgewezen.

Intusschen bestaat bij de verschillende wapens een vrij groot incompleet aan officieren en wel op 1 Nov. l.l.:

bij de infanterie	56
„ „ cavalerie	3
„ „ artillerie	51
„ „ genie	13

Deze toestand is inderdaad zorgvol, vooral in verband met de uitbreiding, welke het officierskorps door de reorganisatie van het leger reeds onderging en nog verder zal ondergaan.

Een der middelen, om dit incompleet te verminderen, is de door den

Minister voorgestelde en door de Kamer toegestane verbetering der officierstractementen. De Heer ARTS sprak van eene „mijns inzien zeer matige verhooging der traktementen van de officieren” en inderdaad, al kost deze verhooging aan de schatkist reeds circa twee ton en al mocht men dus in billijkheid niet meer verwachten, de tijd zal moeten uitwijzen of deze maatregel voldoende is, om een grooteren toeloop naar onze militaire onderwijs-inrichtingen te verzekeren. ¹⁾ Doch hoe dit ook zij, het officierskorps is den Minister groote erkentelijkheid verschuldigd, dat Z. E., in een tijd, dat door het Departement van Oorlog toch reeds zulke hooge geldelijke eischen gesteld moeten worden, deze in aller belang zoozeer gewenschte verbetering heeft weten door te voeren.

Bij de bespreking van dit punt in de Tweede Kamer hebben ons twee zaken getroffen, o. i., beide wijzende op een minder juist economisch inzicht. De Heer DUYMAER VAN TWIST vroeg gelijkstelling der tractementen van officieren der infanterie en der vestingartillerie, op grond dat „de studietijd van alle officieren even lang is geworden en bovendien tegenwoordig veel van de kracht van den infanterie-officier wordt geëischt”; de Heer TYDEMAN vroeg gelijkstelling van de toelagen van de leeraren en de officieren van politie aan de K. M. A., op grond, dat op laatstgenoemden in het bijzonder de verplichting rust den cadetten goede militaire beginselen in te prenten en er voor te waken, dat de eischen, die ook uit het oogpunt van opvoeding en beschaving aan toekomstige officieren moeten worden gesteld, door hen worden nageleefd, en ook omdat die officieren een zwaren dienst hebben.

„De gewone leeraren hebben 18 uur in de week les te geven, en de officieren van politie 14 uur in de reglementen, maar bovendien rust de geheele inwendige dienst van de Academie op hun schouders”.

Nu laten wij de gelijkstelling, die hier bepleit werd, geheel in het midden; wij willen er alleen op wijzen, dat wij de argumenten, die daarvoor gebezigd werden, eenigszins zonderling achten. Sinds wanneer mag als eisch gesteld worden, dat „diensten, die veel van de kracht van den betrokken persoon eischen”, of „zware diensten” den doorslag moeten geven bij het vaststellen der bezoldiging van intellectueel ontwikkelde personen. De Heer DUYMAER VAN TWIST zag, o. i., over het hoofd, dat een motief voor verschil in tractement zou kunnen gevonden worden in de hoogere eischen, die zoowel bij de toelating tot, als gedurende de studie aan de K. M. A. aan den a. s. officier der artillerie gesteld worden; de Heer TYDEMAN liet buiten aanmerking, dat de persoon van den leeraar in wetenschappelijk opzicht aan hooge eischen voldoen moet en dat bovendien die 18 lesuren gewoonlijk niet

¹⁾ Gedurende de laatste 9 jaren bedroeg aan de K. M. A. het aantal open-gestelde plaatsen 543, dat der vervulde 402.

Gedurende de laatste 10 jaren bedroeg aan de C. S. het aantal openge-stelde plaatsen 307, dat der vervulde 230.

uit den mouw geschud kunnen worden, maar heel wat uren studie en voorbereiding vorderen. Wij herhalen nog eens, dat wij hierdoor volstrekt niet tegen de besproken gelijkstelling willen pleiten, daarvoor kunnen andere redenen worden aangevoerd; wij willen er alleen de aandacht op vestigen, dat de geringe waardeering, die in de vorenvermelde toelichting aan intellectueelen arbeid gehecht werd, ons voorkomt geen deugdelijk argument te zijn.

Op de wenschelijkheid van positieverbetering voor de onderofficieren werd reeds sinds eenigen tijd de aandacht gevestigd door de adressen der Vereeniging van actief dienende onderofficieren „*Ons belang*”, met bijbehorende tabellen, in welke laatste zeer uitvoerige gegevens worden aangetroffen omtrent de inkomsten der onderofficieren in verschillende graad, zoowel hier te lande als in eenige andere Staten, terwijl voorts ter vergelijking worden opgegeven de inkomsten, verbonden aan eenige andere Nederlandsche staatsbetrekkingen, welke met den onderofficierstand de meeste overeenkomst bezitten. Uit deze gegevens kan elkeen zich gemakkelijk een denkbeeld vormen van de gronden, waarop de genoemde Vereeniging de verbetering van de positie der onderofficieren bepleit.

Door meerdere Sprekers werden aan deze aangelegenheid eenige besprekingen gewijd. Door den Heer ARTS werd er bijv. op gewezen hoe de eischen, aan den onderofficier te stellen, werkelijk veel hooger geworden zijn, sinds de invoering van den persoonlijken dienstplicht „ook de ontwikkeldste en in meer vormen opgevoede” jongelieden onder het gezag der onderofficieren brengt. Daarom achtte hij dringend noodig, „dat er een beroepskader wordt gevormd, dat zoo wordt betaald, dat de besten er lid van blijven, dat wij in tijden van gevaar er met recht op kunnen steunen en in de dagen van rust en vrede er met gerust gemoed onze zonen aan kunnen toevertrouwen”.

De Heer SERET maakte eene vergelijking tusschen het inkomen der onderofficieren, als sergeant, en dat der kommiezen bij de directe belastingen en der rijksveldwachters, en meende op grond daarvan „er alsnog ernstig op aan te moeten dringen deze zaak in overweging te nemen en, zoo mogelijk, nog bij deze beraadslaging de toezegging te willen doen, dat hij (de Minister)... bereid is verbetering te brengen in hun financieele positie”.

Door den Heer DUYMAER VAN TWIST EN TER LAAN werd in den zelfden zin gesproken; beiden braken bovendien eene lans voor het van Rijkswege verschaffen van een pensioen aan de weduwen en weezen der onderofficieren.

Waar van zoo verschillende zijden op lotsverbetering wordt aangedrongen en bovendien een incompleet aan kader aantoon, dat de toeloop onvoldoende is, vermeenen wij, dat — tenzij andere maatregelen genomen worden — op den duur aan dezen drang geen wederstand zal kunnen geboden worden.

Wat de aan eene eenigszins beteekenende positieverbetering verbonden kosten zouden zijn, is uitteraard niet te becijferen, zoolang men de grenzen, waarbinnen deze zich bewegen zou, niet kent; het behoeft intusschen geen betoog, dat die kosten *zeer hoog* zullen zijn.

Neemt men nu verder in acht:

dat blijkens art. 41 van Hoofdstuk VIII voor huur van woningen voor gehuwde militairen voor 1904 *f* 247.080 geraamd wordt;

dat, naar de mededeeling van den Minister, „waar de Pensioenwet tonnen meer kost, daarvan het grootste gedeelte terechtkomt in de zakken der onderofficieren”; en

dat, mede blijkens mededeeling van den Minister, de eventueel door de schatkist te brengen offers, ter voorziening in het lot hunner nagelaten betrekkingen, niet gering zullen zijn,

dan gelooven wij dat alles er op wijst, dat het onderofficiersvraagstuk langs een anderen weg dan den tot dusverre gevolgden zal moeten worden opgelost, een weg, die hoewel zeker niet zonder bezwaren, toch deze verdienste zal hebben, dat de Staat zal kunnen beschikken over deugdelijk, voor het meerendeel betrekkelijk jeugdig kader, zonder dat hiertoe overmatige offers aan de schatkist gevraagd zullen behoeven te worden. Wij bedoelen hier het in de laatste jaren reeds meermalen genoemde stelsel, waarbij men de onderofficieren, behalve de in het belang van den dienst noodige uitzonderingen, slechts een twaalfal jaren in dienst houdt en hen daarna eene plaatsing in eene burgerlijke betrekking verzekert; een stelsel, alzoo waarin oude onderofficieren met groote gezinnen, met al de daaraan verbonden kosten, als regel, niet meer voorkomen.

De Heer VAN DEDEM leverde voor dit stelsel een krachtig pleidooi,¹⁾ waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het eenige middel om te zorgen dat er behoorlijk mutatie in het korps onderofficieren blijft, is invoering van het capitulantenstelsel. De onderofficieren moeten na zekeren dienstdtijd aanspraak kunnen maken op eene burgerlijke bediening of betrekking.... Nu heeft de Minister reeds vroeger gezegd, dat hij alles in het werk zou stellen om zoodanige regeling te treffen en hij zegt in de Memorie van Antwoord, dat hij daarover reeds gesproken heeft met zijne collega's van Marine en Koloniën. Ik meen, dat de besprekingen zullen moeten plaats hebben met alle Ministers. Bij Justitie kan een aantal plaatsen voor rijksveldwachter vervuld worden, waarvoor in het bijzonder de marechaussees in aanmerking zouden kunnen komen. Bij Binnenlandsche Zaken zijn burgerbetrekkingen te vergeven aan de Rijksverzekeringsbank. Bij Financiën kunnen onderofficieren geplaatst worden als kommies. Vooral bij Waterstaat zijn tal van betrekkingen beschikbaar bij de posterijen.”

¹⁾ Handelingen, als voren, blz. 1082.

„Nu kan de Minister alleen daaraan niets doen, want al de Ministers moeten daartoe medewerken”.¹⁾

„Het betreft een zaak van het hoogste belang, niet alleen voor het leger en voor de onderofficieren, maar ook voor de schatkist, waarvan op die wijze de minste offers zullen worden gevraagd en daarom vestig ik hierop nogmaals met nadruk de aandacht.”

Moge het spoedig blijken, dat de medewerking van alle Ministers, waarvan de noodzakelijkheid hiervoor zoo te recht betoogd wordt, voor eene aangelegenheid van zoo uitnemend belang, als de onderwerpelijke, verzekerd is en daardoor eene, o. i., alleszins bevredigende oplossing van het onderofficiersvraagstuk gevonden worden.

Bij de reorganisatie van het leger moet in het op voet van oorlog benodigd aantal officieren, onderofficieren en korporaals voor een groot gedeelte voorzien worden door reserve- en militiekader; voor eene behoorlijke organisatie van de landweer is reserve- en militiekader onontbeerlijk. Geen wonder, dat de vorming van reserve- en militiekader dan ook steeds de algemeene aandacht trekt, en dit te meer nu, helaas, met uitzondering van de vorming van milicien-onderofficieren en -korporaals, de uitkomsten niet zeer bemoedigend zijn.

Gedurende het tijdvak 1 Nov. 1902 tot 1 Nov. 1903 hebben zich bij het wapen der infanterie verbonden 28 kaderreservisten der 1ste categorie en zijn 155 adspiranten-vaandrig, 154 reserve-korporaals, 19 reserve-sergeanten en 29 vaandrigs bevorderd resp. tot reserve-korporaal, reserve-sergeant, vaandrig en reserve-officier. De sterkte van het reservepersoneel bedroeg op 1 Nov. l.l. 861 reserve-sergeanten der 1ste categorie, 136 vaandrigs en 139 reserve-officieren, tegen resp. 829, 172 en 80 in

¹⁾ Ook de spoorwegen moeten hiertoe gerekend worden. Volgens de Belgique Militaire van 13 Dec. l.l. heeft het overleg, door den Franschen Minister van Oorlog met de groote spoorwegmaatschappijen gepleegd, tot de volgende uitkomst geleid:

1°. En ce qui concerne les caporaux et soldats, les six grandes compagnies mettent à la disposition des anciens militaires comptant au moins 4 années de service, la moitié des emplois de début, hommes d'équipe, etc., etc., en se réservant toutefois le droit de choisir les candidats suivant leurs aptitudes et sans être astreintes à prendre obligatoirement les anciens militaires jusqu'à concurrence de cette moitié;

2°. En ce qui concerne les sous-officiers rengagés, les compagnies s'obligent à réserver chaque année, aux sous-officiers comptant 10 années de service, dont 4 comme sous-officiers, 250 emplois de facteur enregistreur, surveillant-pointeur, contrôleur aux billets, etc., etc.

La liste des candidats sera établie tous les ans par l'autorité militaire seule. Les postulants seront ensuite soumis par les compagnies à des épreuves réglementaires, puis la commission supérieure de classement arrêtera la liste définitive, qui sera notifiée aux compagnies.

Les candidats seront nommés dans l'ordre de ce classement et de préférence à tous les autres.

Dec. 1902. Van de uit het reservekader afkomstige officieren waren er op eerstgenoemden datum nog 111 in dienst.

Bij het wapen der infanterie (10 regimenten) werden van de lichte 1903 aangesteld tot milicien-korporaal 1144, in opleiding genomen voor milicien-sergeant 480 en voor militie-luitenant 18 dienstplichtigen.

Vorenstaande getallen bevestigen de hiervoren neergeschreven meening volkomen en meer en meer blijkt, o. i., dat vorming van reserve-militie-officiëren langs de tot dusverre gebruikelijke wegen niet *verzekerd* is. Aan welke oorzaken dit geweten *moet* worden, is moeilijk te zeggen; niet onwaarschijnlijk heeft men gemeend, dat de weg der 4-maanders betere gelegenheid bood om met een minimum van lasten aan de militaire verplichtingen te ontkomen. In elk geval blijkt overtuigend, „dat de meer intellectueel ontwikkelden in 's lands belang wat meer offervaardigheid moeten toonen in stede van zich op allerlei wijzen aan de opleiding te onttrekken”.¹⁾

De Minister verwacht, dat dit begrip langzamerhand meer ingang zal vinden; wij zijn op dit punt niet optimistisch gestemd. Het bezwaar is te grooter, omdat geenerlei wettelijke verplichting tot opleiding tot militie-luitenant bestaat. Art. 106 (bij de behandeling der Militiewet 1901 in de Tweede Kamer art. 121a) der Militiewet 1901 regelt de verplichte opleiding tot een *graad*, waaronder de vorming van militie-officiëren niet begrepen is. De Heer VERHEY zeide bij de toelichting van dit door hem voorgestelde artikel²⁾: „In het door mij voorgestelde amendement wordt alleen gesproken van het aanwijzen ter opleiding tot een graad en niet tot een rang. De opleiding tot militie-officier zal toch zooveel meer tijd en inspanning vorderen, dat deze geheel aan den vrijen wil zal moeten worden overgelaten. Dit neemt niet weg, dat zij, die zijn aangewezen tot opleiding tot een graad, zich ook kunnen — en, ik twijfel niet, zullen — aanmelden om tot militie-luitenant te worden opgeleid”.

Aan de hier het laatst vermelde verwachting is voorshands niet beantwoord; overigens blijkt uit deze toelichting voldoende, dat opleiding tot militie-officier in den zin der Wet niet verplichtend gesteld kan worden, en tevens waarom dit niet gewenscht geacht werd. Wil men dus verzekerd zijn, dat steeds in de behoefte aan reserve-officiëren zal voorzien kunnen worden, zoodat men in dit opzicht niet langer van den goeden wil, d. i. van het toeval, afhankelijk is — en men mag niet voorbij zien, dat de opleiding tot militie-officier, in verband met de maatschappelijke belangen der dienstplichtigen, hooge eischen stelt —, dan zal eene regeling moeten worden getroffen, waardoor eenerzijds de verplichting tot de hier bedoelde opleiding wordt opgelegd, anderzijds de meerdere inspanning, welke betoond moet worden, in dier voege

1) Zie ook Mil. Spect., 1903, blz. 962.

2) Handelingen 1900—1901, II, blz. 1133.

3) Zie Mil. Spect., 1903, blz. 73.

beloening vindt, dat de maatschappelijke belangen het minst geschaad worden.

Reeds in het vorige jaar ³⁾ wezen wij er te dezer plaatse op, dat, o. i., hierin voorzien zou kunnen worden door eene reorganisatie van het reservekader, in dier voege, dat deze instelling zich niet meer opleiding tot korporaal of sergeant, doch uitsluitend die tot officier ten doel, stelde.

De ervaring heeft inmiddels dit jaar getoond, dat in de behoefte aan onderofficieren en korporaals door de toepassing der Militiewet in voldoende mate voorzien kan worden, en vooral in verband met de verplichte aanwijzing tot opleiding bestaat zekerheid, dat die toestand ook in de toekomst zal blijven bestaan. Bovendien schijnen ons de voordeelen, die het reservekader nog altijd biedt, niet in verhouding tot het offer, dat *hij* brengt, die daarbij slechts tot korporaal of onderofficier wordt opgeleid, terwijl eindelijk de opvolgende vorming tot korporaal, onderofficier, enz. meer tijd verloren doet gaan, dan bij rechtstreeksche opleiding tot officier zou noodig zijn.

Zou het nu niet mogelijk zijn om aan zekere categorieën van personen, bijv. zij, die aan de Hoogeschoolen en de Polytechnische School hunne opleiding voor een niet onbelangrijk deel op kosten van den Staat ontvangen (de studiekosten staan toch niet in verhouding tot de voor het onderwijs gevorderde bedragen), de verplichting op te leggen, zich — voor zoover de Staat daaraan behoefte heeft — tot reserve-officier te doen opleiden en als zoodanig dienst te doen gedurende den dienstplichtigen leeftijd, en in de plaatsen, waar deze onderwijsinrichtingen gevestigd zijn, opleidingsscholen te stichten, zoodat gelijktijdig met de overige studiën de wetenschappelijke en ten deele de practische opleiding tot den reserve-officiërsrang plaats vond, om in de zomermaanden door het gedurende zekere perioden deelnemen aan de oefeningen bij den troep, op soortgelijke wijze als thans ten aanzien der cadetten aan de K. M. A. geschiedt, de practische vorming te voltooien. Daar in dit geval de opleiding, zonder bezwaar, over een 3 à 4-tal jaren verdeeld zou kunnen worden, zouden de maatschappelijke belangen der betrokken personen niet noemenswaardig geschaad behoeven te worden, wat juist in verband met de verplichte opleiding een groot voordeel zou kunnen zijn.

Wij begrijpen zeer goed, dat aan de verwezenlijking van dit denkbeeld ook bezwaren verbonden zijn, wij bieden het echter ter overweging aan, omdat het ons voorhands als het eenige middel voorkomt, dat voorziening in de groote behoefte aan reserve-officieren kan verzekeren.

Natuurlijk zou het voorgeslagen stelsel niet behoeven uit te sluiten de opleiding van militie-luitenanten, wanneer zich daarvoor dienstplichtigen aanmelden. Welke wijze van opleiding daarbij de voorkeur zou verdienen, zal wellicht de proef, die thans genomen wordt, kunnen uitwijzen; ons zou intusschen eene centrale opleiding toeschijnen altijd de voorkeur te verdienen boven eene vorming bij de onderscheidene regimenten.

Bij de bespreking van het reservekader werd door den Minister medegedeeld, dat eerlang een ontwerp van wet te verwachten is, waarbij, nevens andere punten, de regeling van de bevordering der reserve-tweede-luitenants gewijzigd zal worden. Daar de Reservewet bepaalt, dat de tweede-luitenant verplicht is om het andere jaar hoogstens 6 weken op te komen en men, om 1ste luitenant te kunnen worden, 9 maanden werkelijken dienst moet hebben gedaan, zou bevordering tot dezen rang voor hem, die al zijne verplichtingen nakomt, toch eerst na 11 jaar kunnen geschieden. Dat dit te lang is, spreekt vanzelf en het aanebrengen van deze wijziging zal dan ook in de positie der reserve-luitenants eene verbetering te weeg brengen. Wanneer de reserve-tweede-luitenant bij zijne aanstelling werkelijk geschikt is voor het bekleeden van den hem daarbij verleenden rang, behoeven de herhalingsoefeningen niet anders te beoogen dan die geschiktheid te doen voortduren, en de bevordering tot 1ste luitenant, waardoor de taak van den officier geen wijziging ondergaat, behoeft dan met aantal of duur der herhalingsoefeningen in geen rechtstreeksch verband te staan. Voor eene bevordering tot kapitein, waarbij de te vervullen taak eene geheel andere wordt, zouden natuurlijk hoogere eischen van geschiktheid gesteld en de middelen, om deze te verkrijgen, aangegeven moeten worden.

Kort vóór de mondelinge behandeling van de oorlogsbegrooting werden door den Minister aan de Kamer, ter kennisneming voor de leden, overgelegd eenige bescheiden betreffende de nieuwe organisatie van het leger, zooals de Minister zich thans voorstelt die door te voeren. Omtrent deze organisatie werden geen beschouwingen geleverd; de Heeren SERET en TYDEMAN, die dit onderwerp aanroerden, verklaarden in den korten beschikbaren tijd geen gelegenheid tot bestudeering daarvan gevonden te hebben, zoodat zij zich hun oordeel daaromtrent dus voorbehielden en verzochten de daarop betrekking hebbende stukken nader weder ter griffie van de Kamer te deponeeren, „opdat de leden in de gelegenheid zullen zijn de zaak à fond te bestudeeren en er hun oordeel over uit te spreken”. De Heer VERHEY voegde daaraan toe: „Ik zou n.l. wenschen, dat de Minister het plan van organisatie niet alleen den leden gedrukt liet toekomen, maar het ook liet publiceeren, evenals dit is geschied met de plannen van 's Minister voorganger, zoodat deze aangelegenheid behoorlijk zal kunnen worden gezien, ook door deskundigen, wier voorlichting de Kamer niet anders dan nuttig kan zijn.” Deze vraag scheen met de inzichten van den Minister te strooken; Z.E. gaf althans de verzekering, dat de bedoelde stukken een drietal maanden vóór de behandeling van de volgende begrooting gedrukt in handen van de leden — en, naar wij hieruit afleiden, dus ook in die van het publiek — zullen zijn. Op deze wijze zal de Kamer de door haar gewenschte voorlichting kunnen ontvangen, iets, waarop zij, wij begrijpen het volkomen, waar het zulk eene belangrijke vraag geldt, bijzonder gesteld moet zijn.

Intusschen rijst de vraag, of het van het standpunt der Kamer niet wenschelijk geweest zou zijn, de organisatie en de daarmede nauw verband houdende dislocatie van het leger te bespreken en goed of af te keuren, vóór beide reeds voor een groot gedeelte zullen zijn tot stand gebracht. Het brengen van ingrijpende wijzigingen in een reeds ten deele uitgewerkt plan, kan toch geen aanbeveling verdienen.

Bij de behandeling van de Vestingbegrooting was het eenige, wat meer in het bijzonder de aandacht trok, een door den Heer Bos verdedigd amendement van de vrijzinnig-democraten, gesteund door enkele liberale leden, ten doel hebbende de nieuwe werken bij Marken-Binnen en Aalsmeer voorloopig niet te doen uitvoeren. Een amendement van de zelfde strekking dus, als dat, hetwelk ten vorigen jare door den Heer MARCHANT bepleit en dat door de Kamer, evenals het thans ingediende, verworpen werd.

De bedoeling van het amendement is uit de toelichting daarvan bezwaarlijk te begrijpen. Eerst toch heet het, dat uit de stemming zal kunnen blijken, of men zich vereenigt met degenen, die snelle afwerking van de Stelling van Amsterdam wenschen, dan wel met hen, die daarin geen heil zien. Dan weer, dat de hoofdargumenten voor de indiening waren de onzekerheid, waarin men verkeerde omtrent de totale kosten en ten aanzien van hare doelmatigheid, en in de tweede plaats de groote druk, die deze uitgaven op onze financiën uitoefenen.

Bij de beoordeeling van deze argumenten moet men in het oog houden: dat wie op het oogenblik spreekt van eene snelle afwerking der S. v. A., eene voorstelling geeft in strijd met de feiten. Wanneer men het tegenovergestelde beweerde, zou dit zeker met meer recht geschieden;

dat de Minister juist ditmaal heeft overgelegd eene totale raming van de nog aan de S. v. A. te besteden kosten, welke blijkens de gevoerde beraadslagingen f 9,430.000 beloopten;

dat de doelmatigheid van de S. v. A. zoo uit den treure is aangetoond, dat men toch inderdaad niet volstaan kan met eenvoudig „onzekerheid” daaromtrent voor te wenden, doch dat die ondoelmatigheid dan dient te worden aangetoond; en

dat de som, waarover het amendement liep, een bedrag van f 300.000 vertegenwoordigde, zoodat de groote druk, die deze uitgaven op onze financiën uitoefenen, toch inderdaad ver te zoeken is.

De Heer SERET noemde het amendement dan ook, eene demonstratie, welke niet in beteekenis wint, doordat zij bijna ieder jaar terugkomt, en wees de Heeren uitdrukkelijk op hunne inconsequentie, daar ten vorigen jare als argument moest dienst doen het beweren, dat niet het geheele plan was overgelegd, opdat men zou weten, waarmede men af was, terwijl nu aan dien wensch voldaan was, het heette: „wij weten niet in hoeverre die totale kosten zullen worden overschreden”.

Het amendement werd met 44 tegen 25 stemmen verworpen.

Door den Heer VAN KARNEBEEK werd wederom eene lans gebroken voor

eene afwerking van de Stelling binnen den kortst mogelijken tijd door middel van eene geldleening; o. i., het eenige middel om — als wij de woorden van den Heer TROELSTRA in dit verband mogen bezigen —, „uit dat eeuwige gescharrel” met de S. v. A. verlost te geraken. Dat dit stelsel duurder zou zijn dan het tegenwoordig gevolgde of minder in het belang van onze financiën, kunnen wij niet inzien, en wij hopen dan ook, dat deze quaestie, die blijkens herhaalde mededeeling van den Minister van Oorlog, bij de Regeering een punt van overweging uitmaakt, vóór de indiening der eerstvolgende begrooting moge beslist zijn in den zin, dien wij zoowel technisch en financieel, als ook in het belang onzer verdediging het meest gewenscht achten.

Wie is niet vertoefd van de groote verdiensten, welke oordeelkundig geleide lichaamsbewegingen, zooals in het gymnastieklokaal als in de open lucht, met zich brengen? Wie gevoelt niet, dat zij van de groote steun afdoen op de lichaamskracht, welke zij aan de hand van de ontwikkeling der verschillende organen van het lichaam leveren? Het is niet alleen de beweging van den jeugdigen en de jongere leeftijd, maar ook de beweging van den ouderen, welke een groot belang heeft. Het is niet alleen de beweging van den jeugdigen en de jongere leeftijd, maar ook de beweging van den ouderen, welke een groot belang heeft.

Voor een deel moet de oorzaken van het ongeschied gebleven worden in onafzandheid met de leestel, die bij de oefeningen verwoerd, maar wat het zeer een ander deel in verband met een geschikt leestel, in geen van beide leestels, alsmede in het onthouden van de benodigde oefeningen. Het is niet alleen de beweging van den jeugdigen en de jongere leeftijd, maar ook de beweging van den ouderen, welke een groot belang heeft.

BOEKAANKONDIGING.

Allen weerbaar. Lichaamsoefeningen in de open lucht door
W. VAN DAATSELAAR, Leeraar in de Gymnastiek te Utrecht,
met een woord vooraf door S. VAN AKEN. *Schiedam*, 1903.
H. A. M. ROELANTS.

Wie is niet overtuigd van de groote voordeelen, welke oordeelkundig geleide lichaamsoefeningen, zoowel in het gymnastieklokaal als in de open lucht, met zich brengen? Wie gevoelt niet, dat zij van den grootsten invloed op de lichamelijke ontwikkeling zijn en daarbij aan de ontwikkeling der geestelijke eigenschappen ten goede komen? Wie erkent niet, dat zij door de belangstelling van den jongeling en den jongen man te boeien, door hem nuttig bezig te houden, tevens velen weerhouden van het zoeken naar afleiding en ontspanning op plaatsen, waar lichaam en geest vaak met groote gevaren bedreigd worden?

En wie — die hiervan overtuigd is, die dit gevoelt en erkent — begrijpt, dat aan die lichaamsoefeningen nog altijd slechts in zoo beperkte mate de aandacht gewijd wordt, voornamelijk onder de minder gegoede klassen van ons volk.

Voor een deel moet de oorzaak hiervan ongetwijfeld gezocht worden in onbekendheid met de leerstof, die bij die oefeningen verwerkt moet worden, voor een ander deel in gebrek aan een geschikt terrein, in gemis aan goede leiders, alsmede in het ontbreken van de benoodigde geldmiddelen.

Met het doel eene dezer oorzaken althans op te heffen, schreef de Heer VAN DAATSELAAR de bovengenoemde handleiding, om, door duidelijke omschrijving der leerstof, deze meer bekend en voor elkeen begrijpelijk te maken. Achtereenvolgens behandelt hij daarin de oefeningen in het loopen, springen, werpen, trekken, duwen, klimmen, alsmede enkele spelen en wedkampen. Voorts vindt men daarin wenken en opmerkingen omtrent het terrein, de leerlingen en de leiders, de kleeding, den invloed van weer en wind, alsmede omtrent de wijze, waarop eene vereeniging ter bevordering van lichaamsoefeningen opgericht kan worden. Eindelijk zijn aan het einde nog opgenomen eenige bepalingen in acht te nemen bij wedstrijden in de verschillende lichaamsoefeningen.

Wij gelooven, dat de S. met het uitgeven van dit werkje een zeer nuttigen arbeid geleverd heeft. De ervaring, door hem opgedaan als leider der oefeningen van eene Utrechtsche vereeniging, welke het spel

in den door hem bedoelden zin beoefent, is hem daarbij blijkbaar goed te stade gekomen en verhoogt de waarde van zijn werk. In die meening zijn wij versterkt door het voorwoord van den Heer VAN AKEN, die zijn collega een warm woord van lof voor zijn welgeslaagden arbeid doet toekomen. Wij hopen dan ook met den S., dat deze handleiding er toe moge bijdragen de lichaamsoefeningen in de open lucht te brengen overal, waar men warm voelt voor volksontwikkeling, overal, waar men een open oog heeft voor hun gunstigen invloed op volksgezondheid en volkswelvaart en dit te meer omdat de weerbaarheid van het volk daarbij tevens slechts winnen kan.

Ter aankondiging ontvangen:

Gezonde nieren. Naar „Hygiënische Vlugschriften”, uitgegeven door de redactie van het Tijdschrift: „Deutsche Praxis”, vrij gevolgd door Dr. H. PINKHOF. *Amsterdam*, 1903. F. VAN ROSSEN. Prijs f 0.20.

De herziening der Conventie van Genève door Mr. J. A. A. H. DE BEAUFORT. *Amersfoort*, 1903. VALKHOFF en Co.

Studies in Volkskracht onder redactie van L. SIMONS. Ons kazerneleger als opvoedings- en gezondheidsinstituut door Q. Nc. *Haarlem*, 1903. DE ERVEN F. BOHN.

Berichten en mededeelingen van de Vereeniging van leeraren aan inrichtingen van middelbaar onderwijs. Tiende reeks. N°. 3. *Leeuwarden*, December 1903. COÖPERATIEVE HANDELSDRUKKERIJ.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Mede in verband met de bewapening met het nieuwe Springfield-geweer zijn besteld 100.000 gordels voor geweerpatronen en 6000 voor revolverpatronen. De nieuwe gordel voor gew. patr. mag niet breder zijn dan $3\frac{3}{4}$ duim en moet 90 patronen kunnen bevatten (9 tasschen, elk voor 2 houders à 5 patronen). De revolverpatroon-gordels zullen $2\frac{1}{4}$ duim breed zijn en hebben 8 tasschen, elk voor 6 patronen.

(Allg. Schw. M. Z., Beil., n°. 46, en Mil. Woch., n°. 132.)

BELGIË.

La Belg. Mil., n°. 1682, geeft de volgende cijfers omtrent verkregen treffers bij onlangs gehouden schietwedstrijden:

op 300 M.	50,13 ^o / _o	met het Comblaingeweer	verkre-	gen door de „Garde
	51,52 ^o / _o	„ „ Mauser	„	„ Civique”.
	64,52 ^o / _o	„ „ „	„	verkre-
				gen door het leger.
op 600 M.	34,74 ^o / _o	„ „ „	„	„ door particulieren.
	36,77 ^o / _o	„ „ „	„	„ „ het leger.

N°. 1683 van het zelfde tijdschrift geeft eene beschrijving van eene door den luitenant BREMER uitgevonden automatische schijf.

De Allg. Schw. M. Z., n°. 48, geeft eenige bijzonderheden, betreffende den afstandsrit Arlon—Ostende, gereden door 2 officieren van het Belgische leger.

DUITSCHLAND.

Het Schw. Monatschrift van Nov. geeft eene korte beschouwing over het gebruik van de zware artillerie van het veldleger.

D. A. Z., n°. 50, geeft eene vrij uitvoerige beschouwing over de oorlogsbegrooting voor 1904 en vermeldt in het kort den inhoud der nieuwe „Lehrordnung für die militär-technische Akademie” (van 8 Oct. l.l.).

Eene uitvoerige bespreking van de nieuw verschenen uitgave van het „Dienstvorschrift für die Infanterieschulen” (27 Juni 1903) vindt men in Allg. Schw. M. Z., n°. 49.

De N. M. Bl., n°. 22, vermeldt de verschijning op 1 Jan. 1904 van een nieuw Duitsch tijdschrift: „Vierteljahrshefte für Truppenführung und Heereskunde”, door de Krijgsgeschiedkundige afd. (I) van den Generalen Staf.

KOSTEN DER OORLOGSVLOTEN.

STATEN:	Budget 1903. mill. Mk.	In- woners. mill.	Per hoofd der be- volking. Mk.	Per 1000 Mk. zee- handel.
Engeland	703	42	16.75	41.4
Noord-Amerika	332	87	3.80	27.8
Frankrijk	250	39	6.40	36.7
Rusland	230	130	1.77	80.1
Duitschland	209	57	3.60	17.4
Italië	96	31.5	3.00	60.5

(N. M. B., N°. 24.)

De Rijkskanselier heeft aan den „Landwirtschaftsrat” eene mededeeling gedaan, betrekkelijk de geschiktheid voor den militairen dienst van de lichte 1902, in verband met woonplaats en beroep der dienstplichtigen. Daaruit blijkt, dat $\frac{2}{3}$ van deze laatsten nog uit de plattelandsbevolking afstammen, terwijl de verhouding der goedgekeurden tot die der afgekeurden ten platten lande en in de steden resp. 58 en 53% bedroeg.

Bij het 3de Legerkorps, dat de provincie Brandenburg met Berlijn omvat, daalde het percentage geschikten, uit de steden afkomstig, tot 41%, terwijl dat der van het platteland afkomstigen tot 61% steeg.

Bovendien wordt eene onderscheiding gemaakt, naarmate de dienstplichtigen bij den land- en boschbouw, dan wel in andere beroepen werkzaam waren.

(N. M. B., N°. 24.)

De Umschau der Jahrb. A. u. M., Dec., geeft een uitgebreid overzicht der Keizermanoeuvres in 1903, waarin hoofdzakelijk besproken worden verschillende hulpdiensten (automobielen, rijwielen, duiven, honden, enz.).

De manschappen van den trein krijgen in plaats van de schako een helm. Voorts schijnt het legerbestuur voornemens te zijn eene grijze uniform (feldgrau), zooals de „litewka” en de uniform der machinegeweer-afdeelingen, in te voeren. De nieuwe uniformen zullen echter alleen gebruikt worden bij den velddienst, in het garnizoen zal nog de oude uniform gedragen worden.

De Allg. Schw. M. Z., n°. 47, geeft een overzicht der onlangs verschenen „Dienstaltersliste” der officieren. Het overzicht der ouderdomsverhoudingen in het leger, hetwelk men uit deze lijst krijgt, is niet bijzonder gunstig te noemen.

De Int. Rev., Dec., geeft een uitvoerig artikel met tabellarisch overzicht van het „Flottenbauprogramm” en van de tot dusverre nieuw gebouwde schepen.

De N. M. Bl., n°. 23, geeft een overzicht van de nieuwe „Militär-etat”, zooals deze den Rijksdag zal worden voorgelegd.

Nieuw verschenen: Die Festung in der heutigen Kriegführung von SCHROETER, Abth. I, 2^e Aufl. Berlin, 1903.

Erfahrungen aussereuropäischer Kriege neuester Zeit. I. Aus dem südafrikanischen Kriege 1899 bis 1902. (Kriegsgesch. Einzelschriften, Heft 32.) Berlin, 1903. (Bespreking Jahrb. A. u. M., Dec.)

ENGELAND.

De Army and Navy Gaz., n°. 2286, vermeldt de uitgave van het nieuwe militaire tijdschrift „National Service League”. Als motto dient de uitspraak van SALISBURY: De landsverdediging is niet iets, alléén voor het Departement van Oorlog en voor de Regeering, maar voor het geheele volk”.

Het Mil. Woch., N°. 131, ontleent aan de Un. Serv. Gaz., n°. 3693, een bericht over den aankoop van nieuwe patroongordels en -tasschen en geeft eene korte beschrijving hiervan.

FRANKRIJK.

Volgens de Gaulois, n°. 9516, wordt nog eene compagnie bereden infanterie opgericht bij het 2^e Regiment Algerijnsche tirailleurs (Turko's).

Het ontwerp-schietvoorschrift voor de cavalerie is 7 Sept. l.l. goedgekeurd; de Rev. de C. levert eene bespreking daarvan. (Mil. Woch., n°. 137.)

Ook D. A. Z., n°. 47, bespreekt dit nieuwe voorschrift, meer bepaald het gezamenlijk vuur, alsmede het nieuwe exercitiereglement voor de veldartillerie, meer in het bijzonder de munitie-uitrusting, en geeft een overzicht van de verhooging der uitgaven, ten gevolge van de invoering van den 2-jarigen diensttijd.

Omtrent deze laatste vermeldt Mil. Woch., n°. 131 (zie ook la France mil., n°. 5927) de volgende cijfers:

De onmiddellijke of eerlang vereischte meerdere uitgaven worden be-	
cijferd op	31.319.300 Frs.,
de latere vermeerdering op	8.211.000 „
	Totaal 39.530.300 Frs.

Onder de eerstgenoemde is 4.000.000 Frs. voor de ondersteuning van de familiebetrekkingen der jonge soldaten, gedurende het 1ste dienstjaar, en wel voor 16000 man, alzoo 250 Frs. per hoofd.

Aan de Dec.-aff. der Int. Rev. ontleenen wij het volgende overzicht van de toename der bevolking gedurende 1896—1900, per 10.000 inwoners:

Holland	150.	Engeland	116.
Duitschland	147.	Italië	110.
Noorwegen	146.	België	109.
Oostenrijk	116.	Frankrijk	13.

De Dec.-aff. van Streffleur geeft een overzicht van de samenstelling en dislocatie van de koloniale troepen na invoering der nieuwe organisatie.

De Int. Rev., Dec., geeft eene beschrijving van eene nieuwe patroon voor het Lebel-geweer. De uitvinding schijnt al eenige jaren oud, doch volkomen geheim gehouden te zijn. Of men deze patroon zal invoeren, kunnen wij nog niet vermelden.

De Jahrb. A. u. M., Dec., geeft weder eene uitvoerige bespreking van het „Réglement de manoeuvre de l'artillerie de campagne” van 8 Juni 1903, ditmaal in de rubriek „Literatur”.

Het volgende overzicht stellen wij uit deze bespreking samen:

Samenstelling eener batterij.

		Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Paarden.	Voertuigen à	
					6 paarden.	2 paarden.
veld- artillerie.	op voet van vrede...	5	103	61	—	—
	op voet van oorlog...	4	170	160	19	3
rijdende- artillerie.	op voet van vrede...	5	105	87	—	—
	op voet van oorlog...	4	170	210	19	4

In de batterij zijn aanwezig voor de 7.5 cM. kanonnen 312 schoten per vuurmond; met het munitiepark mede zijn er 501.5 schoten per vuurmond (in de 1ste afd. van het park 62.6; in de 2^e 62.6; in de 3^e 64.3).

JAPAN.

De N. M. Bl., N°. 20, geeft een overzicht van de organisatie van het leger. Wij ontleenen daaraan de volgende cijfers:

	Ouderdomsgrenzen in jaren.	Traktement in Roebels.*
Maarschalk.....	—	6400
Luit.-Generaal .	70	4300
Generaal-Majoor	65	3350
Kolonel.....	54	2512
Majoor.....	51	1272
Kapitein.....	48	1 ^{ste} kl. 794
		2 ^e kl. 746
Luitenant.....	45	1 ^{ste} kl. 588
		2 ^e kl. 540

* 1 Roebel = 2,13 Mark = ± f1.20.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

De Umschau der Jahrb. A. u. M., Dec., geeft een uittreksel van het verslag van het K. u. K. technische Militärkomitee, inhoudende de verschillende proeven, welke op artilleristisch gebied hebben plaats gehad, met uitzondering van die, welke op het veldgeschutvraagstuk betrekking hebben.

In aansluiting hiermede vermeldt de zelfde Umschau eenige proeven, welke in Sept. 1903 bij Neumarkt plaats vonden met 15 cM. ekrasiet-granaten, geschoten uit den 15 cM. houwtser tegen eene dekking, bestaande uit eene steen- en ijzerconstructie, overdekt met zand. De afstand was 7 KM. De uitkomsten waren ten gunste van de houwtzers; het ekrasiet-projectiel werkte als mijn en sloeg met trechtersvormige gaten de 3 M. dikke dekking volkomen door.

De Rev. d. l'I. M., Mei, geeft een uitgebreid overzicht van den inhoud der Oostenrijksche brochure „Der Militarismus in Oesterreich-Ungarn” en ontleent daaraan eenige uitvoerige tabellen, een overzicht gevende van de militaire begrotingen der groote mogendheden.

Aan het Fremdenblatt van 16 en 17 Nov. 1903 ontleent het Mil. Woch., N°. 134, eenige mededeelingen omtrent de beslissing in het veldgeschutvraagstuk. De totaalkosten voor de nieuwe bewapening van de veldartillerie bedragen rond 75 mill. kronen. (Voor \pm 3000 stukken geschut; de gemiddelde prijs van het stuk met caisson is \pm 25000 Kr.)

Het Mil. Woch., N°. 133, geeft een overzicht der nieuwe bepalingen voor de disciplinaire straffen, waarbij de lijfstraffen, als „binden” en „kromsluiten”, opgeheven zijn.

Het Verordn.blatt K. u. K. Heer, N°. 38, geeft het besluit tot invoering van een nieuwe soort 8 mM. patroon M/3, te gebruiken bij het schijfschieten.

Het Mil. Woch., N°. 136, ontleent aan de Mitth. d. tech. Mil. Komitees, Heft 8, een bericht over de 6 verschillende soorten anemometers (Windsnelheidmeters), in gebruik op de artillerie-schietplaatsen.

Nieuw verschenen: Taktischer Auszug des Exerzierreglements für die K. u. K. Fufstruppen 1903 von H. SCHMID. Wien, 1903. (Bespreking in „Mitth.”, H. 11.)

Der Angriff im Festungskriege von G. SMEKAL. Wien, 1903. (Bespreking in „Mitth.”, H. 11.)

Infanteristische Fragen und die Erscheinungen des Burenkrieges von F. C. v. H. Wien, 1903. (Bespreking in Jahrb. A. u. M., Dec.)

RUMENIË.

Aan de N. M. Bl., N°. 17, waarin een overzicht der organisatie van het leger gegeven wordt, ontleenen wij de volgende cijfers:

	Ouderdomsgrenzen in jaren.	Jaarl. tractement in Francs.
Div. Generaal ..	65	16.800
Brig. Generaal .	63	13.800
Kolonel	58	10.800
Luit.-Kolonel ...	56	8.400
Majoor.....	54	6.600
Kapitein	50	4.920
Eerste-luitenant.	—	3.960
Luitenant	—	3.600

RUSLAND.

De mobiele veldkeuken, stelsel Brun zal bij de compagnieën, eskadrons en batterijen worden ingevoerd. De kosten zullen 6 mill. Roebel bedragen. (D. A. Z., N° 51.)

D. A. Z., N° 44, geeft een overzicht van de maritieme strijdkrachten in Oost-Azië, ontleend aan de Japan-Mail.

Streffleur, Dec., vermeldt eenige wetenswaardigheden omtrent proeven met de telegraphie zonder draad.

Aan de Russ. Inv., N° 246, ontleent het Mil. Woch., N° 138, een kort bericht over eene belangwekkende oefening van een jachtcommando.

TURKIJE.

Sinds September l.l. zijn twee nieuwe regimenten huzaren opgericht; de eskadrons tellen 100 man, bewapend met de lans en de Mauserkarabijn. (Rev. Mil., Dec.)